

De capta Thessalonica

3 Εὐσταθίου τοῦ Θεσσαλονίκης συγγραφή τῆς εἴθε ὑστέρας κατ' αὐτὴν ἀλώσεως, ἠρρωστημένης μὲν ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον δυσδαίμονος βασιλείας καχεξίας λόγῳ, ἦν ἐκεῖνος φαῦλα διαιτῶν κατὰ τῆς οἰκουμένης πολλὴν ἐκ μακροῦ ἠθροίζε, ταχὺ δὲ πάνυ τεθεραπευμένης ὑπὸ τοῦ ἐλευθερωτοῦ μεγάλου βασιλέως Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, διαδεξαμένου ἐκεῖνον εὐδαιμόνως καὶ εὐτυχῶς τῷ κόσμῳ προνοία καὶ εὐμενεία θεοῦ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας τοῦ ἀλῶναι τὴν πόλιν, ἐν τῷ χρήσασθαι ὀξυχειρία ἔργων, ὡς δέον μάλιστα ἦν, ἧς αὐτῷ θεὸς συνεφήψατο, καθὰ λόγος ἕτερος καιρὸν εὐρηκῶς περιηγήσεται. Προθεωρία τῆς τοιαύτης συγγραφῆς Πόλεων ἀλώσεις ἰστορούμεναι εἴτε συγγραφόμεναι μεθόδοις διοικοῦνται ὡς τὰ πολλὰ ταῖς αὐταῖς. Οὐτε δὲ ἀπάσας τὰς ἐπιβαλλούσας ἠναγκασμένως ὁ γράφων διαχειρίζεται, οὐδὲ μὴν τὰς ἀμφοτέρωθι χρηστὰς ὡσαύτως διοικονομῆσεται· ἀλλὰ καθιστορῶν μὲν καὶ ἀπαθῶς γράφων καὶ θεολογήσει ἔστιν οὗ καὶ πρὸς φύσεως λόγον ἐμπλατυνεῖται καὶ τὴν φράσιν δὲ ψιμυθιώσει πρὸς κάλλος ἀφειδέστερον καὶ τοπογραφῆσει καὶ ἐκφράσει ἐναγλαῖσται καὶ ὅλως, οἷα ἔξω πάθους λαλῶν, πολλὰ διαθήσεται πρὸς χάριν ἀκοῆς, οὐκ ἀφέξεται δὲ οὐδὲ τῶν ὡς εἰκός, στοχαζόμενος αὐτὸς ἐνταῦθά γε, ὅτι μηδὲ παρὴν τοῖς ἀφηγουμένοις κακοῖς, ὡς καὶ παθαίνεσθαι καὶ αὐτὰ δὴ φράζειν ἐκεῖνα. Καὶ οὕτω μὲν ὁ τὰ πρὸς ἱστορίαν δηλῶν. Ὁ δὲ καὶ συγγραφόμενος καὶ χρωτισθεὶς τῷ κακῷ πάντων ἐκείνων προσάψεται μὲν ἀναγκαίως, οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον δέ, μόνῳ πλεονάζειν ὀφείλων τῷ πάθει, καὶ αὐτῷ ἀναλόγως τῇ κατ' αὐτὸν προσωπικῇ ποιότητι. Τοῦ λαοῦ μὲν γὰρ ὧν, τίνα ἂν ἔχοι ψόγον εἰς κόρον παθαινόμενος; Βίῳ δὲ ἀνειμένος τῷ κατὰ πνεῦμα καὶ μεταξὺ τοῦ πενθεῖν καὶ τοῦ εὐχαριστεῖν τῷ κρείττονι οὐκ ἐπιτείχιμα ἐρυμνὸν ἀλλὰ χάος μέγα βλέπων, φεῖδοιτ' ἂν ἀκράτως τραγωδεῖν. Ὁ δ' αὐτὸς οὐδ' ἂν παίξει χορεύων ἐν πένθεσιν, ὅποιον δὴ τι καὶ τὸ πάνυ καλλύνειν τοὺς λόγους κομμωτικῶς ἐν σκυθρωποῖς πάθεσι. Καὶ τὰ ἄλλα δὲ συγγραφικὰ εἶδη σωφρόνως μεταχειριεῖται κατὰ μέθοδον ἰδίαν, οὐτε παράδοξα ἐκτιθεὶς ἀκούσματα κατὰ τὸν ἀπαθῆ ἴστο 4 ρικὸν οὐτ' ἄλλα, ὅσα πρὸς οὐκ ἄκαιρον φιλοτιμίαν καὶ πολυμαθίας ἔνδειξιν οἱ ἔξω πάθους τεχνάζονται. Εἰ τοίνυν καὶ ἐμὲ τοιονδέτινα ἢ παροῦσα συγγραφή διαδείξει, αὐτίκα φανεῖται. Ἄρξεται δὲ ὁ ὑποτεταγμένος λόγος ἀναγκαίως ἐξ αὐτοῦ πάθους, ὅτι μηδὲ ἦν τὸν ἐν ἐλεεινοῖς ὄντα μὴ τραγικεῦσασθαι τό γε πρῶτον. Εἶτα καθιστάμενος τοῦ οἴκτου καὶ τι πρὸς βᾶρος ὑπομεμψάμενος τὸν αἴτιον καὶ συναίτιον τοῦ κακοῦ, γενήσεται τοῦ καὶ εὐκρινῶς καὶ σαφῶς, ἐπὶ τι δὲ καὶ μεγαλείως ἀφηγεῖσθαι· καὶ πῆ μὲν ἀφελῶς, ὡς ἐχρῆν, πῆ δὲ καὶ γλαφυρότερον καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἠργμένος, ἧς οὐδὲν καιρίως πρεσβύτερον, καταβήσεται εἰς τὰ ἐχόμενα καθ' εἰρμόν καὶ τάξιν οὐ πάντη ἀπεριλάλητον καὶ ἄψεται πάλιν τῶν τῆς ἀλώσεως πλατύτερον κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, ἐπεὶ καὶ αὕτη μάλιστα πρὸ ἔργου ὑποβέβληται τῇ συγγραφῇ. Ὅτι δὲ καὶ σημεῖα ἐν τοῖς τοιούτοις προφαίνει τὸ θεῖον, ἃ δὴ κἀνταῦθα ἐμφανῶς προέλαμψε, προσεφάψεται καὶ τοιούτων τινῶν ὁ λόγος εἰς σύμμετρον. Οὐκ ἀποστήσεται δὲ οὐδὲ τοῦ ἐκθέσθαι ἀμαρτητικὰς αἰτίας, ὧν ἔνεκεν τὰ δεινὰ, ὃ καὶ αὐτὸ οἱ συγγραφόμενοι ἐν ἔργῳ ἐλλόγως τίθενται. Ἀνασκαλεύσει δὲ ἀμυδρῶς ἢ συγγραφή τὰ τοιαῦτα αἴτια ἐν ὑστέρω τοῦ ὅλου λόγου κατὰ μέθοδον διδασκαλικήν. Οὐ γὰρ ἐν ἑτεροίῳ καιρῷ καὶ ἀνέγνωσται καὶ ἐκδέδοται, ἀλλ' ὅτε οἱ προεισόδιοι τῶν νησιτίμων ἀγίων ἡμερῶν κατηχοῦνται εἰς ἀκοάς, ὡς ἀποτελευτᾶν τὸν λόγον εἰς διδασκαλίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἀρξάμενον ἄλλως ἀφ' ὧν κακῶν ἢ πόλις ἔπαθεν. Ἀρχὴ αὐτοῦ δὴ τοῦ συγγραφικοῦ λόγου τῆς ἀλώσεως Ἐφηνε καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἄρτι χρόνος, εἶπερ τις ἕτερος τῶν πάλαι, ὑπόθεσιν, ἦν ἀπαθῆς μὲν ἄνθρωπος καὶ μακρὰν ἐστὼς τοῦ κατ' αὐτὴν κινδύνου μεγάλην εἶποι ἂν καὶ βαρυσύμφορον καὶ πάνδεινον καὶ ἀπευκταίαν καὶ οὐ ῥᾶον

φορητὴν καὶ πολυπενθῆ καὶ δακρύων πηγὰς ἐθέλουσαν καὶ τοιαῦτά τινα, ὁ δὲ δικτύω, ὃ φασί, σπειραθεὶς καὶ καθ' ἡμᾶς ἐνειληθεὶς τῷ πράγματι ἴσως μὲν οὐκ ἂν εὐπορήσοι πρὸς ἀξίαν ὀνομάσαι τὸ κακόν, ἐκκρουόμενος οὐπὲρ ἐθέλει νοεῖν τῷ ποικίλῳ καὶ ἐπαλλήλῳ τῶν συμφορῶν, ὅσαι κατέχασκον ἐκάστου τῶν δυστυχοῦντων, πολλαῖς καὶ διαφόροις οἰκειούμεναι κλήσεσιν· εἰ δὲ καὶ δυνήσεται κατευστοχῆσαι τοῦ κακοῦ πρὸς ἔπος, ἐρεῖ ἂν αὐτὸ οὐκ ἀπεικότως ὁ φωστῆρος μεγάλου ἀφάνειαν, οὐδὲν μὲν ἐκεῖνος λέγων πρὸς πάθος (ἐχρῆν γὰρ ἄλλοις ὀνόμασιν ἐνταῦθα παθῆναι), τῷ μεγαλείῳ δὲ ὅμως ὀρθῶς ἐπιβάλλων τοῦ δυσπραγίματος. Ἦ γὰρ οὐ τοιοῦτόν τι τὸ τὴν ἐν ταῖς ὑπ' οὐρανὸν πόλεσι πάνυ λαμπρὸν φαίνουσαν Θεσσαλονίκην οὕτω παθεῖν, ὡς νῦν ἔχει; Ἔχει δὲ ὡς ἂν ἀπεύξαιντο καὶ ἐχθροί, ὡσεὶ καὶ καλὸν εἶδος ἀφανισθὲν λυπεῖ καὶ τὸν ἦν ὅτε ἀπόστοργον. Ὡμοὶ δαίμονος, ὃς οὕτω βριθὺς τηλικαύτης πόλεως εὐετηρία ἐνήλατο καὶ κατέστρεψεν. Ἀπήγαγε μὲν οὖν αὐτὴν τέλεον, ὡς μηδὲ λείψανον ἐναπομεῖναι παλαιᾶς καλλονῆς. Καὶ τείχη μὲν αὐτῆς ἠχρειωμένα καὶ ἱερά τὰ πάντα κατηκισμένα εἰς ὅσον οὐδὲ τόποι τολμητοὶ πᾶσι καὶ οἴκοι εὐπρεπεῖς κατησχυμένοι καὶ περιουσίαι πολιτῶν, αἱ μὲν ἠντλημένα, αἱ δ' ἐκκεχυμένα καὶ ἄλλως δὲ διεσπαρμένα, τί ἂν λέγοιντο, ἔνθα οὐκ ἔστιν ὡς ἐχρῆν αὐτὰ διίξεσθαι; Τὸ δὲ ἐν τῇ πόλει πλῆθος, οὐ μόνον τὸ στρατιωτικὸν ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπόν, ὅσον ἐν ἱερᾷ πολιτείᾳ τῇ κατὰ κόσμον καὶ ὅσον δὲ λαϊκόν, τίς ἂν ἐς ἀξίον δακρύσειε; Ναὶ μὴν καὶ ὅσον τοῦ βίου τὸν φλοῖσβον διακρουσάμενον ὡς εἰς λιμένα κατήντησε τὸ ἀπρόϊτον τῆς ἐνοικήσεως, πάντες οὗτοι, ὡσεὶ καὶ ἀκρίδες πυρὶ κατὰ λήϊον ἐλαυνόμεναι, τῇ καυστηρᾷ μάχῃ πρὸς ὄλεθρον ἐξετινάσσοντο. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι περιστοιχίζοντες θυμοῦ πῦρ ἐξέκαιον ἐπὶ τὸ πολιτικὸν ἅπαν, ἐκεῖνοι δέ, οἱ μὲν ἐπικαταλαμβανόμενοι καὶ που καὶ σπαργανούμενοι πυρὶ τοιοῦτω πάντοθεν οὐκ εἶχον διεκπίπτειν, ἀλλὰ πολυειδῆ τὸν κίνδυνον εἶχον, οἱ δὲ ὅσα καὶ σπινθῆρσι τοῖς βέλεσι πόρρωθεν ἔπασχον τὸ κακόν. Ἡἷλιος μὲν νέον προσέβαλλεν ἀρούρας, οὐκ ἔσχε δὲ τὴν θανάσιμον διαλύσαι νύκτα, ἀλλὰ κατεκαυχᾶτο τοῦ φωτὸς ἢ τῶν πιπτόντων ζόφωσις. Οὕπω τις ἔφθη τὸν γλυκὺν ὕπνον ἀποθέσθαι, ὁ πικρὸς καὶ ἀνέγερτος αὐτὸν διεδέχετο καὶ ὄναρ κακὸν ἐφίστατο ὕπαρ τῇ κεφαλῇ καὶ ὁ βλέπων αὐτὸ κατέμυεν εἰς θάνατον. Ἀπηλλάττετο κλίνης ἐγρηγόρσεως λόγῳ καὶ ὁ πολέμιος σίδηρος ἄλλως αὐτὸν κατέκλινεν, ὡς ἐκεῖνος χαίρει κοιτάζων. Πολλοῖς δὲ καὶ ἡμιγύμνοισ ἐτι τὸ κακὸν τοῦτο θηρίον ἐνεφύετο, ἵνα μηδὲ κάμοι τοὺς ὀδόντας ἐντρίβον σωμάτων καλύμμασι. Καὶ στρατιωτῶν μὲν, ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλως ῥωμαλέων ἢ καὶ ὄλως ἀκμαίων, εἴπερ ὁ πόλεμος ἐδράττετο καὶ διέσπα ἐμπεύρας ὀξέας ὄνυχας, ἐκαινοπράγει οὐδέν. Φιληδεῖ γὰρ σώμασι τοιοῦτοις ἐκεῖνος, ὅφ' ὧν καὶ συγκροτούμενος θεραπεύεται ὡς τὰ πολλά. Εἰ δὲ καὶ ἄνδρας ἀθλίους ἐφιλοτιμεῖτο ἀπάγειν, ἤδη τυμβογέροντας ὄντας καὶ εἰς γῆν κεκυφότας καὶ που πρὶν ἢ καὶ πληγῆναι γινομένους τοῦ Χάρωνος οἷς τῷ δέει παρίεντο, καὶ γραῦς δὲ τὰς πλείους καὶ 8 ἐξ ὀμμάτων οὔσας καὶ κωφεοῦσας διὰ βαθὺ γῆρας καὶ οὔτε βλέπουσας τὸ τῶν ὄπλων ἀστραπαῖον οὔτε βροντῆς αἰσθομένας τῆς ἐξ ἀπειλῶν, ἀλλὰ τοῦτο οὐ φρενήρης Ἄρης ἀλλὰ δόρυ ἐνήργει μαινόμενον καὶ ξίφος οὐκ εὐδιάκριτον. Οἴκτιστα δὴ ταῦτα βροτοῖς. Ἐλεεινότατον δὲ ὅτι καὶ βρέφη συνέκειντο τοῖς παντοδαπῶς πίπτουσι, τὰ μὲν συνεκκεντούμενα ταῖς φερούσαις ἀγκάλαις, τὰ δὲ τῷ καταρρίπτεσθαι ὑπὸ δέους ἢ καὶ φόνου τῶν βασταζόντων, τὰ πλείω δὲ συγκαταπατούμενα. Ἦ γὰρ τοῦ φεύγειν ἀνάγκη καὶ τοιοῦτον ἀπλήγα φόνον ἐτυράννει, τὸν μὲν ἔσω τῶν ἐκκλησιῶν ὠθιζομένου τοῦ λαοῦ καὶ τῇ συμπιλήσει δυστυχοῦντος ψυχῶν ἀπαγωγῆν, τὸν δὲ περὶ τῆς ἀκροπόλεως τὴν εἴσοδον, ὅτε, πολεμικοῦ δόρατος ἄνω τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐώου πύργου ἀρθέντος τοῖς ἀντιμάχοις εἰς σύσσημον τοῦ τὴν πόλιν ἤδη καταπεπονήσθαι, ὡς καὶ ἀναρριχᾶσθαι τοὺς βουλομένους ἔξωθεν, τὸ μὲν κάτω περιεῖναι ἀπέγνωστο, ἦραν δὲ

τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ πλείους ὡς εἰς ὄρη τὴν ἀκρόπολιν, ἔνθα βοήθειαν ἐκαρὰδόκουν αὐτοῖς ἔσεσθαι. Ὁ δὲ μάλιστα τὴν τοῦ κακοῦ πολυφθορίαν ἐνταῦθα κατηγορεῖ, τοῦτ' ἦν ὅτι ταῖς νεκρικαῖς θημωνίαις καὶ ἀλόγων ζώων σώρευμα παρετέθειτο. Ἀχωρήτου γὰρ ὄντος μιᾶ πύλῃ τοῦ συνερρευκότες ἄνω λαοῦ καὶ βιαζομένων μὲν παραβύεσθαι ὥστε σώζεσθαι, μὴ ἐχόντων δὲ παραδύεσθαι ἐκάστων, τῶν τε πεζῶν τῶν τε καθ' ἵππους, ὁ κατόπιν θέων βαρὺς ὄχλος τὸν προάγοντα καὶ τῇ ἐπιπτώσει πάσων ἐκεῖνος τὸ ὅμοιον ὑπὸ τῶν ὀπισθαίτερον ἐγκειμένων, οὐδ' αὐτῶν ἀπηλλαγμένων τοῦ καθ' εἰρμὸν οὕτω πάσχειν, εἰς κολωνὸν θανατουμένων ἐκορύφου τὸ σύμπτωμα, πάντων ὁμοῦ πεφυρμένων, ἀνθρώπων, ἵππων, ἡμιόνων, ὄνων, οἷς ἐπισεσαγμένα ἦσαν τὰ τοῖς πολλοῖς ἀναγκαῖα. Καὶ βουνὸς ἐκεῖνος τοιοῦτος ἀντανίστατο τῷ τῆς πόλεως ἐκεῖσε πυργώματι, μικροῦ παρεοικῶς τοῖς ἐγειρομένοις πρὸ τειχέων χώμασιν, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ σκευωρεῖ ποτε πόλεμος. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τῇ πύλῃ τῆς ἀκροπόλεως, τῇ γε προφαινομένη. Οὐδὲ συνέσχε καὶ ἡ ἐνδοτέρω, ὅτε ὁ ἀχρεῖος αὐτὴν ἀκαίρως κατήραξε στρατηγός, παρεισφθαρεῖς ἐν τῷ φεύγειν, ἄλλη τραγωδία οὗτοι καινότερος. Ὡσπερ γὰρ μὴ ἀρκούντων τῶν ἄλλως πεπτωκότων, προσεπηύξησε τὸ κακὸν ἐκεῖνος, ὁ μικρὸς μὲν τὰ καλά, μέγας δὲ τὴν πονηρίαν, καὶ οἷόν τινα κορωνίδα καὶ αὐτὸς τῷ δυστυχήματι ἐκεφαλαιώσατο, οὐκ ἀνασχόμενος μὴ καὶ αὐτόχειρι φόνω προσεπιβλάψαι οὐδὲ δυσβουλίας κατεστρατήγησε, μάλιστα δ', εἰπεῖν τάλιθές, ταῖς εἰς μάχην καὶ φυλακὴν καθυφέσεσιν, ὡς ὁ λόγος προβαίνων ἐκφανῶς διαγράψεται, ὡς ἄν, οἶμαι, τοὺς πολεμίους πρὸς ἑαυτοῦ ποιησά 10 μενος ἐκμειλίζαιτο, εἴ γε καὶ πόλιν τοσαύτην ἀφῆκεν οὕτω πεσεῖν καὶ φόνων δὲ γέγονεν αὐτουργός, ἐπικαταθύσας καὶ αὐτὸς οὐδὲ ἐπεμέτρησεν ὁ καιρός. Οὐ γὰρ ἄλλοις ἐπέταξε χαλασθῆναι τὴν κρυφαίαν ἐκείνην πύλην, μετέωρον ἡρμένην ἐκ μηχανῆς, ἀλλ' αὐτὸς τὸ τέχνασμα σχάσας κατὰ σπουδὴν κατήνεγκε καὶ κατὰ τῶν παρεισδυομένων συγκλείσας ἐπαγίδευσσε τοὺς ὑποτρέχειν λαχόντας εἰς ὄλεθρον, σφιγκτῷ θανάτῳ μετηλλαχότας τὸ ζῆν καὶ κειμένους οἰκτρὸν θέαμα, τῷ μὲν ἡμίσει τοῦ σώματος προκύπτοντας ἐπὶ τὰ ἐντός, τῷ δὲ λοιπῷ προφαινομένους τοῖς ἐκτός, ὥστε κλαίεσθαι. Ὁ δὲ καὶ εἰς τοσοῦτον ἦν ἀνδρεῖος διολέσαι τὴν ὅλην πόλιν, ὡς ἅμα τε τοῦ πύργου γενέσθαι, ὃς ὑπερανίσταται τῶν ἐκεῖσε πυλῶν, καὶ ἅμα διὰ σχοίνου καθεῖναι εἰς τοὺς ἐπιδραμόντας πολεμίους ἑαυτόν, ἔασαντα τοὺς ἐπὶ τοῦ πύργου στρατιώτας κενὰ μελετᾶν ὑπὲρ τοῦ ἐρύματος καὶ τὴν τρίβον αὐτοῦ καὶ τὴν σχοῖνον ταύτην ἐπαράτους ἐξιχνιάζεσθαι καὶ περιᾶδεσθαι. Ἐνταῦθα παθαινόμενος προάγομαί τι λαλήσαι πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ πυθέσθαι αὐτοῦ· Τί δήποτε, ὦ βέλτιστε στρατηγέ, τὴν κάτω πόλιν κατακόπτεσθαι ἀφείς, ἐγένου τῆς ἄνω μοίρας καὶ σπεύδων ἐκρύβης ἐντός, εἰ οὕτω ταχὺ ἐχρῆν σε καὶ αὐτὴν ἀφεῖναι τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείριον; Τί δὲ μὴ τὴν ἀγεννή φωνήν, τὴν τοῦ ἐλεηθῆναί σε, προέκρωξας, πρὶν ἢ καὶ καταπνίξαι τοὺς ἐν τῇ πύλῃ σχεθέντας καὶ τοὺς λοιπούς; Πῶς οὐ γελοῖον εἰσδραμεῖν τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἄμυναν καὶ ἀναπηδῆσαι εἰς πύργον ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ἄνω ἐστῶτων καὶ αὐτίκα δράξασθαι σχοίνου καὶ θᾶττον κάτω γενέσθαι ἢ περ καδδῖον ἐν ἰμονιᾷ κατὰ φρέατος; Ὡ γέλωτος τούτου, ὅτι παρατεταγμένος ὁ λαμπρὸς ἡγεμὼν πρὸ τῶν ἐφ' ὧν πυλῶν ὡς ἐπὶ μάχῃ λαμπρᾷ, εἶτα ἰδὼν ἕνα τινὰ πολέμιον ἐλαφρισθέντα καὶ ὑπερφανέντα κατὰ τῶν ἐπάλξεων, ἀνῆκε τὸν ῥυτῆρα τῷ ἵππῳ θέειν προτρέχων τοῦ παντὸς ὀμίλου τῆς στρατιᾶς καὶ συμπατήσας τοὺς παρευρημένους καὶ εἰσδραμῶν ἄνω, εἶτα καὶ βλάψας πολλοὺς διὰ πύλης, ἦν προεξεθέμεθα, τοὺς μὲν ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης κατενεχθείσης ἐκ μετεώρου, τοὺς δὲ καὶ οἷς ἔξω συνεκλείσθησαν, ταχὺ μὲν ἀνέβη πυργομαχίσεων, τάχιον δὲ κατέβη δουλωσόμενος, τοῦτο καὶ μόνον ἀνδρισάμενος, ὅτι μὴ διὰ σαργάνης ἐχαλάσθη σχολαίτερον, ἀλλὰ μικροῦ κατεπετάσθη, ὡσεὶ καὶ βοσκηματῶδες πτηνὸν ἐπὶ νομῆν· οὐ γὰρ δήπου ὡσεὶ καὶ τι ἀετῶδες ἐπὶ ἄγραν εὐγενῆ. Καὶ οὐκ ἐχρῆν μὲν ἄνδρα, πάλα

μεμελετηκότα χειρας ἀπλῶσαι γυναικικῶς τοῖς διώκουσιν, εἰς ἔρυμα παρεισδύεσθαι καὶ κόπους διδόναι τοῖς ἐπιτρέχουσι, μὴ καὶ εἰς πλεῖον μαίνοιτο. Ὁ δ' ἄλλα τὰς φρένας βλαβεῖς ἔφευγε 12 μὲν ὡς ἐπὶ φυλακῇ ἄνω, κατεφέρετο δ' εὐθὺς ἐκεῖθεν, ὡς ἂν εἴη τὸ ἀγεννὲς αὐτοῦ ἄτοπον καὶ μὴ δοξασθεῖη πρὸς τινων ὡς ἄρα ἐάλω μαχόμενος. Ἀνέβης εἰς ὕψος φροῦδος, ὦ οὔτος, τὸ τῆς ἀκροπόλεως ἠχμαλῶτευσας αἰχμαλωσίαν, ἣν καὶ ἐκεῖ τοῖς πολεμίοις προὔδωκας. Ἀπεναντίας ταῦτα οἷς ψάλλει Δαυΐδ, οὗ τὴν κλῆσιν φέρων ἠχρείωσας. Καὶ μὴ μοι νεμεσάτω μηδεὶς ἐνταῦθα, γέροντι μικροψύχῳ, τοιαῦτα καταλέγοντι ἄνδρός, οὐπὲρ ἠδέως ἂν μέσον ἦπαρ ἔχοιμι ὁδᾶξ ἐμφύς, κατὰ τὴν ὀμηρικὴν εἰπεῖν γραῖαν, ἀνθ' ὧν καὶ τηλικαύτης πόλεως κατέλυσε κάρηνα καὶ πολλῶν ἀνδρῶν γούνατ' ἔλυσε. Γένοιτο δὲ μὴ καὶ εἰσέτι λυθῆναι, ὦ θεὲ βασιλεῦ καὶ ὦ θεράπον αὐτοῦ, πολιοῦχε ἡμῶν, μὴ καὶ ἐπεκταθεῖη εἰς μήκιστον τὸ κακόν. Καὶ οἶδα μὲν συνιστῶν ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον τὰ πρὸ τῆς μάχης καὶ εὐλογῶν ἐν εἰρήνης καιρῷ τὰ ἐκείνου, ὅτε οἱ μὲν κέρδους πρηκτῆρες πολῖται λαλαγοῦντες ἐπέκειντο κατ' αὐτοῦ ἅπερ ἤθελον, ἡμεῖς δὲ ἄλλως, ὡς ἔπρεπεν, ἡρμοττόμεθα. Καὶ αὐτὸς δὲ ἀντιστρέφων τὸ φίλιον ἔφαιεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ βλέμμα καὶ νεῦμα καὶ τὸ ἐν πρακτέοις βᾶδισμα. Νῦν δ' ἄλλα τί καὶ δράσομεν, εὐρηκότες τὸν ἐπαινετέον ἐκείνον μεταβαλλόμενον καὶ μηκέτι τόπους εἰς εὐφημίαν ὑποβαλλόμενον; ἢ πάντως ἐνθυμητέον ὡς καινὸν οὐδέν, καθὰ στέργων ἐκείνος τὰ πρῶην ἡμᾶς, εἶτα ἐν ὑστέροις οὐκ ἠγάπα ἐλέγχοντας, οἷα μηδὲ σοφὸς αὐτὸς κατὰ τὸν παροιμιαστὴν, οὕτω καὶ ἡμᾶς τότε μὲν πρὸς ἐκείνοις εἶναι διὰ τὸ ὅσιον, ὅτι μηδὲ λίαν θρασὺς ἦν κατὰ τοὺς αὐθεκάστους τὰ κοινὰ σίνεσθαι, εἶτα δὴ ὄλεθρον ἐξ ἐκείνου προορωμένους μισεῖν ὡς αἴτιον, ἄρτι δὲ καὶ ὠλοθρευμένους ἐθέλειν καὶ τι μέγα κακὸν ἐκείνῳ προσβάξασθαι, ἀνδρί, ἄλλως μὲν ἀγαθῷ δόξαντι, οὐ γὰρ σκορακιστέον τὰ πρὸς ἀλήθειαν, οἷς δὲ στρεβλῷ κανόνι συνδιεγράφη, τῷ τοῦ δεσπόζοντος Ἀνδρονίκου, ἀλλ' ἐνταῦθα διεκπεσόντι ἐς ἄκραν φαυλότητα. Οὔτε γὰρ ἀγαπῶν ἦν ἐκείνον, ὡς ὑποκαταβαίνοντες παραστησόμεθα, οὔτε αὖ ἀγαπώμενος καὶ οὔτε εἰς γέρως ἔννοιάν τινα καθήκων, ἀλλὰ καὶ ποινὴν προορώμενος, ἅπερ ἡμῖν φανεῖται λυμηνάμενα. Τοῦτό τε οὖν οὕτω ρητέον καὶ ὅτι οὐκ ἂν ποτε προστήσας τὸ φιλητὸν ἐγὼ κατόπιν θείην τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὰ συμπεσόντα προβαλλόμενος εἰς συγγραφὴν, ἧς ἀρετὴ τὸ φιλάληθες, οὐκ ἂν τὸ ταύτης ἐπισκιάσας φῶς ἀχρειώσαιμι. Κατὰ γὰρ τὸν ὀρθῶς ἀποφηνάμενον φίλος μὲν ὁ ἀνὴρ, φίλτερον δὲ τὸ ἀληθές. Ἔτι δὲ συνθεωρητέον καὶ ὡς ἐγκωμιάζουσι μὲν ἐπιλεκτέον ὅσα χρηστὰ καὶ που καὶ τὰ φαῦλα μεταχρωστέον δικηγορικώτερον, 14 συγγραφομένοις δὲ μὴ οὕτως, ἀλλὰ διαχειριστέον τοὺς λόγους, ὡς τὸ ὑπὲρ ἐκάστων ἀληθὲς ἀπαιτεῖ· ἔνθα οὐ καιρὸς ἐπιλέγεσθαι τὰ πρὸς εὐλογίαν ἐγκωμίου νόμῳ, ἀλλὰ σπεύδειν πολυωρεῖν εἰς μνήμην τῶν ἐπιόντων αὐτὸ ἕκαστον, ὥνπερ ὁ χρόνος τρέχων παρέρριψεν. Εἰ δὲ φθάσας ὁ ἡμέτερος οὔτος Δαυΐδ ἀγαθύνων ἦν τὸ τοῦ θεοῦ λάχος, ἀκουέσθω μὲν ἰδοὺ καὶ τοῦτο, συνακουέσθω δὲ καὶ ὅτι ἐξώλεσε, μικρὰ μὲν ἠδύνας, πικράνας δὲ μέγιστα, οἷς, περιποιησάμενός τι χρηματιδίου τούτοις ἢ ἐκείνοις, τέλος ἐζημίωσε τοὺς ἅπαντας μὲν εἰς πάντα τὰ αὐτοῖς ὄντα, μυρίους δὲ καὶ εἰς ζωὴν. Καὶ μὴ τις ὑποφερέτω νῦν ἀναφρονεῖν με καὶ ὑστέρω χρόνῳ ἐπιμυθικῶς αἰσθέσθαι οἷος ὁ Δαυΐδ ἀπέβη, ἐπειδὴν δηλαδὴ ἐδικαιώθη πεμφθῆναι τῷ Σικελῷ σὺν γε τῷ Μαυροζώμῃ πρωτόλειον καὶ τῆς ἡμῶν ἀπωλείας ἀκροθίνιον. Ὅν ὠφείλον Ἄρπυιαι φθάσασαι οὕτω πως διαθέσθαι πρὶν ἢ καὶ ἐξαπολέσαι ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ἄρτι ἐς νοῦν ἐγὼ ἐστράφη, ἀλλὰ τὸν ὅλον τῆς ἐπὶ πολέμῳ στρατηγίας αὐτοῦ χρόνον ἡμᾶς μὲν ἔθλιβον οἱ ἐχθροί, ἐγὼ δὲ ἐκείνον ἐλέγχων, ἐξονειδίζων, ἐκφαίνων τὰ ὡς ἐκάστοτε σφάλματα, λαλῶν, εἰ καὶ εἰς ἀνήνυτον, ἅπερ ἤκουεν ἂν καὶ ἐξ ἄλλων, εἶπερ ἐπαρρησιάζοντο καὶ μὴ τὸ τῆς πόλεως κακοτυχὲς ἔκλειεν αὐτοῖς τὰ στόματα. Δέδεικταί μοι ἀρκούντως, οἶμαι, ὡς οὐδέν τι καινοπραγῶ κακολογῶν

ἄλλοφρονήσαντα τὸν Δαυΐδ, ὃν σωφρονοῦντα φθάσας εὐλόγουν. Ἐγὼ δὲ οὕτω καὶ τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον, ὃν ὑποκαταβάς οὐκ ἂν εὖ λέγειν εἰς τὸ πᾶν ἔχοιμι, ἐν ἄλλοις ἐθαύμασα, φράσας ἐπιλέγδην ὅ τι τῶν κρειττόνων ἐκείνῳ ἐνέλαμπεν. Οὐ γάρ τι κατὰ τοὺς φαύλους τῶν σοφιστῶν ἀναγράφω ἀντίφωνα. Πρὸς δὲ συγγραφικὴν ταύτην ἱστορίαν οὐκ ἔχω κρύπτειν ὅσα τοῖς ἄρτι πρὸς εἰρμὸν συμβαίνουσιν, ὡς ἢ γε λοιπὴ ῥητορεία, ἢ πρὸς ψιλὸν ἔπαινον, δοκεῖ κατὰ τὴν σοφὴν καὶ αὐτὴ μέλισσαν οὐ μόνον ἐξ ἀνθέων γλυκέων καὶ λοιπῆς χρησιμότητος ἑαυτῇ συγκροτεῖν τὸ μυρέψημα τοῦ γλυκάσματος ἀλλὰ πού καὶ ἐκ μὴ τοιούτων. Καὶ γάρ τοι καὶ ἐκ περιττωμάτων οὐκ εὐαποφόρων ἐκείνη τιθαιβύσσει, ἐκλεγομένη τὰ συντείνοντα, καθὰ παρατετηρηκότες οἱ δεξιὸι συμβλοποιεῖν οἶδασι· καὶ τι συναγείρει κάκειθεν, εἰς ὅσον τὰ κηρία στύφουσαι καὶ συνέχεσθαι· ὅποια δὴ τινα μελίτταις Ἑρμοῦ ὑποκείμενα καὶ ὁ Δαυΐδ εἰχέτην καὶ ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ μάλιστα ὁ Ἀνδρόνικος, παντοδαπὸς ἐκείνος ἄνθρωπος καὶ παμποίκιλος, καὶ τοῦτο οὐ χαμαιλέοντος δίκην 16 εἶτε πολύποδος, Πρωτέως δὲ μάλλον, καὶ μάλιστα κατὰ Ἑμπουσαν, ἢ φρικτὰ ἐφάνταζεν. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ κατὰ εὐρίπους πολύστροφος ἦν καὶ κατὰ τὴν ἀρχέγονον ἀνείδειον ὕλην ἅπασιν ὑποτέθειτο εἶδεσι πολυειδῶς, ὧν τὰ μὲν ἐπαινοῖτο, τὰ δ' οὐκ ἂν. Ἔστι δ' ἐπ' αὐτοῦ προσαρμόσαι καὶ τὸ εἶναι μὲν τινα παρ' αὐτῷ οἶκτον, εἶναι δὲ καὶ θυμὸν μέγαν. Ἔστι δὲ συμβιβᾶσαι καὶ τὸ «ἦν ὁμοῦ ἐν αὐτῷ χρήματα πάντα», καὶ ὡς πολυμιγῶν ἔνωσις ἦν τις καὶ παρ' αὐτῷ καὶ δίχα φρονεόντων συμφρόνασις, οὐ μὴν ὅθεν συγκροτεῖται ἀρμονίας ἀρετῆ, ἀλλὰ κακία συγχύσεως. Πολύτροπον γάρ τι χρῆμα ὁ ἀνὴρ καὶ πολυπόριστον τοῖς ἐφ' ἐκάτερα γράφειν δεινοῖς. Ἐναχθείη δ' ἂν τις καὶ σφαίρω αὐτὸν παρεικάσαι, οὐ τῷ μεταλαμβανομένῳ πρὸς γένεσιν κατὰ παλαιὰν τερατείαν, ἀλλὰ πρὸς ποικιλίαν ἡθῶν. Εἰ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ δύο πίθους ἐστάναι τις φαίη, τὸν μὲν ἀγαθῶν πλήρη, κακῶν δὲ τὸν ἕτερον, ὧν ἀρυόμενος καὶ καταμιγνύων ἐκείνος ἐπεμέτρει τοῖς ὑπ' αὐτόν, τὰ πλείω δὲ γε μόνου τοῦ τῶν κακῶν, αἰνίζαιτο ἂν προσφυέστατα· ἦν γὰρ σύμμικτος καὶ πρὸς ἀκραιφνῆ χάριν οὐκ ἄκρατος, οὐδὲ μὴν εὐκράτος. Ἄλλ' οὕτω μὲν ταῦτα παρεκβεβάσθω καιρίως, οἶμαι, καὶ οὐδὲ πᾶν τι ἀμεθόδως. Ἐγὼ δὲ βραχὺ τι ἄνειμι πρὸς τὸν ἦν μὲν ὅτε, ὁ μακρὰν, τινὸς φιλίας Δαυΐδ, νῦν δὲ μίσους παγκοσμίου ἄξιον. Ταχὺ μὲν ἔστρεψας νῶτα, ὧ γυναιότατε φεύγειν, θάττον δὲ ἀντιμέτωπος οὐκ εἰς ἀντιπαράταξιν, ἀλλ' εἰς δούλωσιν ἔδραμες, εἰς τοσοῦτον τῆ φυγῆ προσμείνας, εἰς ὅσον ἄνανδρον τὴν στροφὴν ἐπιδείξασθαι, ἵνα μηδὲν τι γυναιότητος ἵχνος ἐν σοὶ εὐρίσκηται, μήτ' ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ἦν καὶ εὐχόμενός σου ἦσθα συγκεφαλαιωθῆναι τάχιον, ὡς ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὑποκρουσόμεθα, μήτε μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐν ἣ ἐψεύσω καὶ τὸν ἀνδριζόμενον καὶ τὸν φεύγοντα, οἷς φεύγειν τραπεῖς ἐπιδέδωκας σεαυτὸν τοῖς μηδὲ διώκουσιν. Αὐτοῖς γὰρ ἄλλα ἐν φρεσὶ μεμέλητο, τὰ πρὸ ἔργου καὶ 18 ἀναγκαῖα σφίσι, σοῦ δὲ οὐκ ἂν, οἶμαι, οὐδὲ μνήμην ἔσχον, εἰ μὴ ἐνεφάνισας σεαυτόν. Οἶδασι γὰρ οἱ εὐγενῶς ἀνδρεῖοι ἐξαθερίζειν τὸν μὴ τοιοῦτον στρατηγόν, ὅποιον δὴ τινα κατέγγων καὶ σέ, οἷς τῶν τῆς σῆς ἀβελτηρίας πεπεύραντο. Ἀλλὰ τί δὴ παρενεχθεῖς ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ τῶν ἄρτι καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς γενόμενος ἀποπλανῶ τὸν χρόνῳ ποθ' ὕστερον ἀκουσόμενον τοῦ συγγραφικῶς εἰδέναι τὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ἄχρι καὶ πέρατος, ἵνα παρακολουθῶν εἰδείη ἐξ οἴων τῶν πάλαι οἷα τὰ νῦν, καὶ τὰ μὲν παθαίνοντο, τὰ δὲ ἄλλως θαυμάζοι, τὰ δὲ καί, εἴπερ ἐθέλοι, μανθάνοι καθ' ἱστορίαν, ἐπιλεγομένην ὅσα τοῖς νῦν συγκυρήμασι χρήσιμα; Τί δὲ μὴ κεφαλὴν τινα ἐφιστῶ, καθὰ τινι σώματι, τῆ συγγραφῆ ταύτῃ, δι' ἣς καταβαίνων τῷ λόγῳ προποδίσω εὐόδως ἔνθα τὸ ἔσχατον, ἔνθεν ἑλών; Μέλλον εἶναι φαίνεται, καθὰ θεῶ εὐηρέστητο, πεσόντι τῷ Κομνηνῷ βασιλεῖ Μανουὴλ συγκαταπεσεῖν καὶ εἶ τι ἐν Ῥωμαίοις ὄρθιον καὶ ὡς οἷα ἡλίου ἐκείνου ἐπιλιπόντος ἀμαυρὰν γενέσθαι πᾶσαν τὴν καθ' ἡμᾶς. Οὐκοῦν ἀπήλθεν ἐκείνος ἔνθα ἔχρην, διαδοχὴν ἀφείς γένους οὐχ οἷαν ἔχρην. Παῖδα γὰρ μικρόν τι παρηλλαχότα τὸν

παναφήλικα, μὴ ὅτι γε βασιλείας μεγίστης κρατεῖν οὐκ ἔχοντα δι' ἑαυτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ παῖδας διατεθεῖσθαι στερεῶς, ἀμέλει καὶ ἐπέτρεψε φθάσας κηδεμόνι τὸν υἱὸν τῆ μητρί, ἐρώτων οὔση ὠραία, εἰ καὶ κρύπτεσθαι αὐτοὺς ἐπηγγείλατο ἐκείνη, τὸν τοῦ κάλλους ἥλιον πνευματικῶς νεφώσασα κατὰ περιβολὴν μέλαιναν. Οἱ δὲ ἔρωτες ἐκείνοι πυρσεύσαντες, ὡς ἂν εἶδειεν αὐτοί, ἀνῆψαν κακὸν κοσμικόν. Καὶ ἦσαν μὲν καὶ ἄλλοι τοῦ ἐπιτροπεύειν, ἐν οἷς καὶ ὁ λαχὼν πατριαρχεῖν, ὁ καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸν λόγον περιττὸς Θεοδόσιος, ὃν ἡ τῶν Ἀντιοχέων τῆ Μεγαλοπόλει ἐχορήγησεν ἀγαθὸν πολυτίμητον, ἀλλ' ἡ γυνὴ προεῖχεν, οἷα καὶ γυνὴ καὶ μήτηρ, καὶ ἦν τοῦ λοιποῦ σκοπὸς αὐτῆ διὰ τὸ προφαίνεσθαι, καὶ τινες ἔρωτος νόμῳ ἐτοξάζοντο κατ' αὐτῆς λανθάνοντες, εἴ πως μεσιτεύσει τὰ τῆς βολῆς, ὡς ἐῶκει, πρὸς βασιλείας ἐπιτυχίαν. Ὑπερηκόντιζε δὲ τοὺς λοιποὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ἀδελφιδοῦς μὲν ὢν τῷ αὐτοκράτορι Μανουήλ, τὴν τοῦ πρωτοσεβαστοῦ δὲ ζῶ 20 νην φέρων, καὶ προσείχετο τῆ δεσποίνῃ, τῆ τοῦ βασιλέως μητρί, πλεον τῶν ἄλλων. Ὑφέρπει οὖν ζῆλος ἐντεῦθεν καί, ὃ φασιν, ὀστρακίνδα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὑποβλεψάμενος, οὐκ ἀνίει ἐλίττων στροφὰς ποικίλας, εἴ πως ἐκείνῳ μεθοδεύσει μετὰστασιν. Καὶ πως οὕτω δόξαν τοῖς τηλικαῦτα προφέρουσι τῶν εὐ γεγονότων, συνθεσίας κατ' αὐτοῦ πέπλος ράπτεται, περιδύσων αὐτὸν καὶ συνέξων οὐ πρὸς ἡδονήν. Ὑφαναν δὲ τὸ τοιοῦτον πέπλωμα οὐκ ὀλίγοι τε ἕτεροι καὶ οἱ δύο παῖδες Ἀνδρονίκου, τοῦ ἐκ Κομνηνῶν, ὃς αὐτανέψιος μὲν ἦν τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, καὶ ὡς ἂν ἡ πεδιναὶ λαλοῦσα εἴποι γλῶσσα πρῶτος ἐξάδελφος, εἰς βασιλείον δὲ θρόνον ἑαυτὸν ἐκάθισεν ὕστερον οὐ πάνυ εὐτυχῶς οὐτ' αὐτῷ οὔτε τοῖς περὶ αὐτόν. Ὀνόματα δὲ τοῖν παιδῶν ἦσθη, τῷ πρώτῳ μὲν κατὰ γέννησιν Μανουήλ, Ἰωάννης δὲ τῷ μετ' αὐτόν, ὃν καὶ αὐτὸν ἐγνώρισεν ἡ βασιλεία, καθὰ καὶ τὸν πατέρα μετ' οὐ πολὺ. Καὶ οὗτοι μὲν δύο τότε συνωμοσάσθη, ἐν δὲ τοῖς καὶ Ἀλέξιος ἦν, πρωτοστράτωρ μὲν τὴν ἀξίαν, ἀνεψιαδοῦς δὲ γνήσιος καὶ ὑπερλίαν φιλητὸς τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, πρὸς δὲ καὶ Ἰωάννης Δούκας, ὁ ἔπαρχος, ὃν καὶ ἐξ αὐτῆς θεᾶς τεκμήραιτ' ἂν τις καλλιστεύειν ἐν ἀγαθοῖς (μεγάλῃ δ' ἐν τούτοις μοῖρα ζήλου), καὶ οἱ Καίσαρες, ἡ πορφυρογέννητος Μαρία, ἦν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ Μανουήλ ἡ ἐξ Ἀλαμανῶν Εἰρήνη, τὸ ἅγιον ἐκείνη γέννημα, ἐγείνατο, καὶ ὁ συζυγῶν αὐτῆ Ἰωάννης ὁ μαρκέσιος, νεανίας μὲν τὴν ἡλικίαν, τέλειος δὲ τὴν ἀνδρείαν. Ὅποια δὲ ἐν τοιούτοις ὡς τὰ πολλὰ ξυμπίπτει, ἔνθα ὁ λόχος οὐκ ἔχει κρύπτεσθαι εἰς τέλος, ἀλλ' ἐκφαίνεται, φωρῶνται πάντες οἱ τοιοῦτοι, ἐνός τινος τῶν λοχιτῶν καταμηνύσαντος, καὶ συγκροτεῖται δίκη. Καὶ προκάθηται μὲν ἡ ἐπίτροπος μήτηρ, κυρία πάντων ἤδη προβεβλημένη ψήφῳ κοινῇ, ὡς μὴ ὠφελεν, ὑποκάθηται δὲ ὁ υἱὸς καὶ βασιλεὺς Ἀλέξιος. Καὶ κατηγοροῦνται οἱ τὸν Πρωτοσεβαστὸν οὐ φαύλως μισοῦντες, καὶ μετὰ πολλὰ τὰ διὰ μέσων κατακρίνονται, βραβεύοντος εἰς τὸ πᾶν τῆ τοιαύτη εὐθυδικία τοῦ βαθυτάτου Θεοδώρου τοῦ Παντεχνῆ, τοῦ δικαιοδότου καὶ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν, καθ' οὗ θελήσας ἐνστήναι ὁ μέγας ἐν πατριαρχαῖς ἔσχασε πᾶσαν ἐν κενοῖς μηχανήν. Ἦν γὰρ ὁ Παντεχνῆς ἀληθῶς παντεχνῆς. Καθεῖργνυνται οὖν ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ καὶ οἱ ἀδελφοί, ὁ Μα 22 νοῦηλ καὶ ὁ Ἰωάννης, πρὸς δὲ καὶ ὁ πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος, ἔτι δὲ καὶ ὁ ἔπαρχος· τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἀφείθησαν, ἀληθῶς μὲν εἰς ἔωλον δεῖπνον τοῖς βουλομένοις αὐτῶν θοινήσασθαι, φαινομένως δὲ κατὰ φιλίαν καὶ τὸ εἶναι ἀνύποπτοι, οἱ δὲ τινες ἀπώλοντο ποικίλως καὶ ὡς οὐκ ἂν τις ἴδοιτο· πολλοὶ δὲ καὶ ὑπερορία ἐκόντες ἐδικαίωσαν ἑαυτούς, ὧν ἦν καὶ ὁ καλὸς Λαπαρδᾶς, ὁ πάνσοφος τὰ στρατηγικά, ὃν ἰέρακα διὰ τὸ τῆς φρονήσεως καὶ τὸ κατὰ πρᾶξιν ὀξυπετὲς ὁ τῶν Τούρκων σουλτὰν ὀνομάζειν ἐπέκρινεν, ὁ τότε μὲν εὐτυχῶς περισωθεὶς, μετὰ δὲ γε ἀθλίως ταῖς τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου καὶ αὐτὸς πάγαις περιτετυχηκῶς καὶ ἐξολωλῶς. Ἦν δὲ ταῦτα τότε. Καὶ τέως μὲν περὶ μίαν ἡμέραν οἱ τέσσαρες ἠτιμωμένοι ἐάλωσαν δῆθεν ξυνωμοσίας, ὁ Μανουήλ καὶ Ἰωάννης οἱ ἀδελφοί, ὁ

πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος καὶ Ἰωάννης ὁ ἔπαρχος, καὶ εἶχεν αὐτοὺς ἢ κάθειρξις καὶ πρὸ αὐτῆς τὰ λίαν ἄτιμα. Τὸ δὲ ζέον τοῦ θυμοῦ τοῖς κρίνασιν ἐβράττετο καὶ κατὰ τῆς Πορφυρογεννήτου καὶ τοῦ συμβιοῦντος Καίσαρος, οὐκ εἶχε δὲ καὶ ἐκζέσαι αὐτίκα, ὡς καὶ ἀπαφρίσαι καὶ γενέσθαι πρόοπτον τὸ κακόν, ἀλλ' ἔνδομυχοῦν καὶ ὑποτυφόμενον ἐπέσχευεν εἰς τοσοῦτον, ὡς καὶ τὸν πατριάρχην δοκῆσαι πρὸς αὐτῶν εἶναι τοὺς κρίνοντας. Διὸ καὶ αὐτὸς μὲν ἀπλοϊκῶς ἐμηνύσατο πρὸς ἐσπέραν τὰ λώονα, οἱ δὲ οὐχ ἀπλοῖ ἐμελέτων ἀνυποστόλως διακειμένων αἴφνης τὸ κακὸν καταράξαι καὶ συλλαβέσθαι καὶ αὐτούς, ὡς ἂν οὕτω τὸ ἐσπέρας ἀυλισθήσεται ἀγαλλίασις παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ πρῶτ' κλαυθμὸς ἀπεναντίας τῷ ψάλλοντι. Καὶ οὕτω μὲν ἡ κακία ἐπικρύπτειν ἤθελεν ἑαυτήν. Ὡς δὲ ἡ σποδιὰ ὤζε θεοῦ καὶ ἡ ὁδομὴ κατεμήνυε πῦρ κρύπτειν σκηπτοῦ ὀλεθρίου καὶ οὐκ ἦν λαθεῖν, μανθάνουσι τὴν ἐπιβουλήν οἱ Καίσαρες καὶ ἀπέριττοι, ὡς εἶχον, φεύγουσιν εἰς τὸ τῆς μεγίστης τοῦ Θεοῦ Σοφίας εὐαγέστατον τέμενος, ἄσυλον αὐτὸ εἰδότες καὶ πᾶσι προσώποις ἀβέβηλον. Διαπετάννουσι τὰς ἀγκάλας αὐτοῖς ὁ ἐν ἀρχιερεῦσι πρωτεύων, περιποιεῖται, ὡς ἐξῆν, δίδωσιν ἀνάπαυσιν, λεαίνει λόγοις τε τοῖς πρὸς παραμυθίαν καὶ ἔργοις, ὡς εἶχεν ἰσχύος· εἶχε δέ, ὅσα καὶ πατήρ ἅγιος, ὑπὲρ ἀληθείας φίλαθλος. Οὐ διῆλθε τῆς ἡμέρας πολὺ καὶ οἱ τῆς δεσποίνης ἔτρεχον εἰς τὴν ἀγιωτάτην Μεγάλην ἐκκλησίαν, ὡσεὶ καὶ κληγέται κατὰ τινος ἀξιολόγου ἄγρας, εἰπεῖν μετριώτερον. Καὶ εὐρηκότες, τὰ μὲν ἠτιῶντο, εἰ κατὰ μηδὲν αἴτιον φόβου ἔφυγον, τὰ δὲ παρεκάλουν τοῦ σφετέρου πάλιν ἀδεῶς οἴκου γενέσθαι παραπλέκοντες τοῖς λόγοις 24 καὶ ὡς δύσνον ὑπόνοιαν ἀποπέμπουσιν οἷς οὕτω δραπετεύουσι, ταῖς δὲ τοιαύταις ἐννοίαις καὶ ἐμφάσεις ὑποσκιάζοντες βουλῆς οὐκ ἀγαθῆς ἐπ' αὐτοῖς. Οὐκ ἔχει γὰρ τὸ πάνυ θυμούμενον σταθερῶς ἐπικρύπτειν ἑαυτό, ἀλλὰ που καὶ ἐκρήγνυσι τὸ ἐνδόμυχον, ὅποιά τις Τυφῶς ταρτάριος βίαιος. Οἱ τοίνυν Καίσαρες, βεβαιώσαντες τὸ δέος ἐν ἑαυτοῖς, οὐκ εἶχον τὸν νοῦν πρὸς τοῖς λαλοῦσιν ὡς εἰς ἀγαθόν, ἀλλὰ τῷ παραμειγμένῳ πικράζοντι καὶ τὸ γλυκάζειν δοκοῦν ὑπεβλέποντο, ἐπιτυγχάνοντες αὐτοῖ τοῦτο γε. Ὡς οὖν ἀπέγνωστο ἡ τῶν Καισάρων πειθῶ καὶ ὡς οὐκ ἔσται αὐτῶν ἄγραν θέσθαι διὰ δόλου διέγνωστο, κατανοεῖται βία καὶ τὸ τοῦ στόματος ἀπαλὸν σκληρὰ χεῖρ διαδέχεται καὶ τὰς βολίδας γλώσσης συστείλαντες οἱ δεσποινικοὶ τὰς ἐκ σιδήρου μελετῶσι χειρίσασθαι. Καὶ πρῶτα κατὰ τοῦ ἱεράρχου τραχύνονται, ὅτι μή, τῆς ἐκκλησιαστικῆς προϊστάμενος, ὡς εἰπεῖν, ἀκροπόλεως, καταπροῖεται τοὺς πεπιστευμένους αὐτῇ, συνειλεγμένους εἰς πάνυ πυκνὸν στίφος καὶ οὐδὲ ἀγεννές. Καὶ γίνεται τις ἐνταῦθα συρραφή, ὁποῖαν δαίμων ἂν τεχνάσαιτο. Ἦν ἑορτὴ μεγάλη, ἡ τοῦ σωτηρίου Πάσχα, καὶ ὤφειλον τῷ βασιλεῖ ἀσπασμὸν ἢ ἐκκλησιαστικὴ λογάς, ὅσοις τὸ τοιοῦτον ἀνέκαθεν ἐψήφισται φίλημα. Ὡς δὲ καὶ τὸν ἀρχιερέα ἔδει κορυφαῖον παρεῖναι καὶ κατάρξαι τῆς ὀφειλῆς (τῷ δὲ ἦν δῆλον ὡς τὸ τοιοῦτον φίλημα παραδώσει αὐτὸν κατὰ τι ὁμοίωμα τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, τοῦ Χριστοῦ), καὶ ἔδεδίει ἀνθρωπίνως ἐκεῖνος, εὐλαβούμενος ἀποβῆναι κατάσχετος, καὶ ὤκνησε τὴν εἰς τὰ βασιλεία ὁδόν, γίνεται ἀναβολὴ τοῦ καθήκοντος ἀσπασμοῦ καὶ ὑπερτίθεται εἰς ἑτέραν ὥραν, μαθητευθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἦν ἐκεῖνη Παρασκευή, καὶ ἀλλοῖα μὲν τις φαύλη καὶ ἐβδομάδος δὲ τῆς μετὰ τὴν πασχάλιον Κυριακῆν, καθ' ἣν συλλεγέντος τοῦ πλήθους, ὅσον εἴωθεν ἐν τοῖς τοιούτοις πληροῦν τὰ βασιλεία, τελεῖται μὲν καὶ τὸ ἀσπάσασθαι, τὸ ἐπιπολάζον τῆς μηχανῆς, συντελεῖται δὲ καὶ τὸ κρύφιον, ἢ ἐξ ἐρήμης τοῦ πατριάρχου καθαιρέσεις, ὡς οὐκ ἂν εὐφῆμως εἰπεῖν ἔχοι τις. Τῶν μὲν γὰρ ἀρχιερέων, εἰ χρή φάναι, κερδαλεότης, τῶν δὲ εὐλάβεια κατὰ πολὺν φόβον, τῶν δὲ καὶ μῖσος οὐκ εὐλόγιστον κατὰ τοῦ ἀρχιερατεύοντος οὕτω ῥαδίως ἦνυσαν τὴν ἐκεῖνου καταβολήν, ἐπιτιθεμένων καὶ τῶν τινῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ κατακυτπούντων, ὡς οὐκ ἂν οὐδὲ ἱερισχούντια τείχη κατηχούμενα σάλπιγξιν ἐκείναις ἔπιπτον. Καὶ τὸ ἐκεῖθεν, βραχυλογικῶς καὶ αὐτὸ ἱστορῆσαι (τί

γὰρ ἀναμετρητέον τὰ πέρα μέτρου;) τάραχος μέγας τῶν τοῦ παλατίου, ὅσον ἦν πρὸς τοῦ θεοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας, τῶν τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως, τῶν αὐτῆς δὴ τῆς 26 ἐκκλησίας. Καὶ ἐκείνης γὰρ ὀλίγοι κατεσκήρτησαν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν· οἱ δὲ γε πλείους προωρῶντο τὸν κύριον ἐνώπιον αὐτῶν διὰ παντὸς καὶ κατὰ τῶν πεπραγμένων ἐγίνοντο. Οὐκοῦν καὶ μερίζονται. Καὶ οἱ μὲν τῷ μικρῷ βασιλεῖ ἐκομίζοντο, καὶ καθάπαξ ὑπαγορεύσαντες ἐκείνῳ καί, ὡς οὐκ ὄφελον, διδάξαντες τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἀτιμίαν, ἐπέμενον οἷς ἐκακούργησαν καὶ τὴν διδασκαλίαν ἠσφαλίζοντο καὶ τὸν παῖδα τῷ μαθήματι ἐνερείδοντες τηρεῖν αὐτὸ εἶθιζον καὶ μάλιστα ἢ τὸ πᾶν δυναμένη μήτηρ καὶ ὁ μετ' αὐτὴν Πρωτοσεβαστός, ὁ κατὰ τῆς ἐκκλησίας τότε μελετήσας δυνατὸς γενέσθαι καὶ σὺν γυναιξὶ συστήσας κατὰ τὴν παροιμίαν μάχην. Καὶ οὕτω μὲν τινες οἱ τοῦ μὴ καλοῦ. Οἱ δὲ λοιποὶ, ἐπὶ τε τῷ πατριαρχικῷ καταστουρνάζοντες δυσπραγίᾳ ἐπὶ τε τῇ τῶν Kaisarōn δυστυχίᾳ, καταλήγουσιν εἰς κακὸν μέγα καὶ οἴκτιστον. Εἶπεῖν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ, πόλεμος κροτεῖται ἱερός, ὡς ἂν καιρίως φαίη τις. Καὶ στεγανοῦνται μὲν οἱ τῆς ἐκκλησίας ἐντὸς ὡς ἐπὶ πολιορκία μεθ' ὄπλων, οἱ δὲ βασιλικοὶ ἔξωθεν ἐπιπίπτουσι, καὶ πολλοὶ καὶ γενναῖοι. Καὶ πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τῶν δὲ βασιλικῶν ἀμύθητοι. Διέβη δέ τι τοῦ τοιοῦτου κακοῦ καὶ εἰς τὴν ἀγοράν. Τὸ γὰρ βασιλικὸν συμμαχικὸν πολλοῖς ἐνεπήδησε καὶ τοὺς μὲν ἄλλως ἔβλαψε, τινὰς δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἀπήγαγεν. Ὅθεν καὶ πλατυνθὲν τὸ κακὸν ἐπλήθυνε τὸ κατὰ τῆς βασιλίδος μῖσος καὶ ἠπλωσε μικροῦ δεῖν εἰς ἅπαντας. Καὶ ἔγεμον αὐτῆς τὰ πάντων στόματα οὐκ εἰς ἀγαθὸν καὶ ἐβουλεύοντο τὰ εἰς κάκωσιν αὐτῆς καὶ ἀπόστασιν. Ὅποια δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις φιλεῖ γίνεσθαι, οὐ μόνον ἐκ τῶν παρὰ πόδας ἐπορίζοντο τὰ εἰς ἄμυναν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πόρρωθεν ἀνεβίβαζον τοὺς λογισμούς. Καὶ ἀνέβη αὐτοῖς ἐπὶ νοῦν ὁ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος, ὃν ἄνω τοῦ λόγου παρερρίψαμεν. Ἐδόκει γὰρ ἀξίωμαχος ἐπίκουρος ἀναφανήσεσθαι ἂν πρὸς τὰ ξυμπεσόντα καὶ ἀλεξίκακος, οὐχ ὥστε μὴν ἐκείνον δράξασθαι καὶ πρὸς ἑαυτοῦ θέσθαι τὰ ζυγὰ τῆς βασιλείας, ἀλλ' ὡς τῆς μητρός, ἢ φαύλως ἐπιτροπεύειν ἐδόκει, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ οἰήσεως ἐξελέσθαι τὸν καταπραγματευόμενον. Καὶ ἦν τοῖς πολλοῖς, ὁκνῶ μὲν εἶπεῖν ὡς πρὸ καὶ αὐτοῦ Θεοῦ, θαρρῶ δὲ ἀσφαλέστερον φράσαι ὡς εὐθὺς μετὰ Θεόν, τὰ τῆς καραδοκίας εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ὅθεν καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολέμου ἀκμὴν ἔχοντος περὶ που μεσημβριάζουσαν ὥραν καὶ διαβλεπομένου ὡς ἑτερορρεπῆς ὑπὲρ τῶν βασιλικῶν ἔσται, πλάσμα ἦν λόγων τοῖς πολλοῖς, ἤδη δὲ καὶ διανοιῶν ἀνάπλασμα ὑπόκενον, ὡς ἰδοὺ ὁ Κομνηνὸς ἦκει καὶ ἐγγύς που τῆς ἀντιπόρθμου τῷ Βυζαντίῳ ἀυλίζετο Δαμάλεως. Καὶ τὸ βουλούμενον ἐκάστου τῶν πολιτῶν εἶχεν ἐκείνον παρόντα τῇ μάχῃ, ὡς εἶπερ ἐκ τῆς Σινωπικῆς χερσο 28 νήσου, ἦν τότε κατεῖχεν, εἰς τὴν Μεγαλόπολιν ἐπετεύξατο. Καὶ ἐδόξαζον ἐκείνον σωτήρα σφῶν ἐκάστου ἔσεσθαι καὶ ἔρμα τῆς βασιλείας, κούφως ἐνταῦθα κάκει παραγομένης πρὸς τοῦ θέλοντος, εἶπερ μόνον τῷ Πρωτοσεβαστῷ καὶ τῇ ξυνασπιζούσῃ βασιλίδι χαρίζοιτο. Ἔπεμπε γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος φαντασίαν τοῖς πλείοσιν ἄνθρωπος εἶναι οἷος διέπειν κόσμον καλῶς, καὶ οἷς δὲ ἔπαθε μαθεῖν ἀγαθὸς εἶναι, πάντως δ' ἂν καὶ τὸν τοῦ Μανουὴλ παῖδα αἰδέσεσθαι κατὰ τοὺς συχνοὺς ὄρκους, καὶ μάλιστα τοὺς ὕστερον, οὓς μετὰ πάθας πολλὰς ἐπέκρινε δοῦναι καὶ δεδωκῶς τὴν τῶν Παφλαγόνων ἀντεκληρώσατο γῆν, ὡς καὶ στρατοπεδαρχεῖν ἐκέισε καὶ τὰ ἐκείθεν εἰς κέρδος ἀπονοσφίζεσθαι. Καὶ εἶχον μὲν οὕτως ἐλπίδων οἱ τῆς Μεγαλοπόλεως· αἱ δὲ ἦσαν ἐλπίδες ἄλλως καὶ ὄνειρων κατὰ τὸν εἰπόντα σκιά, ὡς ὁ ἐπιὼν χρόνος ἀνέδειξε, ψεύσας τὴν καλὴν ζωγραφίαν, ἦν ὁ καθ' ἓνα ἐπὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ ἐνετυπώσατο εἰς ἑαυτόν, καὶ ἀπαλείψας μὲν αὐτὴν, ἐκφήνας δὲ τὸν ἄνδρα καινότροπον, εἶπεῖν εὐφημότερον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν μικρὸν τι ὕστερον· τότε δὲ ἀνεκαλεῖτο ἕκαστος τὸν Ἀνδρόνικον ὡς ἤδη καὶ παρόντα ἢ γοῦν ἀλλὰ παρεσόμενον.

Ὡς δὲ τὸ φάντασμα ἐψεύσατο καὶ ὁ πόλεμος περὶ δαίτην ὀψίαν κατειργάσθη, ῥίψας πολλοὺς καὶ τὸ νότιον πολυάνδριον, τὸ πρὸς τῇ θαλάσῃ, πλήσας νεκρῶν βασιλικῶν, ὃ δὴ Σαπρία τεθέληται λέγεσθαι, καὶ ἐχρῆν κατὰ τινὰ ζύμβασιν, τὴν τότε δόξασαν, ἡρέμα καταστῆναι τοὺς τε βασιλικούς τοὺς τε ἐκκλησιαστικούς, ὅποι μὲν ἦλθον μεθόδων οἱ τότε πάρεργον οἶμαι συγγράφειν, ὃ δὲ ἡμῖν ὁδοποιεῖ τὰ ἐφεξῆς εἰρήσεται. Ἀποκαθίσταται μὲν μετὰ τινὰ διαστήματα ἕμμηνα πατριαρχεῖν αὐθις ἀναγκαίως ὁ ἱερώτατος Θεοδόσιος, συγκαθίσταται δὲ καὶ τὸ ἀρχιερατικὸν ζύμπαν εἰς μίαν ἔνωσιν καὶ δοκεῖ τὰ τῆς πόλεως οὕτω κύματα γαλήνην εὐρεῖν. Ὡς δὲ ἐχρῆν ἕκαστον μέγα πρόσωπον τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκφαίνεσθαι κατὰ εἰρήνης δῆθεν λόγον, ἔγμε γὰρ αὐτῶν εἰσέτι τὸ θεῖον τέμενος, παραμενόντων ἐξ ὅτου προσπεφύγασι, οἷς μὲν οὐκ ἦν ὑποπτον τὸ βιοῦν καὶ οἷς δὲ ἀπαλῶς εἶχεν ἡ ψυχὴ προυφαίνοντο καὶ ἐλάλουν καὶ ἐποίουν ὅσα ὑπέβαλλεν ὁ καιρὸς. Ἡ δὲ τοῦ Ἀνδρονίκου θυγάτηρ, ἡ τὸν Συναδηνὸν Θεόδωρον ὕστερον εἰς ἄνδρα λαβοῦσα καὶ ταχὺ ἀποβαλοῦσα οὐ καθ' εἰρμόν, ὡς λέγεται, φύσεως, ἐφαίνετο οὐδαμοῦ· καὶ μὴν ἀνεψηλαφᾶτο κατ' ἐπιμέλειαν. Ἦν δὲ ἡ αὐτῆς ἐκκλησίαθεν ἀποκρυβὴ φυγὴ πρὸς τὸν πατέρα ἕως καὶ εἰς 30 Σινώπην, ἔνθα ἐκείνον ἔγνω εἶναι· καὶ ἔσχεν εὐδόως, ὡς οὐκ ἂν τις οὐδὲ ἀνὴρ δεξιώτατος. Ἔοικε γὰρ ἡ φύσις φιλοτιμησασθαι καὶ αὐτῇ τέχνην τοῦ φεύγειν, καθάπερ καὶ τῷ πατρί, ὃν μικροῦ ἂν δεῖσῃ τις εἰπεῖν ὡς διὰ βίου κατῶρθου τὸ καὶ φυγὰς εἶναι καὶ διαδιδράσκειν τοὺς ἐπιτρέχειν ἐθέλοντας. Ἡ τοίνυν θυγάτηρ ἐκείνη οὕτως ἀνδρυσμένη τὰ εἰς δρασμὸν καὶ εἰς ἓν γενομένη τῷ πατρί καὶ τὰ τῆς πόλεως περιηγησαμένη τὰ τε ἄλλα ἐνέγραψεν εἰς ἀναπάλειπτον ἐκείνου ψυχῇ καὶ ὅτι δὲ θεὸς τοῖς Κωνσταντινουπολίταις αὐτὸς περὶ γῆν μετὰ τὸν οὐράνιον. Καὶ τὴν καρδιακὴν γραφὴν ταύτην ἀνελίττων συχνὰ ὁ Ἀνδρόνικος καὶ διαλογισμοὺς ἀναβιβάζων αἰεὶ ἐν καρδίᾳ ποικίλους, ἐκνικᾶται λογισμῶ ἐνί, ὃς τὸ σύμπαν εἰς φθορὰν ἐκύκησεν. Ἀρξάμενος γὰρ ἐκεῖθεν ἀκροβολίζεσθαι κατὰ τῆς βασιλίδος καὶ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ καὶ μέμψεις ἐπιπέμπειν διὰ τε γραμμάτων καὶ στομάτων, ὡς ἄρα τὸ τῆς βασιλείας καθάρειον καπηλεύοντες παροinouσι κατὰ τοῦ βασιλέως παιδός, καὶ σκώπτων καὶ ἀπειλούμενος καὶ τῶν ὁμοίων αὐθις ἀντιπειρώμενος καὶ οἷα ἔλεγεν ἐπακούων, ὡς τοῖς ὑβριζομένοις ἤρεσκεν, εἶτα καὶ παραινῶν δῆθεν καὶ μὴ εἰσακουόμενος, ὅτι μηδὲ ἦν ἐπιτάσων φορητὰ, ἐκμαίνεται εἰς ὁδὸν ὡς ἐπὶ ἀμύνη τῇ ὑπὲρ [τοῦ] τοῦ βασιλέως, οἷα καὶ φημιζόμενος ἐπιτετάχθαι πρὸς τοῦ μακαρίου Μανουὴλ συνδιαφέρειν καὶ αὐτὸς τὸ βάρος τῆς ἐπιτροπῆς. Καὶ ἦν ἡ τοῦ Ἀνδρονίκου εἰς τὴν Μεγαλόπολιν τὸ ἐντεῦθεν ὀρμή· βασιλεὺς πρόφασις, Ἀλέξιος δηλαδὴ ὁ μικρὸς, ληψόμενος ἄμυναν· ἄλλως μέντοι ἀληθῶς πρόθεσις βασιλεὺς ἐκεῖνος ἄωρος θανούμενος, ὡς οὐκ ἐχρῆν. Καὶ γοῦν συλλεξάμενός τινα στρατιάν, τὴν μὲν κατὰ γῆν, τὴν δὲ λοιπὴν κατὰ θάλασσαν, ὡς εἶχεν ἰσχύος, εἶχε δὲ ἀμυδρᾶς, ἥλαυνε πῆ μὲν κατὰ σπουδὴν, τὰ πολλὰ δὲ σχολαίτερον, μεθοδεύων τῇ σχολῇ δοκεῖν βαρὺς εἰς ὁδὸν εἶναι διὰ τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ· ὅπερ οὐχ οὕτως εἶχεν. Ὡς δέ, τὴν τῶν Θυνῶν καὶ Βιθυνῶν γῆν περιελθὼν, ἦν τῆς τῶν Βεβρῦκων καὶ περὶ τὴν ἀντιπέραν τῆς Μεγαλοπόλεως Χαλκηδόνα ἐστρατοπεδεύσατο, ἦν μὲν ἡκιστος τὸν λαὸν ὁ ἀνὴρ, διασπείρας δὲ τὴν ἀμφ' αὐτὸν στρατιάν πρὸς τέχνην καὶ σκηναὶς πηξάμενος ἐν τόποις καιρίοις, ὡς φαίνεσθαι πυκνοῦσθαί τε καὶ πλήθος ἔχειν, καὶ τὰ πλοῖα δέ, οἷς ἐνέβαλέ τι τοῦ στρατιωτικοῦ, περὶ τὰ κατ' αἰγιαλὸν βράχεια καὶ λοιπὰς θαλαττίους ἀγκάλας δεξιῶς μερίσας καὶ καταστήσας, ὡς μὴ σαφῶς διαφαίνεσθαι οἷα τε καὶ ὁπόσα ἐκεῖνα, τοιαύτην σκότῳσιν ἔπεμψε τοῖς Μεγαλοπολίταις, τοῖς τε ἄλλοις καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς πρὸς ἐκεῖνον ἐχθραίνουσιν, ὡς δοκεῖν τὴν τε περαίαν γῆν καὶ τοὺς αὐτῇ προσκυροῦντας αἰγιαλοὺς πεπλησθαι, τὴν μὲν στρατευμάτων πεπυκνωμένων, τοὺς δὲ συχνῶν τριήρων καὶ ἐτέρων πλοίων, ὅσα προμήκη σκευωροῦσιν αἱ 32 κατὰ θάλασσαν μηχαναί. Καὶ εἰώθαμεν ἀληθῶς ἐν τοιοῦτοις

οὕτω πάσχειν οἱ ἄνθρωποι· πληθύνομεν γὰρ ὡς τὰ πολλὰ καὶ μεγεθύνομεν ἅ
θαυμάζομεν, οἷα μὴ ἀκριβοῦν δυνάμενοι διὰ τὸ τὴν ψυχὴν συγκεχύσθαι τοῖς
ἐκπλήττουσι. Τοιοῦτος οὖν ὁ Ἄνδρόνικος φανεῖς καὶ ὁ οὕτως ὀλίγος μυρίος
διακριθεὶς, ἐφέλκεται διὰ βραχέος καιροῦ πάντας καὶ τὴν ὅλην πόλιν μεταγεί, ὡς
οὕτως εἶπεῖν, πρὸς ἑαυτόν. Καὶ ἵνα μὴ μακρᾶ θαλάσση διηγημάτων ἐπαφῶμεν τὸ τοῦ
λόγου ἀκάτιον, ἀλλ' ὡς διὰ πορθμοῦ βραχυπορήσωμεν, ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ πλωῖζονται
εἰς ἐκεῖνον οἱ μεγάλοι, οἱ μικροί, οἱ μέσοι. Καὶ θαυμάζουσι μὲν, ὅποια πρῶην
δοκοῦντες βλέπειν, οἷα νῦν ἐμφανῶς βλέπουσι, καὶ ὡς αἰ μὲν μακραὶ νῆες ἀλιάδες
ἄρτι γνωρίζονται, τῆς πρὶν κατὰ ἀπάτην σκοτώσεως διαφωτισθείσης, αἰ δὲ σκηναὶ
μακροῖς ἀλλήλων διαστήμασιν ἀφορίζονται. σικυηλάτοις πρέπουσαι, ὁ δὲ στρατὸς
ὅσος πανήγυρις οὐκ εὐγενής, οἱ δὲ ἵπποι, ὁποίους τοὺς πλείους μύλωνες ἂν
καταδέχοιντο. Καὶ ἀφυπνίζοντο μὲν καὶ ἀνένηφον, ὡς τὰ μικρὰ γνωρίζειν αὐτὸ
τοῦτο μικρὰ καὶ μηκέτι μεγαλεῖόν τι αὐτοῖς ἐπιψηφίζεσθαι, τὸ δὲ πάλαι ποθοῦν
παραμένον ἔπειθεν ἐθέλειν τὸν ἄνδρα, μόνον αὐτὸν φαινόμενον τὸ πᾶν, καθὰ πρὸς
ἀγαθοῦ σφίσιν ἦν, καταπράξεσθαι. Οὐκοῦν ἠσπάζοντο ἐκεῖνον, ἐφίλουν πρόσωπόν
τε, οὗ τὴν θεᾶν εὖχοντο, καὶ χεῖρας, ἐφ' αἷς ἐπεποίθεισαν, ἐπ' αὐταῖς ἐνεθουσίων,
ἐξηρεῦγοντο ἐπαίνους παντοδαπούς, ἀνεβόων συχνὰ δόξαν τῷ θεῷ, προεκαλοῦντο,
εἰ οἷόν τε διαπηδήσαι εἰς τὴν ἀντίπορθμον ταχύ. Τὸ γὰρ ποδῶκες τοῦ ἀνδρός,
ἐπίσημον αὐτῷ τυγχάνον πρὸς φύσεως, καὶ τοιαύτην, οἶμαι, καινοτροπίαν
ἐνθυμήσεως ὑπέβαλλε τοῖς πολλοῖς. Ὁ δέ, τὰ μὲν ἀντιχαρεῖς, ὡς εἰκός, καὶ μάλα, τὰ
δὲ καὶ φιλενδεικτῆσας ἐν οἰκείοις κενεαυχήμασιν, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ θαρρύννας τοὺς
εἰς αὐτὸν ἀφωρακότας, αἴρεται μικροῦ δεῖν ἐπὶ χειρῶν, οὐ μόνον πρὸς Ἀγγέλων,
γένους τούτου βασιλικοῦ, λαμπροῦ τε καὶ πολυδυνάμου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ λοιπῆς
εὐγενείας καὶ συγκλήτου λογάδος καὶ τῶν ἄλλων τέκνων τῆς πόλεως. Καὶ εἶχε
λοιπὸν αὐτὸν οὕτως ἡ Μεγαλόπολις, μυρία καινοπραγήσοντα. Ἐνταῦθα ἔστιν εἰπεῖν
ὡς ὁ μὲν εἰπὼν «εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς ἐπὶ τῷ ποδί μου» ἀοίδιμός ἐστιν εἰς ἀγαθόν,
ἐπεὶ οὐδὲ ἕξω ἐγκωμίων ἢ τοῦ δικαίου μνήμη πίπτειν οἶδε, τὸν δὲ Ἄνδρόνικον ἐξ
αὐτῶν βαλβίδων εἰσόδου ἔχοι ἂν ἡ Μεγαλόπολις μέμφεσθαι ὅτι οὐκ εὐλόγησεν
αὐτὴν ὁ πούς αὐτοῦ. Οὐδὲ γὰρ ἴστατο ἐν εὐθύτητι, ὡς τὰ ἐφεξῆς ἅπαντα ἔδειξαν.
Ἄμα γὰρ ἢ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου κληρονομία εἶχεν αὐτὸν καὶ αὐτίκα οἱ ἄμφ'
αὐτὸν Παφλαγόνες, ἔθνος ἀτάσθαλον καὶ ἐν Ἑλλησι βάρβαρον, κελευσθέν,
ἐνεπήδησε τῷ τῶν Λατίνων 34 φύλῳ, οἱ ἀφωρισμένοι κατ' ἔθος ἀρχαῖον περὶ τὸν
αἰγιαλὸν τοῦ Βυζαντίου κέρατος, τὸν τοῦ Φωσφορίου ἐχόμενον, ὑπὲρ ἐξήκοντα
χιλιοστῶν ἐχέοντο εἰς ἀριθμόν. Ἐπεκάλουν δὲ τοῖς Λατίνοις ἐκεῖνοι ὅτι πρὸς τοῦ
Πρωτοσεβαστοῦ καὶ τῆς δεσποίνης Ξένης ἦσαν καὶ δι' ἐκείνους ἐβούλευον κατὰ
Ῥωμαίων κακά. Καὶ ἦν ἀληθῶς οὕτως ἔχον τὸ πρᾶγμα. Διεκπεσόντες γὰρ καὶ ἡ
δέσποινα καὶ ὁ Πρωτοσεβαστὸς τοῦ ὑπὸ Ῥωμαίων στέργεσθαι, ἀπέβλεψαν εἰς τοὺς
Λατίνους καὶ δῶροις ἐπάραντες καὶ μάλιστα ὑποσχέσεσι τοῦ τὴν πόλιν τε
προνομεῦσαι καὶ ὑπὸ δουλείαν αὐτοῖς τοὺς Ῥωμαίους θέσθαι ἀνέπεισαν ἤδη καὶ
πρὸς μάχην ἐξαρτύεσθαι, εἰ μὴ ταχὺ ὁ Ἄνδρόνικος ἐπεραιώσατο· οἷ γε καὶ τοῦ, ὡς
ἔρρεθη, ἱεροῦ πολέμου συνεφάσασθαι τότε προσελήφθησαν μὲν, ἠργησαν δὲ διὰ τὸ
ταχὺ ἐκεῖνον λυθῆναι. Ἐπεκλάτο μὲν οὖν τοῖς Λατίνοις αὕτη αἰτίασις οὐ ψευδής,
οὐδ' εἶχον εἶπεῖν, οὔτε μὴν ἔχοιεν ἂν, ὡς ἦσαν ἄμεμπτοι· ἔμελλον δὲ οἶμοι κακῶ
μεγάλῳ μέγα κακὸν ἐκθεραπεῦσαι οἱ Παφλαγόνες, οἷς ἀλογίστως ἐθρασύναντο.
Εἰσελθόντες γὰρ τὴν Μεγαλόπολιν καὶ πλαγιάσαντες ἐπὶ τοὺς Λατίνους (εἰκός δὲ
πάντως καὶ ἄλλους τῶν τοιαῦτα νεωτερίζεσθαι φιλοῦντων συναίρεσθαι αὐτοῖς)
ἐπέρχονται τοῖς Λατίνοις οὐκ ἂν ἐλπίζουσι καὶ διατίθενται τὰ ἐλεεινότερα καὶ
σπέρματα ἐκεῖνα προκαταβάλλονται, ἀφ' ὧν ἡμεῖς καὶ πολλοὶ ἕτεροι σὺν ἡμῖν
τεθερίκαμεν λειμῶνος Περσεφόνης, οὕτω φάναι, δράγματα. Ἐκεῖθεν γὰρ ἡμῖν

καθήκει τὰ παρόντα κακά. Καὶ ἀφηγεῖσθαι μὲν τὰ τότε δεινά, ὅσα εἶδον οἱ Λατῖνοι, τὸ πῦρ, ὃ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπενείματο, δίχα γε τῶν ἀφαρπαγόντων, τοὺς κατὰ θάλατταν ἐμπρησμοὺς ἐκ τοῦ παρὰ Ῥωμαίοις ὠμβρημένου πυρὸς τοῖς ἐπὶ πλοίων φεύγειν ὀρήσασσι, τὰ κατ' αἰγιαλοὺς, τὰ περὶ τὰς ἀμφόδους, ἔργον ἂν εἴη πολὺ, καὶ ὡς οὐ μόνον τῶν ἀνθοπλιτῶν Λατίνων κατεφέροντο οἱ τοῦ Ἀνδρονίκου, ἀλλὰ καὶ ὅσοις περιποιεῖτο ἔλεον τὸ ἀπάλαμνον· καὶ γυναῖκες γὰρ αὐτῶν ἐρριπτοῦντο ξίφεσι καὶ βρέφη. Καὶ τοῦτο μὲν δεινόν, οὐχ οὕτω δέ, ὡς ὅτε καὶ γαστέρων ἀναρρηγνυμένων μητρικῶν ἐμαιοῦτο σίδηρος τὰ ἔμβρυα καὶ πρὸ ὥρας βλέποντος ἡλίου τὸ μικρὸν ὃ τοῦ Ἄδου σκότος μετεξεδέχετο αὐτό, τεθνηκὸς πρὶν ἢ καὶ ζῆσαι τὸ τέλειον. Θηριῶδες τοῦτο καὶ ἀσύγκριτον μανίαις ἐτέραις. Ἔπεσε τότε καὶ ἀνὴρ ἱερὸς ἐν Λατίνοις, οὐκ οἶδ' εἴτε ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας ἡκων Ῥώμης κατὰ πρεσβείαν εἴτε Σικελίαθεν, πάντως δὲ ἢ Ῥωμαῖος ὢν ἢ Σικελός. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ἔπεσεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς παρ' ἐκείνῳ ἱεράς ὄλης περιβολῆς, ἣν ὄπλων πρόβλημα περιέθετο, εἴ πως αὐτὸν αἰδέσονταί οἱ κακοί. Καὶ γέγονε καὶ ταῦτα ἡμῖν προκεντήματα, ὧν ἐπάθομεν. Ἡμῖν γὰρ οὐδὲ οἱ ναοὶ τοῦ θεοῦ ἄσυλοι. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοὶ ἄχραντοι ἔμειναν, ὅτε νεκροὶ μὲν 36 ἐστρώννουν αὐτοῖς τὰς κρηπίδας παντοδαποί, ἐν οἷς καὶ ἱερὰ πρόσωπα, αἵματι δ' ἐρράδατο τοῖχοι καλάι τε μεσόδμαι, παρ' ὅσοις αἱ ἱεραὶ στέγαι ταπειναὶ ἦροντο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον. Τότε δὲ τηλικόν ἦν τὸ κακὸν τοῖς Λατίνοις, ὡς ἐκβοήσαντας κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου δοκεῖν δικαιωθῆναι καθ' ἡμῶν καὶ ἀκουστάς θεῶ γενέσθαι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν. Καὶ οὕτω μὲν, ὡς ἔφθη στενολεσχῆσας ὁ λόγος, κατέδου πόλιν ἐκείνην εὐρυάγυιαν ὁ Ἀνδρόνικος. Καὶ ἦν σκοπὸς αὐτῷ τοῦ λοιποῦ τῶν ἐφεξῆς πράξεων καὶ ἀληθῶς προὔργου στερεῶσαι μὲν πρὸς μικρὸν τὴν βασιλείαν ἐμπορικῶς τῷ μικρῷ Ἀλεξίῳ, κατασεῖσαι δὲ τῆς κραταιότητος τὴν τε μητέρα, ἐπεὶ τὸν ἱστορούμενον Πρωτοσεβαστὸν ἀποσκευάσοιτο, πρωτόλειον ἐκείνῳ Ἐριννύσιν ἐκδούς. Καὶ κατέμενεν οὕτω προκεντήσαι τὰς τῶν πρακτέων ἀρχάς. Καὶ ὠσιώσατο μὲν ἐνταῦθα καὶ ὄρκους, καὶ αὐτοὺς οἴους καὶ ὄσους, ὧν εἷς καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ μεγάλου πανσεβάστου βήματος τεθεμελιωμένος εἰς κρηπίδα, ἣν οὐκ ἔστι κατασεῖσαι Χριστιανοῖς· εἰς αὐτὸ γὰρ ἦν συμπεπηγὼς τὸ αἷμα καὶ τὸ σῶμα τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, τὰ πᾶσι φρικτὰ καὶ πάντιμα· ἐδίδου δὲ ὑπονοεῖν ἀσφάλειαν πίστεως βασιλικῆς καὶ τὸ τῆς ταπεινότητος ψευδεπίγραφον. Πεδοὶ γὰρ ἑαυτὸν ρίψας ὁ Ἀνδρόνικος καὶ ἀπαλὸν βασιλικὸν πόδα χειρὶ ἄρας ἡρέμα τῷ σκληρῷ τραχήλῳ ἐπέθετο, φαντάζων ὡς οὕτως ὑπὸ πόδα τῷ βασιλεῖ ἀεὶ πατήσεται. Καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐλαφρίσας ἐπεκάθισεν ὦμῳ σφετέρῳ πρὸς σύμβολον καὶ τοῦτο τοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτὸν ἔχειν, καθάπερ ὄσιον. Ἦσαν ταῦτα. Καὶ οἱ μὲν ἀγχινούστεροι καὶ οἴοι ἔχειν τὸ ἀληθῶς εὐεπήβολον ὦκνουν πρὸς τῷ ἀνδρὶ εἶναι, οὐ πάνυ πολλοὶ ἐκείνοι, εὖ ὅτι μάλιστα εἰδότες οἷος πέπλαστο· οἱ δὲ πλείους παρήγοντο τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἠνθισμένας τὰς ἐκείνου τρίβους ὀρῶντες τοὺς βοθύνους οὐχ ὑπεβλέποντο, ἀγαθοὶ καὶ οὕτοι γε ὄντες Χριστιανοὶ καὶ λογισμῷ διοικούμενοι, ὡς οὐκ ἄρα τοιούτους ὄρκους συγγέαι κατατολμήσει ἄνθρωπος, γένους εὖ ἔχων καὶ ὀρῶν τὰ τοῦ θεοῦ ἄλλως ἐπιρρεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτὸν καὶ πεπιστωμένος χρῆναι βασιλεῦσιν εἶκειν, οἷς ἡ φύσις ἀλυσιδώσασα τὴν βασιλείαν ἠρμόσατο καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς μῆρυμα εὖ συνεκλώσατο. Καὶ οὕτω μὲν οἱ ξύμπαντες. Ὁ δὲ τὰ πρῶτα κολακείαν σκευωρήσας ὡς ὑπαγαγέσθαι τὸ πολιτικὸν καὶ ἀνύσας ὃ προὔθετο, εἶτα καὶ ἀκκίζεσθαι προεβάλετο, οἷα ἐν τῷ προρρέειν ἐπὶ ἀγαθῷ τῆς πόλεως ἐπιτυχάνων καταρράκταις, οἷπερ αὐτῷ ἀναχαιτίζουσι τὸ ρεῦμα ὡς εἰς ἀνάρρουν τινά. Διὸ καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλειν εἰς τὴν τῶν Παφλαγόνων αὐθις ἐσκήπτετο. Τὰ δ' ἦν κότος κατὰ τῶν καὶ εὐγενῶν καὶ ἰσχυρῶν εἰς τὸ πᾶν, οὐς, μελετῶν καινά, ὑπώπτευν 38 ἐναντιωσομένους αὐτῷ. Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς κορυφαῖον μέρος οἱ, ὡς ἐρρέθη, ἐπὶ γῆς Ἄγγελοι, φύλον ἐκείνο καὶ γένους ἔχον τὸ ὑπερέχον καὶ ἀνδρίας εὖ ἦκον καὶ πίστεως βασιλικῆς καὶ συνέσεως, καὶ ὁ μέγας δούξ ὁ

Κοντοστέφανος, ἀνὴρ δραστικός καὶ φρενῶν γέμων, καὶ ἕτεροι μυρίοι ὄσοι. Ἐλάνθανε δὲ ταῦτα τὸν ὄχλον καὶ οὐκ ἤδεσαν ὅτι κατὰ τοιούτων ἀνδρῶν μέμνηνε. Διὸ καὶ ἀξιοῦντα μεταπλέειν καὶ ὑποχωρεῖν ὅθεν ἤλθε διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν σπουδαῖον πράττειν τῇ ἐκ τῶν πολλῶν κωλύμῃ ἐπέιχον ἐγκείμενοι, προσκλαίοντες, ποτνιῶμενοι, γουναζόμενοι πρὸς θεοῦ καὶ ψυχῆς καὶ τῶν φιλτάτων καὶ ἐνδιδόντες ἐξεῖναι αὐτῷ κατὰ πάντων κρατεῖν, εἰς ὅπερ ἂν αἰροῖτο. Μὴ γὰρ ἂν φασὶ διὰ τούσδε ἢ ἐκείνους τὸ πᾶν ἐξολέσθαι. Ἀφίησιν οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀνδρόνικος τὴν θρῦψιν ἐκείνην, καὶ βαθμίδα ταύτην πρώτην ὑπαναβάς τοῦ μέγιστα δύνασθαι διὰ τὴν δημοτικὴν ἰσχύν, οὕτω προσκολλημένην αὐτῷ καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ὀλίγον εἰς μυρίον ἐπαύξουσαν, βαθύνει σκέμμα λαβυρινθῶδες. Καὶ τέως τρέπεται κατὰ τοῦ ἀρχιερέως, οὐ δεσμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ εἶναι ὄλως ἀξιῶν ἐκείνον, ὡς ἑαυτῷ δύσχηστον, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ ἦσθετο προορώμενον ἂ πράξει οὗτος εἰς τὸν βασιλέα κακά. Ἦσθετο δὲ τρόποις πολλοῖς, ὧν εἷς καὶ οὗτος διακεκήρυκται. Ὀνειδισέ ποτε ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἐν ἀγίοις γέροντα, ὅτι βασιλεωπάτορος τόπον ἐπέχων οἷς ἐπιτροπεύει τοῦ βασιλεύοντος, οὐ συχνὰ παραβάλλει ἐπισκέπτεσθαι τὸν εἰς υἱὸν τεθειμένον, τοιοῦτον ὄντα. Ὁ δ' ὑπειπὼν ἀρκεῖν εἰ διαλείπων βραχέα ἤκει πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ παιδός, ἄνθρωπος τοσοῦτοις μεριζόμενος πράγμασι, καὶ οὕτως ἠπίως τῷ τοῦ Ἀνδρόνικου προσενεχθεὶς ὄνειδισμῷ, εἶτα καὶ καυτῆρα δριμὺν ἐπήγαγε, προσεπειπὼν ὡς ἄλλως τε καὶ ἐξεφρόντισα ἤδη τὸν βασιλέα ἐνδεδημηκότα σε ἐξευρών. Εἶπεν ὁ γέρων. Καὶ Ἀνδρόνικος, ἦν γὰρ ὀξύς, ὡσπερ στρεβλὰ εἶπεῖν, οὕτω καὶ ὑπονοῆσαι τὰ μὴ βαθέως ἐλικτά, πυνθάνεται τοῦ σοφοῦ γέροντος πῶς ποτὲ ἂν εἴποι δι' αὐτὸν ἐκπεφροντικένας τὸν βασιλέα. Καὶ ὁ μέγας θατέρω σκέλει τοῦ σημαιομένου τῆς ἐκφροντίσεως ἐνερεισάμενος, φάναι εἶπε τὸν λόγον, «καθότι σοῦ εἰς ἀστραβὴν κίονα ὑποστήσαντος ἑαυτόν, βαστάζειν τὰ ὑπὲρ τοῦ παιδός, αὐτὸς ἀπεφορτισάμην τὸ πολὺ τοῦ φροντίζειν, ἀναθέμενος ὡς ἰσχυρῷ σοὶ αὐτῷ τὰ βαρήματα». Ἦσυχάζει ἐνταῦθα ὁ Ἀνδρόνικος καὶ τὸν θυμὸν ὑπενδακῶν καὶ τοῦτο μόνον ἀκροβολισάμενος δίχα ροίζου λιγέος κατὰ τοῦ γέροντος, ὡς ἄρα βαθὺς Ἀρμένιος, καὶ παραμίζας τῇ βαρύτητι καὶ σαρκασμόν, τὸν 40 ἄχρι καὶ μειδιάματος, ἀρχὴν ἐκεῖθεν ἔθετο τρανέστερον μελετᾶν. Καὶ εἰς τοσοῦτον ἐξίκετο δραστηριότητος, ὡς μετὰ μικρὸν ἐπαναστήσαι καὶ ἐπιστήσαι τοὺς χύδην πικροὺς ἕως καὶ εἰς ἐσχάτην θρασύτητα, ὡς καὶ διαχρησθῆναι κίνδυνον γενέσθαι τὸν ἀρχιερέα μετὰ πολλὰς ὕβρεις, ὁποίας καὶ Ἰουδαῖοι ἐτοξάσαντο ἂν κατὰ Θεοῦ. Καὶ εἰ μὴ τεχνησάμενος ὁ γέρων ἑαυτῷ τὰ σωτήρια ἐκ μέσων κρυβεῖς ἀπεσύρη, ἀποδυσάμενος, ὡς ἐχρῆν, τὸ ἄρχειν, ἔπαθεν ἂν ὅπερ οὐκ ἦν αὐτῷ ἐθέλοντι. Καὶ αὐτὸς μὲν οὕτω ξυνέστειλεν αὐτόν, ἀφείξ καθ' ἑτέρων μεμνημένοι τὸν Ἀνδρόνικον. Ὁ δ' ἐπεὶ οὐκέτι προβλήτι σκοπέλω τινὶ ἀνεκρούετο, ἐξεκύμαιεν ὀλέθρια κατὰ πάντων, οὐχ ὥστε καὶ εἶπεῖν «ὅς τε αἴτιος ὅς τε καὶ οὐκί», ἀλλὰ κατὰ τῶν μηδὲ ὄλως αἰτίων, τὸ ἀδικώτατον· καὶ τὴν τε τοῦ βασιλέως περιγράψας μητέρα ἐν τῷ σεμνείῳ τοῦ ἐν ἀγίοις σοφοῦ ἱατῆρος Διομήδους, ἐπισχῶν οὐ πολὺν χρόνον ἀπῆγγέ τε καὶ ἐβύθισεν, ὑπουργοῖς χρησάμενος ὧν ἐνίους ὁ καταβραβεύων αὐτοῦ θυμὸς οὐ πολλῶ ὕστερον εὔ ποιῶν ἐτίσατο, παιδεύοντος ἡμᾶς καὶ οὕτω τοῦ θεοῦ ὡς καὶ ὁ ἐπιτάσων τὰ φαυλότατα καὶ ὁ ὑποτασσόμενος τοῦ προσώπου πειρῶνται τοῦ θεοῦ, ὁποίου οἶδε Δαυΐδ. Τοῦτό τε οὖν οὕτως ἐξήμαρτε. Καὶ σύγκλητον δὲ θέμενος ἀνδρῶν λογάδων, ἀπάντων τῶν τοῦ μεγίστου γένους, κατὰ τινα ἡμέραν, ἦν καὶ ἐγγράφηται τις ἂν εἰς ἀποφράδα δεινὴν, συλλαμβάνει ἐκείνους ὡσεὶ καὶ ἰχθύας τινὰς ἐν ἀφύκτῳ πανάγρῳ δίχα γε τῶν καλῶν Ἀγγέλων, οἳ ὡς οἶα πτερυζάμενοι ἐς φυγὴν ἐσκορπίσθησαν, καὶ διατίθεται πάσας, ὡς οὐκ ἂν εὐλογήσοι τις, λαβάς, ἐπικαλῶν ἐκάστοις τὸ κατὰ βασιλέως ἐνδομυχεῖν, ἐκείνου, εὐστόχως εἶπεῖν, ἀλιτήριος. Καὶ ὀλίγους μὲν τινὰς ἐδικαίωσεν εἰς εἰρκτὴν, ἦσαν δὲ οἳ καὶ ἐξ ὀμμάτων ἐγένοντο, πλείους γε οὔτοι. Τινὰς

δὲ καὶ ἐς ἀειφυγίαν ὑπερορίους ἔστειλε. Μετὰ βραχὺ δὲ καὶ τοὺς καθειρθέντας ὑποδιελών, ἐμέρισεν εἷς τε τυφλοὺς ἐκ σιδήρου καὶ μὴ τοιούτους, ὡς ἄν, οἶμαι, βλέποντες αὐτοὶ τοὺς πεπηρωμένους ἀεὶ ζῶσιν ἔμφοβοι καὶ συνεπαύξωσιν οὕτω τὸ κακὸν τῆς καθείρξεως. Οὐ πολὺν δὲ χρόνον μείνας, ἐπιβαλεῖν ἐφίεται καὶ τῷ ὑπερανεστηκῶτι βαθμῶ, καταγνοὺς τῆς πρώτης ἐκείνης βαθμίδος ὡς ταπεινῆς. Γογγυσμὸς τοίνυν αὐθις αὐτῷ τεχνᾶται καὶ βαρύτης προβάλλεται καὶ φόρτος φροντίδων οὐ φορητὸς καὶ ὡς οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ στερκτέα, εἰ οὕτω πάσχειν κινδυνεύει τρόποις πολλοῖς. Ἐπασχε δὲ ἄρα οὐδέν, ἀλλ' ἐνδόμυχος ἦν πολλοὺς αὐτὸς ὑποβαλεῖν καὶ εἰσαῦθις ἀτλήτοις παθήμασιν. Ὡς δὲ ἐπέμενε μακρὰ γογ 42 γύζων καὶ κατὰ σχῆμα δυσανασχετῶν καὶ τῇ μὲν ψυχῇ νεμόμενος βασιλικῶς τὴν Μεγαλόπολιν, τῇ δὲ γλώσσει τὴν Παφλαγονίαν προφέρων καὶ ἅπερ αὐτὸς ἐρρητόρευεν ἐκεῖσε καλά, ὧν δῆθεν Κωνσταντινούπολις ἐστέρητο, καὶ θησαυροὺς ἐκόμπαζεν ἐκεῖ πεφυλαγμένους αὐτῷ, Φανίου δὲ τινὰ θύραν καὶ αὐτὸς ταύτην ἀναπλαττόμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν οἷα τύχη αὐτὸν τὰ πρὸ τούτων ἤλαυνε. Καὶ ἦσαν τὰ τοιαῦτα προβλήματα φωνασκόμενα τῷ ἀνδρὶ ἐν συχνοῖς ὄχλοις καὶ συνεχῶς, καὶ ποτε καὶ παρά τισι τῶν θερμότερων ἐν τῷ κοινῷ καὶ οὐς οὐδέν τι ἐκφοβεῖ διὰ τὸ μὴ ἔχειν πρᾶγμα, καθ' ὃ δεδίζονται· καὶ ἤρρεσε τοῖς τοιούτοις ἀναβοῆσαι ὡς «εἰ μὴ καλά σοι τὰ ἐνταῦθα, οὐδ' ἔστι προσμένειν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Μεγαλοπόλεως, τίς ἂν εἴη ὁ προσίστασθαι φρονῶν σωτηρίᾳ τοιούτου ἀνδρός;» καὶ ὅτι «ἡ Ὁδηγήτρια, ἡ πολιούχος ἡμῶν, ἀρκέσει αὐτῇ ἀντὶ πάντων καταπράξεσθαι τὰ ἡμῖν σύμφορα». Ὡς τοίνυν, ἐφ' οἷς παίζων ἐλάλει, οὕτως ἐμπεφορβεῖωτο, σιγᾶ εὐθὺς τὴν ὑποκριτικὴν σκηνὴν καθελὼν καὶ μηδὲν τι πλέον εἰπεῖν προσθέμενος. Καὶ γοῦν τὴν μηχανὴν ταύτην εἰς κενὸν ἰδὼν σχάσασαν καὶ που καὶ αὐτὸς παροιμιωδῶς εἰπὼν ὡς αὕτη μὲν ἢ μῆρινθος ἡμῖν οὐδὲν ἔσπασε καὶ τὸν ἀκκισμόν τοῦ ἐθέλειν ἀπελθεῖν γνωματεύσας οὐκ ἀγαθὸν εἶναι, οἷα τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τοῦ χρώματος ἀναποιοῦντος ἅπερ κατὰ τῆς βασιλείας ἐβουλεύσατο καὶ ἀποτελοῦντος αὐτὸν ἀντὶ ἄρχοντος ὑπαρχον, ἐτέρας γίνεται σοφωτέρας περιεργίας. Ἡ δὲ ἦν μηκέτι ἀμέσως τοὺς ὀχλικοὺς καὶ ζύγκλυδας εἰς ὁμιλίαν ἀξιοῦν ἤκειν αὐτῷ, ἀλλὰ τοὺς ἐν αὐτοῖς προύχοντας καὶ οἴους ἔχειν περιάγειν τοὺς πλείονας καὶ κεφαλαρχεῖν ὡς ἐν οὐραῖς. Ἀλιθῆριοι ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, φιλοστασιασταί, ὀχλοκόποι, βασιλεῖς οἷον ἕκαστος περὶ τοὺς ὁμοῦθεις. Φιλοῦμεν γὰρ οἱ ἐλαφρότεροι εὐκόλως ἔπεσθαι κελεύουσι τοῖς πρὸς ἃ πεφύκαμεν ὀδηγοῦσι· πεφύκαμεν δὲ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ φιλόκαινον, ἐπιθυμηταὶ ὄντες καινῶν ξυμβαμάτων καὶ τὸν χρόνον ἀπαιτοῦντες ἐγκαινίζειν ἡμῖν ἄλλοτε ἄλλα ξενίζοντα. Οἱ τοίνυν τῶν τοῦ δήμου τὰ πρῶτα φέροντες καὶ ἀνεγείρειν τοὺς λοιποὺς ἔχοντες προβληματισθέντες οἷον ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τὸ βουλευτέον ἐκείνῳ, εἶτα τόπους αὐτοὶ ἐξεύρισκον κατὰ τοὺς δεινοὺς τοιαῦτα σοφίζεσθαι, δι' ὧν ἐπιχειρήσαντες συμπερανοῦσι τὸ ἔκτοπον καί, ὀκνητέον δὲ εἰπεῖν, καὶ ἄτοπον· καὶ μυστηριασθέντες τὸ μὴ ὄσιον, ἐτελοῦντο πρὸς ἐκεῖνο καὶ ἐδαδούχουν εἰς ἐμφανῆς τὰ σκότους ἄξια, καὶ ἀναπέισαντες τοὺς ὄχλους μὴ ἂν ἐκφυγεῖν τὴν πόλιν τὸ ἀπολεισθαι, εἰ μὴ τῷ μικρῷ καὶ ἀγυμνάστῳ Ἀλεξίῳ τὰ εἰς βασιλείαν τὸν Ἀνδρόνικον συνδυάσουσιν, εὖ μάλα δεδασμένον καὶ 44 τὰ εἰς τοιαύτας τέχνας καὶ οἷόν τε τὰ ὄντα συνδιαφέρειν ἐκείνῳ τὸν βασιλεῖον ζυγόν, οὐχ ὥστε μὴν καὶ καταρριπτεῖν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ὑπανέχειν καὶ τὴν ἐκείνου μεγαλύνειν σμικρότητα κοινωνία μὲν ἀξίας μιᾶς, ὑπεροχῇ δὲ κόπων καὶ πόνων, οἷς ὁ Ἀνδρόνικος εἶθιστο ἄδδην, πολυπλάνοις πλάναις κατὰ τὸν εἰπόντα γεγυμνασμένος, ἤγειραν οὐκ ὀλίγους ἀναπεισθῆναι ὀρθῶς ἀκούειν καὶ διαθερμανθῆναι εἰς ἐξάνυσιν τοῦ συνάρχειν βασιλικῶς τὸν τε Ἀλέξιον τὸν τε Ἀνδρόνικον. Καὶ τὴν ἀρχὴν μὲν ὑπεψιθυρίζετο ἡρέμα τὸ σόφισμα, μετὰ δὲ ἐλαλεῖτο, μικρὸν δὲ ὅσον καὶ ἐξεβοᾶτο τρανέστερον. Καὶ ἔδει λοιπὸν ἐμφανῶς προκληθῆναι εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Ἀνδρόνικον καί, εἰ μὴ πείθοιτο, ἀλλὰ τότε

δυσωπηθῆναι· εἰ δὲ μηδὲ οὕτω κατακλίνοιτο ἀτενῶς ἔχων, πειραθῆναι καὶ βίας, καὶ κάλλιόν φασιν ὃν παθεῖν ἐκεῖνον ὃ μὴ βούλεται, τὸ βασιλεῦσαι δηλαδή, ἤπερ ἐξολέσθαι τὰ κοσμικά. Καὶ ἔταιρίζονται μὲν εἰς τοῦτο πολλοὶ τῶν τοῦ λαοῦ, συνεπιρρέει δὲ τῷ κλύδωνι τούτῳ καὶ ἀπόρροιά τις τῶν τῆς συγκλήτου, οὐ πολλὴ μὲν, ἐπίρρητος δὲ καὶ τοῦτό γε ἡμῖν ἀπόρρητος. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀφωσιούτο αὕτη τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου νεωτέρισιν κατὰ χάριν Ἀνδρονίκου, ἀλλ' ὡσεὶ καὶ μεμνηυῖα βυσσόθεν ἐκυκᾶτο καὶ τὸν Ἀνδρόνικον συνεξέμαινε. Καὶ ἔσσονται ἀοίδιμοι ἐν τούτοις οἱ τῆς ἡμέρας ἐκεῖνοι πιστοί, Κωνσταντῖνος ὁ Πατρηνός, τὸ τῆς κολακείας ἠκριβωμένον ἀφίδρυμα, καὶ ὁ Ἀπλούχειρ Μιχαήλ, ἀνήρ γλοιὸς μὲν πολιτευσασθαι, στρυφνὸς δὲ πονηρευσασθαι. Ἦν δὲ καὶ τις ἀνήρ λάμπων ἐν τοῖς τοιούτοις, ὡσεὶ που καὶ φρυκτὸς ὀλέθριος, μέσος ἦν ὅτε τὴν τύχην, πατρὸς ἐκφύς δεξιῦ λογίζεσθαι τὰ δημόσια καὶ ἐμβαθύνειν κλέμμασιν, Στέφανος μὲν τὸ κύριον, τὸ δὲ ἐπ' αὐτῷ Ἁγιοχριστοφορίτης, ὅς, μεταθέμενος ἐξ ὧν ὁ κατὰ Θεὸν διάκειται, Ἀντιχριστοφορίτης παρωνυμεῖτο τοῖς ὀρθὰ νοοῦσι. Τοῦτον ὁ μὲν φθάσας χρόνος παρεσημήνατο εἰς ἀνδριάντα φαυλότητος. Κηδεύσας γὰρ οὐ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ πανουργευσάμενος ὑπὲρ ἀξίαν γάμον εὐγενῆ, δέδωκε τιμωρίαν οὐκ ἀγεννή· τὰς ῥῖνάς τε γὰρ ἀπεσχίσθη, ἄτε μὴ καλῶς φριμαξάμενος καθ' ἧς οὐκ ἔπρεπε, καὶ τῶν αὐτοῦ νώτων σωφρονιστῆρες ἱμάντες κατεχόρευσαν. Καὶ ὅμως ἰταμὸς ὢν καὶ τὴν αἰσχύνην ἀπὸ προσώπου θέμενος, οὐκ ἀπήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ προφαίνεσθαι, μὴ καὶ γελῶτο, ἀλλ' οἷα μηδὲν τι κακὸν δεδρακῶς περιήρχετο ἔνθα καὶ πρῶην, φιλενδεικτῶν τὸ θράσος καὶ ἐπιδεικνύμενος τὸ 46 μὴ αἰδεῖσθαι καὶ οὕτω βιαζόμενος τὸ μηδὲν τι φαῦλον ἢ ποιῆσαι ἢ παθεῖν. Ὡς δὲ περιωρᾶτο πρὸς πάντων καὶ τοῦ γάμου τε τοῦ ὑψηλοῦ ἦν ἔκπτωτος καὶ οὐδέ τινα εἶχεν ἄλλην ἀνάβασιν, ἀλλ' ἐν κενοῖς τὰς βασιλείους θύρας ἐξέτριβε, λαγχάνει ποτὲ προηκόμενος ἔπος ἄλλως μὲν σφαλερόν, ἑαυτῷ δὲ ἀναστάσιμον. Ὡς γὰρ ὁ Μαυροζώμης Θεόδωρος, ὁ ἐκ Πελοποννήσου, ἄνθρωπος πολυμεμφῆς ἐφ' οἷς ὑπὲρ τὸ δέον ἔδρα, μετὰ θάνατον τοῦ Ἁγιοθεοδωρίτου Μιχαήλ, τοῦ ἐν ὑπογραφεῦσι βασιλικοῖς μεγάλου, ἔγγιστα τῷ βασιλεῖ γεγονῶς ὑπερεφαίνετο, οἱ μὲν ἄλλοι ἐχεφρονοῦντες ἔπεττον εἴ τί που χόλου καὶ εἶχον ἐφ' οἷς μὴ ἀνέβαινον, ὁ δὲ πρὸ τῆς βασιλείου σκηνῆς καθήμενος ἐξεβόησεν εἰς πολλῶν ἀκοὰς λόγῳ σχετλιασμοῦ ἄδικα πάσχειν, εἴπερ ὁ δεῖνα μὲν καὶ ὁ δεῖνα, οὐκ εἰς τοσοῦτον κακοὶ πεφηνότες, εἶτα ὑψοῦνται, αὐτὸς δὲ φαυλεπίφαυλος ὢν, καί, ὡς ἂν τις κωμικεούμενος εἴποι, μιαρὸς καὶ παμμίαιρος καὶ μιαρῶτατος καὶ ἄνθος κακίας καὶ πονηρίας ἄβυσσος καὶ οἶος διοραῖσθαι ὅσα καὶ δαίμων, ἀφίεται ζῆν εἰκῆ καὶ οὐκ εἰς μέσον παράγεται, τὰ οἰκεῖα ἐπιδειξόμενος καὶ ἀρέσων εἰς πλουτοποιίαν. Ἐπῆγε δὲ ἑαυτῷ καὶ ὄρκον μέγιστον, μὴ ἂν εὐρήσεσθαι τὸν ἐπὶ κακία ἴσον. Ἔφη ταῦτα στηλογραφῶν ἑαυτὸν καὶ περιαυτολογῶν, ὡς αὐτῷ ἔπρεπε, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐστέναξεν ὡς βαρυπενθῶν καὶ ἐξεπυρῶθη χόλῳ τὸ πρόσωπον. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐταράχθησαν πρὸς τὸν λόγον καὶ ἐκαραδόκουν κακά, λογιζόμενοι ὡς οὐ μόνον αὐτὸς δεινὰ πείσεται αὐτίκα, τῆς βοῆς ἐντὸς ἀκουσθείσης καὶ εἰς ὕβριν τῷ βασιλεῖ λογισθείσης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πρὸς μέμψεως ἔσσονται, ὅτι μὴ θυμὸν κατὰ τοιούτου ἀνδρὸς ἀνέλαβον. Καὶ αὐτοὶ μὲν οὕτως. Τοῦ δὲ καθ' ἡμᾶς βίου τὸ χρεῶν οἷς ἡμάρτομεν τότε μὲν ἀθῶον ἀφῆκε μείναι τὸν ἄνδρα, μέγα καὶ τοῦτο δοκοῦν εἶναι· οὐ μακρὸς δὲ διέσχε χρόνος καὶ ἤρξατο παρυσυοῦσθαι ὁ ἄνθρωπος καί, κηρύξας ἑαυτὸν πονηρότατον, εὗρηκεν ἐπὶ πείρα γέρας ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ δεινὸς τις κλέπτειν εἶναι ἀνακηρύξας προσληφθεῖη ποθέν. Καὶ ἐκεῖθεν ἀρξάμενος τοῦ κατὰ βίου ὕψους γίνεται ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ εὐρεθεὶς ἐπὶ τοῦ Ἀνδρονίκου τοιοῦτος προσλαμβάνεται. Καὶ ἡ καθ' ἡμῶν πτερωθεῖσα συμφορὰ αἴρει αὐτὸν ἐπὶ πλέον ὕψου καὶ εἰς ψυχὴν ἐντήκει φιλίως τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἵνα πάγχυ κακὸς κακὸν ἠγηλάζη καὶ μὴ τὰ καλὰ τοῖς κακοῖς συμφύρηται καὶ ὁ ὅμοιος ἐς τὸν ὅμοιον ἄγεται. Καὶ οὕτω φρονηματισθεὶς εἰς

πλέον καὶ οὐκ ἀνασχόμενος εἰ καιρὸν ἄρτι ἐξευρῶν οὐ πτερύξεται, καθά τι δαιμόνιον πρόσωπον, πειρᾶται ὑπερπαίειν αὐτὸς εἰς τὸ κακὸν πάντας τε τοὺς, ὡς 48 ἐρρέθη, τοῦ δήμου προάγοντας καὶ δὴ καὶ ἑαυτὸν. Καὶ συλλαβόμενος ὅσοι τῆς καλῆς συγκλήτου βουλῆς παραπτυσθέντες ἐξεβράσθησαν κατ' αὐτόν, κύμασιν ἔλαυνόμενοι, ἃ πνεῦμα πονηρὸν ἠγειρεν (ἦν γὰρ καὶ τις δαιμονοφόρητος λέσχη σύγκλητος, ὡς προέκκεται, εὐφυῶς ἔχουσα κατ' ἐκεῖνον ἄλλοφρονεῖν), οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς φαύλας κεφαλὰς τοῦ δήμου, πρὸς δὲ καὶ τὸν τηνικαῦτα πατριαρχοῦντα, τὸν Καματηρὸν Βασίλειον, ἄνδρα θερμὸν καὶ οἶον καθομιλεῖν τοὺς καιροὺς ὡς τὸ παρ' αὐτῷ βουλόμενον ἔκριεν, ὃς τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου τῆς φίλης καθαρειότητος γενομένου ἀντεισηκται, ὃν ὁ Ἀνδρόνικος ἤθελε καί, ἀνακάμψαι τὴν φράσιν, ὃς τὸν Ἀνδρόνικον ἤθελεν, ἔν μένος οὗτοι πνέοντες καὶ οἶον δι' ἀλλήλων ἦκοντες κατὰ τινα σύντηξιν ἦθους καὶ ταυτιζόμενοι ταῖς ὧν ἔπραττον αἰρέσεσιν, οὕτω δὴ οὖν προσειληφῶς καὶ τοῦτον ὁ τῶν φαύλων ῥινηλάτης λογοθέτης, τοῦτ' οὗτο γὰρ ἐτιμήθη καὶ τὸ σεβαστὸς κληθῆναι, οὐ δήπου καὶ ὧν τοιοῦτος πρὸς πρᾶγμα, ἦκουσι παρὰ τὸν Ἀνδρόνικον τὴν τυραννίδα χοροβατήσοντες, δεινὰ ποιεῖν ἐκεῖνον λογοποιοῦντες κοινῇ, ὡς ἐν ἐπικλήματος λόγῳ, εἰ τοὺς αὐτῷ πιστευθέντας παρὰ θεοῦ περιόψεται ὀλομένους, καὶ οὐ μόνον πόλιν ταύτην μεγίστην, ἀλλὰ καὶ ὅσων μερῶν αὐτὴ ἔχεται πρὸς τε ἥλιον ἀνίσχοντα καὶ πρὸς δυσμὰς καὶ ὅσα λοιπά. Καὶ ἐσέμνυνον μὲν τὸν μικρὸν βασιλέα κατὰ γε τὸ φύσει καλόν, πρὸς δὲ γε τὸ παρὸν οὐδὲν ἱερὸν αὐτὸν ἔφασκον εἶναι καὶ ἀπεδοκίμαζον μονούμενον, καὶ προέπιπτον αὐτῷ τῶν ποδῶν οἱ τὴν κολακείαν περιττότεροι πεισθῆναι εἰς βασιλείαν καὶ τῶν αὐτῆς ἡνίων συνεπιδράζασθαι, μὴ καὶ κατὰ μῦθον ὁ νεανίας οὗτος Φαέθων ἀτέχνως τὸ ἄρμα τῆς ἀρχῆς χειριζόμενος κακῶς τὸ πᾶν διαθήσεται. Ὅτε δὲ καὶ τῶν ποδῶν ἀπαλλαγεῖεν τοῦ Ἀνδρονίκου ὀρθούμενοι, αἱ χεῖρες αὐτοῖς ὡς εἰς θεὸν ἀνετείνοντο καὶ ἔθεοκλύτουν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. Ὁ δὲ κατορθούμενον ἤδη βλέπων τὸ ἐφετόν, ἔνδον μὲν οἷα ἔπασχεν ἂν καὶ ὡς ἔχαιρεν ἀμύθητα τίς οὐκ ἂν τεκμήραιτο; Τὰ μέντοι ἐκτὸς ἄλλως ἔχρωζεν ἑαυτὸν καὶ ἐδόκει μὴ ἂν φέρειν μηδὲ ζῆν, εἰ τοιαῦτα ἀκούοι καὶ ὡς εἰς ἀπιστίαν γυμνάζοιτο. «Καὶ τίς ἐγώ, ἔλεγε, καὶ πῶς ἂν δυναίμην;» καὶ ὡς «φευξοῦμαι» καὶ ὡς «μεταστήσω τοῦ βιοῦν ἑμαυτόν, εἰ μὴ ἀφίεμαι». Καὶ ἐρράπιζεν ἑαυτὸν καὶ ταῖς θριξίν ἐνύβριζε καὶ πολλαχοῦ εἰλεῖτο, δοκῶν μὲν ἐθέλειν διέκδυσιν ὡς εἰς φυγὴν, διδοὺς δὲ ἄλλως τόπον χαρᾶ καὶ γέλωτι λεληθότως ἐν τῷ στρέφειν ὧδε καὶ ἐκεῖ τὸ πρόσωπον, ὁποῖος ἐκεῖνος, τὸ περιπόνηρον. 50 Ὡς δὲ τὴν σκηνὴν ταύτην συμπήξασθαι τεχνασάμενος ἀσφαλέστερον προσεποιήσατο πλασάμενος καὶ τοῦ ὑπερώου γενέσθαι, εἴ πως οὕτω φαντάσει τοὺς πολλοὺς, ὡς ὑπερθέμενος τὴν ἐνεστηκυῖαν ὥραν φευξεῖται μετ' αὐτὴν καὶ ἀπαλλαγῆσεται τοῦ ὄχλοκοπεῖσθαι, οἱ κόλακες ἐντεινάμενοι τὴν ἀρμονίαν τοῦ λήρου εἰς ὅσον πλέον οὐκ ἦν, φωνὰς τε ἦραν καὶ φυλακὰς ἐπέταττον καὶ συντηρήσεις τῶν ἐκεῖ διεξόδων καὶ διηποροῦντο τί ἂν καὶ γένοιτο. Καὶ ὁ πατριάρχης ἐπιλυόμενος αὐτοῖς τὸ ἄπορον, ὡς ἡμεῖς καὶ τότε μανθάνοντες ἐγελῶμεν καὶ νῦν δὲ ἔτι γελῶμεν, παρωδοῦντες ἕκαστος ἑαυτῷ κωμικώτερον τὸ «παῖζε παῖζ' ἐπὶ συμφοραῖς», αὐτὸς ἔφη καὶ ποδοκάκην καὶ χειροπέδας καὶ κλοιὸν περιτραχήλιον καὶ ὅσα τοιαῦτα μηχανήσασθαι τῷ Κομνηνῷ, δι' ὧν κατέχοιτο ἂν. Εἶπεν ἐκεῖνος ταῦτα καὶ οἱ πολλοὶ ἀφεώρων πρὸς ἐπίνοιάν τινος χαλκεύματος καὶ «πῶς ἔσται ταῦτα;» ἔλεγον. Ὁ δ' εὐθὺς πλαγιάσας τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα καὶ τὴν δεξιὰν εὐθετίσας εἰς ἀέριον σταυρικὸν χάραγμα, κατακροτεῖ δεσμούς τοὺς ἀρέσαντας· καὶ ἀμφιβαλὼν ἱεραρχικῶς ἐπέχει τὸν Ἀνδρόνικον καὶ ἀφορίζει ὅποι εὖρε μένοντα καὶ κατασκήπτει μὴ ἂν ἀφεῖναι τὴν πόλιν καὶ ἄλλην τραπῆναι. Ὁ δὲ, ὡς ἀβούλητα δῆθεν παθῶν, καταβοᾶται τοῦ πατριάρχου οἷα οὕτω καταδήσαντος τὸν τρέχειν ἔτοιμον· καὶ «ὦμοι» φησὶ «τί ποιεῖς, δέσποτα;» Καὶ συχνὰ τοῦτο λογοκοπήσας, ἀνεισιν ὑψοῦ στενάζων ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κακῷ. Καὶ ὁ πατριάρχης

ὕπειπὼν τὰ δοκοῦντα ἠσύχαζε. Καὶ τοῦ λοιποῦ, ἵνα μὴ τὴν κοσμικὴν ἀηδίαν ἀδολεσχωῶ, γίνεται τῶν κακῶν δρόμος εἰς τὸν περίδοξον ναὸν τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Χαλκίτου καὶ εὐφημία τοῦ Ἀνδρονίκου ἄκοντος εἰς βασιλέα, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνος εἴποιεν· εἶτα καὶ βία εἰς ἐκεῖνον, ὡς «καὶ μὴ ἐθέλων ἀρχηγὸς ἡμῶν γενοῦ», καὶ περίθεσις παρασήμων τῇ βασιλείᾳ πεδίλων, ἐκείνου μὴ καθιστῶντος τοὺς πόδας, καὶ περίδυσις διαδήματος καὶ ρίψις μὲν καπνικοῦ καλύμματος τοῦ περὶ κεφαλὴν, ὅπερ Λαζόθεν εἶχε τὴν ἀφορμὴν εἰς σύμβολον ὧν ἔμελλε καπνῶ φῦραι, κατεμπρήσας τὸ πᾶν, ἀντιφόρησις δὲ ἐρυθροῦ, αἰνιττομένη ὅσων κεφαλῶν καταψηφιεῖσθαι μέλλει αἵματα. Καὶ συγκάθηται τὸ ἐντεῦθεν τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ καὶ προκάθηται, ὑπερέκειτο γὰρ αὐθωρὸν ἐκείνου τὸ ἀπὸ τοῦδε, καὶ συντιμᾶ οὐς αὐτὸς ἐπέκρινε καὶ προβάλλεται ἀρχά, ἐξ αὐτῶν βαλβίδων τὸ τῆς κατ' αὐτὸν βασιλείας ἄρμα πρόσθεν βαλῶν. Καὶ τὸ μέγα κακὸν τῷ μικρῷ καλῷ συγκίρνεται. 52 Βραχὺς ὁ ἐν μέσῳ χρόνος καὶ περιγίνεται· καὶ ὡς ἂν μὴ θρήνου μεγάλου ἔξαρχος καθισταίμην τοῖς φιλαλεξίοις εἶτ' οὖν φιλοβασιλεῦσι λεπτοτομῶν παχεῖαν σκυθρωπότητα, ἐκ ποδῶν ἀπάγει τὸ συμβασιλέα. Καὶ τοῦ ζυγοῦ τὸν Ἀλέξιον ἐκτινάξας εἶτε πνιγμῶ τῷ δι' ἀγχόνης, ὡς διαρρέει λόγος ὁ πλείων, εἶτε καὶ ἄλλως, ὡς ἐκεῖνος οἶδε καὶ οἱ συγκακοῦργοι, ἀντεμβάλλει τὸν υἱὸν Ἰωάννην, τὸν τοῦ Μανουὴλ ὕστερον, οὐχ ὅτι καλλίων ἦν, ἀλλ' ὅτι ὁ μὲν Μανουὴλ ἀπεστύγει τὰ τοῦ πατρὸς καὶ πως ἔβλεπεν εἰς τὸ μέλλον καὶ τὸν Θεὸν ἐπίστροφον εἶναι τῶν γινομένων κακῶν ὑπελάλει, ὁ δὲ Ἰωάννης ἔστεργε καὶ τοῖς πλημμελουμένοις ἔχαιρε συνεφαπτόμενος. Ἄ δὲ τὸ ἐντεῦθεν ὁ Ἀνδρόνικος, οὐ λέγω ἡμαρτεν ἢ ἐπλημμέλησεν, ἄλλως γὰρ οἱ θερμότεροι ὀνομάσαιεν ἂν, γλώττης δεῖται νεανικῆς φράζειν καὶ πρὸ αὐτῆς λογισμοῦ βαθέος καὶ οἴου εὐστοχα βάλλειν καθ' ὧν ἂν ἐπιβαλεῖ· ἅπερ ἡμεῖς ἀπολωλεκότες τῷ γήρᾳ τοσοῦτόν φαμεν ἐπιτέμνοντες ὅτι, ὅποιά τις Δαυῖδ μεμελετηκῶς ἀπεκβῆναι ἔν γε τῷ κατὰ τὸν Οὐρίαν καὶ τὴν γαμετὴν, τὸν μὲν ἄνδρα βασιλέα τὸν Ἀλέξιον προιάπτει κάτω, παραστείλας τοῦ ζῆν, εἶτα καὶ βυθῷ θαλάσσης πιστεύσας, καθά τινες φασιν, ὡς οὐκ ἂν ἐγὼ ἀνακρίναιμι, καθάπαξ ἀπεστυγηκῶς τὴν φαύλην ταύτην περίστασιν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν οὕτω τὸν παῖδα βασιλέα συνέστειλεν, εἰ καὶ λόγοι τινες ὕστερον ζωὴν ἐκείνου κατεψεύσαντο· εἰς δ' αἰζῶν ὁ Ἀνδρόνικος ἐξελάλησέ τι δριμύ· ὅς, ἀκούσας περὶ πού τὰ κατὰ Σικελίαν τημελεῖσθαι τὸν Ἀλέξιον βασιλικῶς, ἠδὺν γελάσας «ἦ δὴ, ἔφη, ἄριστος κολυμβητής, εἶπερ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατακυβιστήσας εἰς βαθεῖαν θάλασσαν ἀπνευστὶ διεξέδου περὶ τὸν ἐκεῖσε πορθμὸν.» Ἀποικίας δὲ οὕτω τὸν ἄνδρα Ἀλέξιον, εἰσοικίζεται τὴν αὐτῷ μνηστήν, ὧ καὶ ἐκείνου κακοῦ, νεάνιδα θυγατέρα τοῦ τῆς Φραγγίας ῥηγός, ὀκνοῦσαν μὲν, ὡς περιάδεται, τὴν συναφὴν. Ἦδη γὰρ καὶ φρενῶν ὑπεπίπλατο καὶ πεπειραμένη δὲ ἄλλως λειότητος ἔραστοῦ τὸν τραχὺν ἀπέστεργε. Καὶ ποτε, φασί, καθ' ὕπνου φαντασάμενη τὸν νεανίαν καὶ «ὦ Ἀλέξιε» ἀνακράξασα, οἷα ἔπαθεν οἶδεν αὐτή. Καὶ ἦν μὲν ἴσως μέτριος τὴν κακίαν, εἶπερ ἐνταῦθα ἐλθὼν ἀδικήματος ἔληξε καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν ἀληθῶς ἄνθρωπον, ἀδικήσας εἰς βασιλείαν καὶ μεγάλου τυχῶν πράγματος. Ὁ δ' ἀλλὰ πρὸς δεινὸν μέγα μεταπλασθεὶς τῇ θηριωδίᾳ τὸ κατὰ πάντων φοβερὸν πραγματεύεται· καὶ ἀφήσι μὲν πατὴρ ὡς ἥπιος εἶναι, ἀνθαιρεῖται δὲ μαίνεσθαι οὐκέτ' ἀνεκτῶς. Καὶ ὡς εἶπερ μικρὰ ἐποίει κακά, ὅτε πρόφασιν εἶχε τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου περὶ 54 ποίησιν, πολλαπλασιάζει τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου, καὶ εἰς οὕτως ἄποπτον ἐκκορυφοῖ τὸν τῆς μανίας κολωνόν, ὡς καὶ τὸν Ἰωάννην ἀναβλέψαντά ποτε παθεῖν ἰλιγγον. Καὶ τοίνυν καὶ ἀνεκάλυψέ ποτε τῷ πατρὶ καὶ ἐκεῖνος τὸ κατὰ ψυχὴν πάθος καὶ ἔδειξε φόβον ἔχειν εἰς τὸ μέλλον, ἐφ' οἷς ὁ πατὴρ ἄρτι θρασύνεται. Καὶ ὑποκλαίει μὲν μαλθακώτερον, οὐκ ἀποκναίει δὲ τὸν πατέρα τοῦ ἐν κακοῖς ἀνδρίζεσθαι καὶ δεινὰ βούλεσθαι. Διὸ καὶ προαναφωνῶν τὸ καλὸν ἐκεῖνος βούλευμα γυναικῶς τε τοὺς υἱοὺς προσέφη, ἐπιπλέξας ἐνταῦθα καὶ

τὸν Μανουήλ, καὶ ἐπαρᾶται, μὴ ἂν εἰς ἄξιον ἐλθεῖν τοῦ ἡσυχῆ ζήσῃν, μεγαλείους μόνους ἐκείνους ἐσομένους, ἐπὰν ὁ πατήρ θάνοι. Καὶ κομπάζει μακελλαρίου, εἶπεῖν κατ' ἐκείνον, καὶ μάγγιπας καὶ μύρων ἐψητὰς μέλλειν ἀφήσῃν περιεῖναι καὶ τοιούσδε τινάς, ὧν αὐτοὶ ἄρξοντες ὕστερον εἰκῆ ἄρτι δειλαίνονται, μεγάλα σεμνύνων ἐκείνος τὴν βασιλείαν τοῖς παισίν, εἰ οὕτω μικροβασιλεῖς ἀποβήσονται, ὅμοιον ὡς εἰ καὶ Γιγάντων ἀποστερῶν ἐθέλοι παραμυθεῖσθαι οἷς Πυγμαίων ἄρξῃν αὐτοὺς ὑπόσχοιτο. Γίνεται οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πλέον ἀπάνθρωπος, τὸν θῆρα μετενδυσάμενος. Καὶ οἷα μὴ ἀρκοῦν αὐτῷ στερεῶσαι βασιλείαν, εἰ τοσοῦτους καὶ τοιούτους λογάδας, τοὺς μὲν ἀπήγαγεν εἰς τοὺς πλείονας, τοὺς δ' ἄλλως ἐκ μέσου ἔστησε, προσεπικαταβάλλει καὶ ἄλλους μυρίους ὄσους, μάρπτων ἐξεῖς, οὐ κατ' αἰτίαν οὕσαν, ἀλλ' ὁποίας πλάσασαί' ἂν κατὰ ζώντων ἄνθρωπος, αὐτὸς μόνος ἐφιέμενος ζῆν διὰ τὸ φύσει καχύποπτον, ὃ παγίως αὐτῷ ἐνερρίζωτο οἷς αὐτὸς αἰεὶ ἐδολίου κατὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ· ὅθεν ὤετο πάντας βασιλεῖς κατ' αὐτόν. Καὶ οὐ λέγω τὸ πλήθος τῶν πεπονθότων, οὐ προσάπτομαι τῆς ποιότητος, οὐκ ἐκτίθεμαι τὰ κατ' ἐκείνων συμπλάσματα, οὐ περιηγοῦμαι τρόπους ἢ τόπους, καθ' οὓς καὶ ὅπως περανθείη τὸ κακόν, οὐκ ἄλλο τοιοῦτον οὐδέν, μὴ καὶ ἀηδίας ἀναταράξω βόρβορον. Ἐκεῖνο μόνον λέγω, ὡς ἡρίστευεν ἀληθεύων ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς υἱοὺς ὑποσχέσει· οὐ πολλοῦ γὰρ ἐνέλιπε ψιλῶσαι ἀνθρώπων ἐπιδόξων τὴν Μεγαλόπολιν. Καὶ οὕτω μὲν κατὰ πάντων αὐτὸς ἦσαν δὲ οὐδ' οἱ πάντες ἀπεικότες ἐκείνου πρὸς γε τὸ μῖσος. Μισοῦμενοι γὰρ ἐφιλοτιμοῦντο ἀντιμισεῖν, οὐκ εὐαγγελικῶς μὲν, κατὰ βασιλικὸν δὲ ἐκεῖνο παράδειγμα. Καὶ συλλεγέντες τῇ ἀμύνη πρὸς τι ἐν δρᾶν ἤθελον καὶ ἀντιλυπεῖν τὸν κατάρξαντα. Ἦσαν δὲ ἐν τοῖς δρώσι πρὸς ἄμυναν, ὅτι καὶ ἐν τοῖς παθοῦσι, καὶ οἱ τῆς Ἄγαρ. Τὰ γὰρ κατὰ Νικαέων πάθη καὶ ὅσα οἱ Προυσαεῖς ἔτλησαν ἦψαντο 56 καὶ ἐκείνης καὶ εἰς πολὺ ἐχθίστην ἡμῖν ἐνέγραψαν. Πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν αὐτῆς ἐπιλέγδην ἢ Νίκαια, ναὶ δὲ καὶ ἡ Προῦσα, μετὰ πολύπονον ἄλωσιν μετεωρισθέντας εἶδον, ὅθεν ἔστι καταβῆναι εἰς Ἄδην καὶ ταχὺ καὶ οἴκτιστα. Καὶ οἷα μὲν ἐντεῦθεν οἱ ἀνατολικοὶ ἔπαθον εἰς μνήμην, εἰ καὶ μὴ μετ' ἐγκωμίων τοῦ Ἀνδρονίκου, συγγραφέσθω ἕτερος, ἐκεχειρίαν τε ἄγων ἰκανήν, ἀλλὰ καὶ δακρυοὺς πλουτῶν· ἡμᾶς γὰρ ἐπέλιπον καὶ αὐτά. Ἡμῖν δὲ οἷα ἐκεῖθεν συνέπεσον καὶ ὡς ἢ τοῦ Ἀνδρονίκου, ὁμαλῶς λέξαι, οὐ προσήνεια καθίκετο καὶ ἡμῶν ὀλεθρία φράσεων ἔρχομαι, οὐ πρὸς εὐρυλογίαν οὐδ' αὐτά, μὴ καὶ πλατὺ μάλα βιβλιογραφῆσιν ἀνάγκην εὐρήσω, ἀλλ' ὡς πρὸς ἐσκιαγραφημένην τῶν πεπραγμένων ὑπόδειξιν. Οἱ βλαβέντες ἐκεῖνοι, οἱ πολλοί, οἱ ποικίλοι, οἱ πολύγλωσσοι, διασπαρέντες ἄλλοι ἄλλοθεν, εἴ τις φρήτηρ ἐκ Πίσσης, εἴ τις ἀπὸ Γενούης, τὸ τῶν Τούσκων φύλον καὶ τι Λαμπαρδικόν· οὐκ ἀπελίπετο δὲ οὐδὲ τὸ ἐκ Λογγιβάρδων βλαβέν, οὐδ' ὅσα ἄλλα· οὐ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τῶν εὐγενείας ἐπιτεταγμένων, Μαλεῖνος δὲ τις καὶ Δαλασηνός καὶ Κλάδων καὶ τινες τοιοῦτοι τῶν τῆς ὑφειμένης, πρὸς δὲ καὶ θεραπευταὶ ἀρχόντων, οὓς ὁ Ἀνδρόνικος φαύλως διέθετο, οὗτοι δὲ καὶ ὅσοι δὲ ἄλλοι ἐν ὁμοίοις κακοῖς ἦσαν ἐπρέσβευσαν παρὰ πολλοὺς τῶν μέγιστα δυναμένων περὶ τε τὰ τῆς ἐφῶς λήξεως καὶ τὰ ἐσπέρια. Καὶ οἱ μὲν τὸν σουλτὰν ἠρέθισαν τὰ πλείω, προῖσχύμενοι εἰς δυσωπίαν τὸν τοῦ βραχυβίου βασιλέως Ἀλεξίου θάνατον, ὥπερ ὤφειλε πιστὰ διὰ τὸν πατέρα Μανουήλ ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν ἔθναρχος, ἕτεροι δὲ τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ προκαθήμενον, τὸν τε κατὰ κόσμον καὶ τὸν ἐκκλησιαστικῶς, ἄλλοι δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ζηλοῦντα βασιλικῶς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ. Ὀφειλέτην δὲ ἄρα καὶ τούτῳ τῷ ἄρχοντι ὀρθὴν ἀγάπην καὶ ἐπικουρίαν μετὰ τὸν Μανουήλ ἀδικουμένῳ τῷ υἱῷ Ἀλεξίῳ. Αἱ δὲ ἐντρεχέστεραι τῶν πρεσβειῶν περὶ τὰ καθ' ἐσπέραν ἐξετελοῦντο. Καὶ ἐλιτάζετο πρὸς μὲν τῶν ὁ τῶν ἐν μεγάλῃ Ῥώμῃ ἀρχιερατικῶς ὑπερεστῶς καὶ εἴ τις ἄλλος παρ' αὐτῷ καὶ κατ' αὐτόν ἰσχύων, πρὸς δὲ τῶν ὁ Γερμανικὸς φύλαρχος. Ὀχλεῖτο δὲ πρεσβευτικῶς καὶ ὁ πολὺς τὴν ἐξουσίαν Ἀλαμανός. Καὶ οὐδὲ ὁ

Μαρκέσιος ήσυχῆ μένειν ἀφίετο, καθάπερ οὐδὲ ὁ τῆς Οὐγγρίας κράλης καὶ ὃς δὲ ἄλλος ἰσχυρὸς περίοικος. Καὶ ὄλως ἔνθα περιήγησις ἀρχὴ 58 κῶν ὀνομάτων, ἐκεῖ ἀπέβλεπεν αὐτοῖς τὸ δεόμενον τῆς ψυχῆς καὶ οἱ πόδες αὐτίκα ἔτρεχον καὶ ἡ γλῶσσα ἐλάλει καὶ ἐνήργει πρὸς πειθῶ. Μάλιστα δὲ τοιοῦτου ἐπειράθη ὄχλου ὁ τῶν Σικελῶν εἴτε ῥῆξ εἴτε τύραννος, ὡς οἱ Διονύσιοι κατ' ἰστορίαν βεβαιοῦνται καὶ οἱ Φαλάριδες, καὶ ὅσοις δὲ ἄλλοις τὸ ἐκεῖ ἄρχειν τυραννεῖν καὶ ἦν καὶ ἐλέγετο. Ἐνθα ὁ πρῶτος πρὸς βίαν κατάρξας καὶ τὸ ῥωμαϊκὸν ἐκείνο κομητᾶτον εἰς ῥηγάτον μεταγράψας Ῥογέριος ἦν, ῥέκτης ἀνὴρ καὶ τῷ ὄντι δραστήριος καὶ ἐν τοῖς ἐκεῖσε πολλὴν ἰστορίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ περικείμενος. Δεύτερος δὲ μετ' ἐκείνον καὶ χρόνῳ καὶ χειρὶ καὶ τύχῃ παῖς ἐξ ἐκείνου, οὐκ οἶδ' ὅπως ἦκων τοῦ ὀνομάζεσθαι. Ὁ δὲ ἄρτι ζῶν, Γελίελμον ἐκείνόν φασιν, μεγαλεπήβολος μὲν τὴν ἔφεσιν, μικροτελεστής δὲ ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς. Ὀλίγα μὲν γὰρ τινὰ ἠνδραγαθίατο, τὰ πλείω δὲ ἔπταισε. Καὶ ὡς μὲν κατὰ τὴν σκέψιν Ἀριστοτέλους εἰς τριγωνίαν τὰ πολλὰ τὸ τυραννικὸν φύλον ἀνθοῦν εἶτα μαραίνεται συχνὴ πείρα παρέδειξεν· οὗτος δέ, οἷς ἄρτι εὐτυχῶς ἑαυτῷ ἐπέττευσεν, οἷοιτο ἂν τάχα οὐ μόνον οὐκ ἀπανθήσειν, τρίτος ὢν αὐτὸς τῷ γένει, ἀλλὰ καὶ κάρπιμος ἔσεσθαι· πάνυ γὰρ ἡμῶν κατευτύχησεν. Ὁ δὲ οὖν Γελίελμος οὗτος, κότον τε οἶμαι τρέφων οἷς ποτε ὁ Μανουὴλ κατεστράτευσε τῆς αὐτοῦ καὶ πολλὰ καὶ ἐλύπησε καὶ ἔβλαψε καὶ ἅμα καὶ ζηλῶν πατρικὴν διὰ θαλάσσης ὁρμὴν ποτε παλαιὰν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν ὁ πατὴρ ἀνήνυτον ἐξετέλεσεν, ὁμοῦ δὲ καὶ συνάψας εἰς νοῦν τὴν καὶ διὰ γῆς καὶ διὰ θαλάττης μελέτην τοῦ Μανουὴλ κατὰ τῆς τῶν Σικελῶν (κατ' ἄμφω γὰρ ἐκεῖνος ἐπεχείρησε, καλῶ μὲν ἐπιβαλὼν πράγματι, κατακυβευθεὶς δὲ τύχαις πολέμου), προσίεται τὴν πρεσβείαν τῶν τοῦ Ἀνδρονίκου ἐχθρῶν, ὧν κατάρχειν ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ἠγλαίετο, πολυπλάνητος καὶ αὐτὸς καὶ μακρὰ περιοδεύσας, εἶγε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ Ταυρικῆς καὶ Σκυθίδος γῆς ἐλθὼν διὰ τὸν Ἀνδρόνικον μυρία ἔκαμε. Καὶ τυγχάνει βαλὼν ἔπος ὁ Σικελός, τὴν τε ξηρὰν τὴν τε ὑγρὰν ἐμπλήσαι τῆς κατ' αὐτὸν δυνάμεως, καὶ οἷόν τινα νέφη στρατοῦ ὑπερστῆσαι καὶ αὐτῆς τῆς Μεγαλοπόλεως, δι' ὧν ἐπιβρέξας ὄλεθρον κατακλύσει τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἀνδρόνικον, φουσῶντος ἐνταῦθα μεγάλα καὶ τὰ τοιαῦτα νέφη συνελαύνοντος καὶ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου. Ἐλεγε γὰρ, ἀλλὰ καὶ ἐδόξαζε, πρὸς αὐτοῦ εἶναι τὴν πᾶσαν Ῥωμαΐδα καὶ φιλεῖν αὐτὸν 60 εἰς τὸ γνήσιον καὶ μὴ ἂν ἀφέξεσθαι τινὰς αὐτοῦ, ἀλλ' ἅμα ἢ κατιδεῖν ἢ μηνύματι ἐρεθισθῆναι καὶ αὐτίκα ἐπιδιδόναι κατακύπτοντας ἑαυτοὺς εἰς ὑποταγὴν. Ἐνεκρύπτετο δὲ τοῖς λόγοις τούτοις καὶ νοῦς, ὡς οὕτως ἔχων καὶ οὕτω φιλούμενος καὶ εἰς τὰ ἐκάστων παραδύομενος σπλάγχνα βασιλεύσει αὐτός, ῥίψας τὸν Ἀνδρόνικον, παραγόμενος κἀνταῦθα τῆς ὀρθῆς. Ὁ γὰρ Σικελὸς ῥῆξ ἄλλα ἤθελε καὶ Σικελίαν μὲν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ῥηγάτον ἐτέροις, ὡς φασιν, ἀποκαταστῆσαι, αὐτὸς δὲ μετεμβῆναι εἰς τὴν Μεγαλόπολιν μεμελέτηκε. Συνέπεσε δὲ τι ἐν τούτοις καὶ τοιοῦτον. Εἶδομεν ἡμεῖς μετὰ τὴν ἐν ἡμῖν μεγίστην δυσπραγίαν ἄνδρα τινὰ εὐσταλῆ, μελαγχρῆ πρὸς βάθος, ἐσταλμένον εὖ μάλα τὰ πάντα κατὰ Λατίνους, πλὴν ὅσον βαθυγένειον, ἐσχηματισμένον μὲν ὡσεὶ καὶ ἀποστολικῶς, λεγόμενον δὲ ὑπερπόνηρον εἶναι. Ἡ δὲ φήμη καὶ ἰππότην δεξιὸν αὐτὸν εἶχεν, ὡς καὶ ὁ εὐγενὴς ἵππος ὑπομαρτυρεῖν ἐώκει, ὃς αὐτὸν ἔφερε, καὶ οἱ ἐκείνου ἐξελιγμοί, ὅτε ἤρετο ἔφιππος. Ὑπισχνεῖτο δὲ τὸ κατὰ ζώνην αὐτῷ ξίφος καὶ ὀπλίτην αὐτὸν εἶναι. Οὕτω τὸν μοναχὸν ἐψεύδετο, εἰς ὃν ἐπιπολῆς ἐχρωμάτιστο. Ἀλεξίου δὲ κλῆσιν φέρων, Σικουντηνὸν ἑαυτὸν ἐπεκάλει Φιλαδελφηνόν, ἄλλα τινὰ πρὸς ἐτέρων καὶ γνωριζόμενος καὶ λεγόμενος. Οὗτος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ποτὲ καὶ ἐστὶ, πλέον τῶν ἄλλων κατὰ γε πονηρὰν μέθοδον τὸ πῦρ τοῦ καταιθαλώσαντος ἡμᾶς πολέμου ἐξηνέμωσεν εἰς αἰθέριον. Ἦν μὲν γὰρ ὁ δακρύων ἄξιος βασιλεὺς Ἀλέξιος κείμενος ὡς ὁ Ἀνδρόνικος ἔθετο, αὐτὸς δὲ ὁ μοναχός, οὐκ οἶδα σαφῶς ὅθεν πλεύσας εἰς τὰ ὑπὲρ τὸν Ἀδριανὸν ἔθνη, ἐπεδείκνυε

τινα παῖδα, ἐς ὁμοίον τι καὶ χροῶς καὶ ἡλικίας ἦκειν φαινόμενον τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ. Καὶ ἦν μὲν, φασίν, ἐκεῖνο παιδίον ἀγροικικὸν ἔκ ποθεν Βαγεντίας, αὐτὸς δὲ ταῖς ἡμῶν ἀμαρτίαις τὸ τοιοῦτον σόφισμα διδαχθεὶς καὶ παρίστατο δουλικώτερον τῷ ἀγεννεῖ ἐκείνῳ παιδίῳ καὶ τοὺς πόδας ἔνιπτε καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ὑπηρεσίαν ἐτέλει ὡς ἐπὶ βασιλεῖ, ῥαδιουργῶν κατὰ πονηρίαν. Καὶ ἀναδιδάξας ἐκεῖνον βασιλέα ἑαυτὸν ἐπιλέγειν καὶ θαρρύνας καὶ ἐγκελεύεσθαι τούτῳ ὅσα καὶ δούλῳ καὶ ἀπειλεῖσθαι δριμύτερον καὶ βασιλικὴν αὐτῷ σκηνὴν οὕτω πηξάμενος, περιέφερεν ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος, καὶ μάλιστα εἰς ὅσα κακῶς διέθετο ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ συνέκλαιε τραγικώτερον καὶ σκηνοβατῶν ἀδικίαν μεγάλην ὡς ἐπὶ βασιλικῷ τούτῳ παιδί, ὀφειλομένῳ πιστὴν φιλίαν ὑπὸ Χριστιανῶν ἀγαθῶν, προεκαλεῖτο εἰς ἄμυναν, ὑποδεικνύς κατὰ τὸ εἰκὸς καὶ σημεία, τριχῶν ξανθότητα, ὀδόντος λεῖψιν, ὁποῖαν τινὰ καὶ ὁ ἀληθὴς Ἀλέξιος ἐκεῖνος δυσπραγεῖν εἴληχε, βλέμματος ἐμβρίθειαν, ὡσεὶ καὶ βασιλικῷ, πλάσιν σώματος εὐπαγῆ, καθ' ἣν μάλιστα τὸ ἀγροικικὸν εὐδοκίμως ἔχει, καὶ ἄλλα τινά. Καὶ οἱ δυσωπούμενοι διετίθεντο πρὸς πένθος καὶ ἠλέουν, οἷα μὴ ἐξακριβοῦν ἔχοντες οἷς ἐπεπρὸ 62 σθεὶ τῆ διακρίσει τῶν σημείων τοῖς ἔθνεσιν ἢ κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου μῆνις. Ὅθεν καὶ ἀπανούργως πειθόμενοι τὸν παῖδα βλέπειν Ἀλέξιον, ὃ καὶ ὁ ἐξ ἀγροιωτῶν οὗτος παῖς ἐτέθη καλεῖσθαι, κατέκυπτον εἰς προσκύνησιν, ἠσπάζοντο, μετέωρον ἦγον, δώροις ἐδεξιοῦντο πολλοῖς, ἃ δὴ κατέσπα ὁ μοναχός, ἀπεκβαίνων βαρὺπλουτος οἷς ἐμπορικῶς τὸν παῖδα καπηλεύων ἐχρηματίζετο. Καὶ ἡ μὲν ἀλήθεια οὕτω λαθοῦσα ἐνδόμυχος ἦν, τὸ δὲ ψεῦδος ἐκνικῆσαν ἐξεθύμωσε τὰ ἔθνη πρὸς ἄμυναν· οἱ φθάσαντες ἐνέδησαν αὐτοὺς ὄρκους εἰς πίστιν τῷ τε Μανουῆλ καὶ τῷ διαδεξαμένῳ αὐτὸν υἱῷ Ἀλεξίῳ. Ἦχη δὲ καὶ πρὸς τὸν ῥῆγα Σικελίας ὁ τοιοῦτος πλαστὸς βασιλεύς. Καὶ ὁ μὲν Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὁ τὸν Σικελὸν ἐρεθίσας, ἤλεγχε τὸν ἀγροιώτην τοῦτον παῖδα, ναὶ δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐκ τῶν ἔθνων ἐβεβαιοῦντο εὖ ὅτι μάλα καὶ ἀπηκριβωμένως ἐπίστασθαι αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι τὸν παῖδα τοῦ Μανουῆλ, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀποθανεῖσθαι αὐτοῦς. Τέλος δὲ ὁ μὲν Σικελός, εἰ καὶ ἐπέγνω, φασί, τὸ ἀληθές, ὅμως πεισμονὴν ἰδίαν ἔχων καὶ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως ἐφιέμενος, οἱ δὲ ἔθνικοι Ἀλεξίου βασιλέως εἰδῶλον πρὸ τῆς φαντασίας φέροντες, τὸν γὰρ δηλωθέντα παῖδα ἢ Σικελία ἔχει ἀπελεγχθέντα θρέμμα εἶναι ἀγροῦ, καὶ ἐγκαταστήσαι τὴν φαντασίαν εἰς βασιλέα τοῖς Μεγαλοπολίταις φρουραττόμενοι, κινοῦνται καθ' ἡμῶν θάρσει πολλῷ, καὶ ταῦτα κωλύμης οὗτι μάλα μὴ σταθερᾶς, ὡς ἐξῆν, ἀναφαινομένης ἐκ τῶν κρειττόνων συμβούλων, τοῦ τε ἱεράρχου, φασί, τοῦ κατὰ Σικελίαν Πανόρμου καὶ τοῦ τῆς ἐκεῖσε Μεσσηνίας καὶ ἐτέρων, ὅσοι τὸ δέον συνεώρων, ἀγχινοίας τε στάθμη ἀπορθοῦντες ἑαυτοὺς εἰς προόρασιν τοῦ μὴ ἂν ἐξεῖναι τὸν Σικελὸν κόμητα εἰς κοσμικὸν ἐγγραφήσεσθαι βασιλέα, ὅς ποτε τῆ Κωνσταντινουπόλει δουξ ὑπέκειτο, καὶ τὸ μηδὲ εὖ ἔχειν λόγου τὴν τῆς μάχης πρόφασιν. Τί γάρ, εἴπερ ὁ τὴν Κωνσταντινούπολιν διέπων ἐξαμαρτάνοι φονεύων ἢ τυραννῶν, δίκας ἂν διδοίη τῷ παρεγγράπτῳ ῥηγί, τῷ ἐν Σικελοῖς; Εἰ μὴ ἄρα πᾶσα βασιλεία, πταίουσά τι κατὰ βίον, εὐθύνεσθαι κινδυνευτέα πρὸς τοῦ ὠρεγμένου, ὡς εἰ καὶ ἐπαιδαγωγεῖτο ἢ ἐδεσπόζετο. Καὶ ὅμως τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου ἀπισχυρισσαμένου τὴν Κωνσταντινούπολιν παραδοῦναι ῥᾶον τῷ ῥηγί Σικελίας, ὡς εἰ καὶ ἐν χεροῖν αὐτὴν ἔσφιγγεν ὁ ἀπάλαμνος, γίνεται κίνησις πολυεθνῆς, ἐπιλεγομένη τῷ Σικελῷ καὶ αὐτὸν προγράφουσα κεφαλαιωτήν. Καὶ ἐκκενοῦνται θησαυροὶ ἐν κενοῖς τῷ μηδὲ μεγάλας οὕτω τι τὰς προσόδους ἔχοντι· καὶ τῆ μὲν θαλάσση ἐπίστευσε νῆας μακρὰς ἐτεροίας τε καὶ ἱπαγωγούς ὑπὲρ τὰς διακοσίας, τῆς δὲ γῆς κατεκρόαιεν ἵππικὸν ἐπίλεκτον, οὐ μόνον ἐξ ὧν συνεκροτεῖτο αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἄλλο παντο 64 δαπὸν συμμαχικόν. Καὶ λέγεται ὡς ἑκατὸν ποθεν λόγου χάριν ἐπιρρεόντων εἰς συμμαχίαν καὶ αὐτὴν ἐτέρωθεν πλειόνων ἢ καὶ τοσοῦτων ἢ καὶ εἰς ἔλαττον ὑποβιβαζομένων, βραχεῖς τινὰς ἐκεῖθεν ἀποκρίνων,

τοὺς λοιποὺς ἐξηθέριζε. Καὶ ἦσαν οὕτως αὐτῷ οἱ ἵπποτα οἱοὶ ἀλαζονεύεσθαι κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς φύσιν τριηκοσίων ἀνδρῶν ἕκαστος ἄντα κατὰ πόλεμον στήσεσθαι, οὐδὲν ἀπεικότες οὐδ' αὐτοῖ τοῦ Κομνηνοῦ, ὃς μόνος ἐδόξαζε τὴν τοσαύτην βασιλείαν ταχὺ καταλήψεσθαι, βραχὺ κατ' αὐτῆς παρακαλπάσας τὸν ἵππον, καὶ κατακτήσεσθαι αὐτὴν χειρωσάμενος ὡσεὶ καὶ στρουθοῦ φωλεόν, λόγῳ μὲν τῷ Σικελῶ, ὃν καὶ γνησιῶς αὐθέντην ἐπεγράφετο, ψυχῇ δὲ ἑαυτῷ. Ἰνδάλλετο γάρ, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, καθὰ καὶ προεξεθέμεθα, ἅμα τε ἐκφαίνεσθαι που καὶ πάντας εὐθύς τοὺς Ῥωμαίων ὀφθαλμοὺς εἰς αὐτὸν ὡς ἥλιον ἐπιστρέφεσθαι καὶ αὐτοῦ μόνου γίνεσθαι. Ἐξεῖρψεν οὖν ἡ Λατίνη γῆ πλήθος οὕτω πολὺ στρατιᾶς, ἀφ' ἱκανοῦ ἡμᾶς ἐκφοβοῦν, καὶ γίνονται πάντες τῆς Ἰλλυριῶν ἠπειρώτιδος, ἢ τερματίζει τὰ Ῥωμαίων εἰς τὸν Ἀδρίαν κόλπον. Καὶ περισχόντες τὴν τῶν ἐκεῖσε μητρόπολιν, τὸ Δυρράχιον, ἀπονητὶ ἀποχειροῦνται καὶ ὡς εἰπεῖν αὐτοβοεῖ, κατὰ μὲν τὸν Ἀνδρόνικον φάναι, προδεδομένην ὑπ' ἄλλων εἰς τὸ πᾶν, οὕτω γὰρ ἐκεῖνος ἐθεράπευε τὰ κατ' αὐτόν, οὐχ ἑαυτῷ ἀλλ' ἐτέροις ἐπιγράφων ἃ ἐδυστύχει δι' αὐτόν ἢ Ῥωμαῖς γῆ, πρὸς δὲ ἀλήθειαν ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου πρόδοτον. Καὶ γάρ τοι πρὸ βραχέος χρόνου Ῥωμανόν τινα στείλας, ὃν ὁ καλὸς Ἰστροσφαύλην ἀπόρροϊαν ἐναπερευξάμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν γαμβρὸν ἐκείνῳ ἐφυλάξατο ἐν τοῖς τότε καιροῖς, τοὺς ἐν τῷ Δυρραχίῳ ἀνθούοντας ἐμάρανε πλούτου ἔρωτι, ὁποῖος ἐκεῖνος πλουτῶν ἀντικρυς τὰ τοιαῦτα μὴ κορεννύμενος. Κάντεῦθεν ἡ πόλις κακυνθεῖσα καὶ μὴ πάνυ γενναίως ἀντισχοῦσα ἐάλω καὶ μάλα κακῶς ἔπαθεν ἐμπρησμοῖς τε καὶ λοιποῖς κακοῖς, ὅποσα φιλεῖ ἀνδρίζεσθαι πόλεμος οὐ στησόμενος ἀλλὰ προβησόμενος καὶ ἐκστήσων φόβῳ τοὺς ἐφεξῆς. Οὕτω δὲ ἐαλωκυῖα ἢ τοιαύτη πόλις ἐθρόησε μὲν εἰς πολὺ καὶ ἡμᾶς καὶ ὅσοι δὲ ἄλλοι τὸ εὐεπιχείρητον τοῦ ἐκεῖ δυσπραγήματος ἔμαθον· οὐς ἐλύπει καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου τοῦ Βρανᾶ κατάσχεσις, ὃς οὐ πολὺν περικείμενος στρατὸν καὶ ὅμως εἰς φυλακὴν τοῦ φρουρίου παραβυσθεῖς φόβῳ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου μὴ καὶ προδότης ἐπικληθεῖς καὶ εἰς χεῖρας ἐκείνῳ πεσὼν ἀπαχθεῖ τῷ ζῆν παρήχθη τῇ τῆς πόλεως ἀλώσει εἰς Σικελίαν αἰχμάλωτος. 66 Καὶ ἐξεφόβει μὲν οὕτω τοὺς πέριξ μέχρι καὶ ἐς Θεσσαλονίκην τὸ οὕτω ταχὺ τῆς ἀλώσεως ἐκείνης καὶ ὅτι, καθὰ τις ἂν εἴποι τὸ τάχος τοῦ κακοῦ ἐνδεικνύμενος, θατέρῳ μὲν τοῖν ποδοῖν ἕκαστος τῶν πολεμίων ἐπέβη τῆς Ἰλλυριῶν γῆς, θατέρῳ δὲ κατενεπήδησε τῆς ἐχυρωτάτης ἐκείνης πόλεως. Ὅτι δὲ καὶ τὰ ἐκεῖθεν ἕως καὶ ἐς τὴν καθ' ἡμᾶς Μακεδονικὴν οὐδὲν αὐτοῖς ὁδοῦ προσέστη σκῶλον εἰς ἐμπόδιον, ἀλλὰ τοῦτο τὰς ἀπάντων ψυχὰς ἐτοιμοὺς ἔστησε τῶν κατ' αὐτὰς ἀπαλλάττεσθαι σωμάτων, οἷς ἐταράχθησαν. Οὐκ ἔστι γὰρ ὅπου συνήντητό τι δεῖμα ἐκείνοις, οὐ μέγα, οὐ μικρόν, οὐ μέσον, ἀλλ' ὡς διὰ λείων πεδίῳ ποταμὸς πλήθων ἐκεῖνος ὁ πεζὸς κατέρρει στρατός, ἕως ἡμῖν συνέμιξεν ἄσκυλος. Ὁ δὲ γε ναυτικὸς τὴν οἰκείαν τραπόμενος, ἔπλεε συνελευσόμενος ἐν καιρῷ μερίταις καὶ κορυφώσων ἡμῖν εἰς μέγα τὸ κακόν. Καὶ ὑστέρησε τοῦ πεζοῦ ἡμέρας τινάς, εἰς ἔνδειξιν οἷμαί τινα τῆς τε καθ' ἡμᾶς οὐθενείας τῆς τε κατ' αὐτοὺς ἰσχύος, ταύτης μὲν ὡς, εἴπερ ὁμοῦ ἐπήλθον ἡμῖν, οὐκ ἂν οὐδὲ γοῦν μίαν ἡμέραν ἀντέσχομεν, ἐκείνης δέ, ὅτι καὶ μόνον τὸ πεζὸν τοῦ στρατοῦ περικαθήμενον ἔχοντες, οὕτως ἀρετῶντες ἤμεν τῷ φαύλῳ στρατηγῷ, ὡς μηδεμίαν ἐκδρομὴν τινα κατ' αὐτόν γενέσθαι στρατιωτικὴν, ἀλλὰ φυλάττεσθαι τῷ ῥηγὶ τοὺς ἐκείνου εἰς ἀδνοῦμιον ἀπρονόμειτον καὶ οἷον μὴ παθεῖν κολόβωσιν. Καὶ ὁ μὲν πεζὸς λαὸς περιεκάθισε καθ' ὥραν ἀρίστου τὴν καθ' ἡμᾶς πόλιν, Αὐγούστου μηνὸς ἄγοντος ἕκτην ἡμέραν, <καθ' ἣν ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐορτάζεται, ὁ δὲ ναυτικὸς κατὰ τὴν πέμπτην καὶ δεκάτην τὰς νῆας ἐλιμένισε>, καθ' ἣν ἡ ἔνδοξος κοίμησις τῆς πανάγνου Θεομήτορος μνημονεύεται. Καὶ τότε δὴ οὐκέτι φευκτὰ ἦν ἡμῖν, ἀλλ' οἱ ἀγχινούστεροι προεωρώντο οἷα πείσονται, ὅπου γε οὐκ οὐκ οὐκ ὀλίγοι καὶ πρὸ τούτων συνεώρων τὸ

μέλλον, πολλαχόθεν αὐτὸ τεκμαιρόμενοι. Ἡμεῖς γοῦν, φθάσαντες τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, τοὺς ὅσοι μεθ' ἡμῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν τέκνα ἐξεστείλαμεν εἰς τοὺς ἑαυτῶν, οὐ μόνον ὀδοιπόριον ἐνδαψιλευσάμενοι ἀλλὰ τι καὶ τῶν ἐς χάριν βαθυτέρας γνώμης, ὡς αὐτοὶ θανάτῳ ἀπολούμενοι. Καὶ τῶν ἐν Θεσσαλονίκη δέ τινας, οἷς οὐδὲν ἦν ἔργου, ἀλλ' ἢ μόνον φόβος, βουλὴν αἰτήσαντας, οὐκ ἐκρυψάμεθα ὃ δειλιᾶν ἡμῖν ἐπήλθε καὶ παρωρμήσαμεν φυλάξασθαι, καὶ ἐφυλάχθησαν. Καὶ ἦν μὲν τὸ πρᾶγμα καὶ ἡμῖν ἐφετόν, οἷα ἐθελοψυχοῦσιν, ἐπεσκέθημεν δὲ δυοῖν ἔνεκεν, ὡς δοκεῖν· οὔτε γὰρ ὁ στρατηγὸς προεθυμήθη σωθῆναι ἡμᾶς δι' αἰτίαν, ἦν ὡς θυμοσόφῳ ἐκείνῳ εἰδέναι μόνῳ 68 κεχάρισται· ὁ λαὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ ἐνταῦθα μὴ ἂν ὑπολιπέσθαι εἰπών, εἰ καὶ ἡμεῖς ἐκδράμωμεν φυγαδία, ἔκλεισεν ἡμῖν οὕτω τὰς πύλας τοῦ σωθῆναι βούλεσθαι. Καὶ τοῦτο μὲν τὸ φαινόμενον· ἃ δὲ ὁ Θεὸς ἐνταῦθα ἤθελεν ἕτερα ἦν, ἐν μὲν τὸ παιδεύσειν ἡμᾶς ἀνθ' ὧν αὐτῷ προσεκρούομεν, δευτέρον δὲ τὸ φιλανθρωπεύσασθαι εἰς τὰς τοῦ Ἀνδρονίκου χεῖρας βαλεῖν ἡμᾶς. Ἐφάνη γὰρ ὡς, εἴγε τῆς πόλεως ταύτης εἰς ὅσον βραχὺ τι προεποδίσαμεν, οὐκ ἂν ἐζήσαμεν, ἀλλ' ὁ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ τρυγίας ἐναπηρεύθη ἂν εἰς ἡμᾶς. Εἰ δέ τι καὶ τρίτον ἦν Θεοῦ ἐνταῦθα σκέμμα, τὸ ἡμᾶς παραμείναντας πρὸς ἀγαθοῦ τινος ἀποβῆναι τοῖς περισεσωσμένοις ἀδελφοῖς, ἐδιδάχθησαν οἱ πεπειραμένοι σὺν Θεῷ. Καὶ ἦν ἡμῖν τουτὶ τὸ παράμονον οὐ κατ' ἐκεῖνο τὸ παλαιότερον, ὅτε νῆες μὲν ἀποστατικάι λατινικάι τινες ἐφ' ἡμᾶς ἐκ Βυζαντίου ἀρχέκακοι ἐπλώσαντο, κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ αὐταὶ συμπεπνευκυῖαι, ἡμεῖς δὲ παρεμένομεν. Ἄλλ' ἐκεῖνο μὲν καὶ πρόβαν ἐνέφαινε τῶν ἄρτι, δοκιμάζουσαν οἷα οἱ Λατῖνοι ἐπαγωνίσονται ἡμῶν καθιπάσασθαι, καὶ φόβον εἶχεν οὐ πολὺν, τὰ δὲ νῦν οἴμοι ὡς ἡμῖν ἀπέβαινεν ὑπερλίαν καὶ ἐναγώνια καὶ φοβερά. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρεκδρομῇ τινι λόγου γεγράφεται. Τὴν δὲ πόλιν συνεῖχεν ὡς οἶον ἐν ἀγκάλαις ὃ τε καθ' ἵππους ὃ τε κατὰ τὰς νῆας στρατὸς καὶ ἡ τοῦ στρατηγοῦ ἀβελτηρία ἐνταῦθα μάλιστα διεφαίνεται, μηδὲ τὰ πρόην ἄδηλος οὔσα, ὡς ἡ συγγραφή ἐν ὀλιγίστῳ διαδείξεται. Τὰ πρῶτα μὲν γάρ, τῶν πολεμίων οὐ μακρὰν ὄντων, βιασάμενοί τινες τῶν στρατιωτῶν ἀνδρίσασθαι, ὁ γὰρ τοι στρατηγὸς δεινὸς ἦν κοιμᾶσθαι, ἀφώρμησαν καὶ συνέσχον ἕνα τινά, ὃν καὶ λαμπρῶς περιδύσαντες τὰ στρατιωτικά οὐκ ἐκ τῶν ἐκείνου, ψιλὸς γὰρ ἦν, ἀλλ' ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς, ἐπόμπειόν τε διὰ μέσης τῆς πόλεως καὶ ὡς μέγαν τινά ἐλόντες ἐκύδαινον. Καὶ γραφὴ εὐθύς τοῦ καὶ στρατηγοῦ καὶ δουκὸς εἰς τὸν βασιλέα, ὡς εὐτυχῶς ἡμῖν τὰ εἰς μάχην φέρεται. Ἡμέρα μετὰ ταύτην δευτέρα καὶ μετεξέτεροι στέλλονται καὶ αἰροῦσιν οὐκέτι οὐδ' ἄνθρωπον, ἀλλὰ δύο ἰπάρια δυστυχῆ καὶ σκίασμα στρατιώτου κεφαλῆς· ὁ γὰρ τοῦτο ἔχων διεκπέφευγε, προηκάμενος οἶον εἰς λύτρον αὐτὸ τοῖς ἐπιδιώκουσιν. Καὶ αὐτίκα θρίαμβοι πάλιν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ αἰχμάλωτα ἰππαρίδια περιεβλέποντο, οἷα μέγα ὄν ὅτι περ αὐτὰ εἶλον, καὶ τὸ σκιαδίων ἐπὶ σημαίας ἤρετο καθὰ τι κορυφαῖον σκύλευμα. Καὶ γράμμα πάλιν τοῦ δυσαριστέως παρὰ τὸν βασιλέα, ὡς εὐτυχοῦμεν τὰ κατὰ πόλεμον. Ὡς δὲ ἐκεῖθεν ἐρεθισθέντες οἱ κατὰ γῆν πολέμιοι, καθὰ καὶ τινες σφῆκες, ταχὺ καθ' ἡμῶν ἐπτερύξαντο, τὰ γὰρ πρὸ τούτων ἀνεβάλλοντο, караδοκοῦντες τὸ ναυτικὸν κατὰ τι σύνθημα, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν δυσμόθεν μεγάλων πυλῶν ἕως καὶ ἐς ὅλην τὴν 70 ἀκρόπολιν ἀκηρυκτεῖ ἐπιδραμόντες ἐκυκλώσαντο, γίνεται τις ἐκεῖ ἐκδρομὴ δύο μὲν Λατίνων ἰπέων ἐκ τοῦ τῶν Πρεβεντζούνων ἔθνους, ὃ δὴ πολὺ καὶ τεθαρρημένον τῷ Σικελικῷ στρατῷ παρείπετο, πλειόνων δὲ ἐκ τῶν ἡμεδαπῶν· ὑπὲρ τοὺς δέκα γάρ. Καὶ πίπτει μὲν οὐδεὶς, ἐναγώνιοι δὲ οἱ Λατῖνοι διεκφεύγουσι τὸ πεσεῖν. Καὶ πάλιν ἀναφορὰ εἰς τὸν βασιλέα τρίτη, ὡς «τῇ βασιλικῇ εὐχῇ τε καὶ εὐτυχίᾳ νενικήκαμεν καὶ τὸν τρίτον πόλεμον», οὐκ οἶδα τίνων περιγενόμενοι. Καὶ ἤθελε μὲν ὁ στρατηγὸς τὰς τρεῖς ταύτας αὐτοῦ νίκας ἐνὶ ἐπιστολίῳ περιλαβεῖν φειδοῖ δαπάνης καὶ δρομικῶν ἵππων·

ἐγκρατῆς γὰρ ἦν χειρῶν ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος· ἀλλὰ προεκαλεῖτο τὸν καλλίνικον εἰς τὸ δαπανῆσαι τὸ ἐθέλειν κατὰ τοῦ βασιλέως γελᾶν, καὶ ἤγεν αὐτῶ πρὸς ἀνάγκης τὸ πρᾶγμα. Ἐκεῖνός τε γὰρ ἐμίσει τοῦτον, καθὰ καὶ τοὺς λοιπούς, ὅσοις τὸ γένος ἔλαμπε, καὶ αὐτὸς δὲ ἀντέστρεφε τὸ μῖσος πρὸς αὐτὸν οὐ μακρὰν τοῦ ἀνάλογον. Ὅς γε καὶ ἀνεφθέγγετο δεδιέναι καθ' ἑκάστην μήποτε τις αὐτῶ ἐκ Μεγαλοπόλεως ἐπιπετασθεῖη ἐξορύξων τοὺς ὀφθαλμούς. Καί ποτε καὶ τοιαῦδε ἔφη φῦναι μητρός, κακολογήσας θυμῶ τὴν τιμίαν ἐκείνην, ἐὰν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπαναστραφεῖη· ὄθεν καὶ διεδήλου ὡς ἄλλην τινὰ τραπέσθαι αἰρήσεται καὶ μείζονος κακοῦ ἀνθελέσθαι τι βραχύτερον καὶ τοῦ ζῆν ἐξ ὀφθαλμῶν προέσθαι ὃ ἂν τις εἴποι κακόν. Οὐκοῦν καὶ μεθώδευε τὸ τοιοῦτον. Καὶ οὐ βαθεία ψυχῇ μεριμνῶν τὰ κατὰ πόλιν, ἀνέπειθε τὸν Ἀνδρόνικον εὖ μάλα τεχνικῶς ὡς εὖ ἔχουσι τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ ὡς περιπεποίηται ἡ πόλις ἄριστα καὶ οὐδὲν αὐτῇ τῶν δεόντων ἐνδεῖ, οὐ πύργων ἀσφάλεια, οὐ πετροβόλοι μηχαναί, οὐ τειχῶν ἐπιποιήσεις, οὐ περιτειχίσματος ἐρυμνότης, οὐ πλῆθος καὶ κάλλος ἀρμάτων, οὐκ ἄλλο οὐδὲ ἓν, ψευδῆ μὲν γράφων πρὸς τὸ ἑαυτῶ μόνῳ συνοῖσον καὶ ἀνεξέλεγκτα, ὅτι μηδὲ ἦν τις ὃ εἶτε εἰδῶς ἄπερ ἔγραφεν εἶτε λαλῶν εἶτε λαλεῖν τολμῶν, πείθων δὲ ἐκείνον οὐκ εὐτυχῶς ἡμῖν. Πεπραγμάτευτο γὰρ θάρρος ἐμβαλεῖν τῶ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν, ὡς οὐκ ἂν τι κακόν ποθεν πάθοιμεν, ἵνα κεφαλή μόνος αὐτὸς ἐφίστατο τοῖς ὧδε καὶ μή τιτινι ἐτέρῳ ἐπιτραπεῖη τὰ τῆδε, οἷω περισώσασθαι ταῦτα, καὶ οὕτω τῆς ἀρχῆς αὐτόν ποτε παραλυθῆναι καὶ εἰς χειρας τῶ Ἀνδρονίκῳ περιτυχεῖν, ὑφ' ὧν καὶ πάλαι ἂν συνετρίβη, εἰ μὴ ὁ σεβαστοκράτωρ Μανουὴλ ἀγαθὰ λαλῶν καὶ μέσος πίπτων γυναίου λόγῳ αὐτὸν περισώζετο, οὐ πρὸς γαλήνην ἡμῖν, ἀλλ' ὡς εἰς τυφῶνα τὸ πᾶν κυκίησοντα. Καὶ ἐς τοσοῦτον 72 περιῆλθε πανούργως τὸν βασιλέα ταῖς τοιαύταις μεθόδοις ὃ δούξ οὔτος, ὡς καὶ εὐχαριστίαν αὐτῶ γραφῆναι πρὸς τοῦ ἀμειλίκτου καὶ μὴ εἰδότος, οἶμαι, ὅπερ ἐστὶ χάρις. Διὸ καὶ τῇ εὐχαριστίᾳ ὑπεσμύχετό τις καυτήρ. Ἡύχετο γὰρ ἡ βασιλικὴ γραφὴ ἐχόμενα τῆς χάριτος οὕτως «γένοιτο δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἐξῆς τὴν τοιαύτην εὐχαριστίαν φυλάττεσθαι σοι», ἀνιττομένη ὡς μικρὸν ὅσον καὶ οὐ παραμενεῖ. Ὁ καὶ γέγονεν. Ἐάλωσαν γὰρ δι' αὐτὸν ὡς ἐπὶ θανάτῳ ἐκεῖ καὶ ἡ τούτου μήτηρ καὶ ὁ ἀδελφός, οὐδὲν αὐτοὶ ἀμαρτόντες. Καὶ τοῦτο μὲν μετ' οὐ πολὺ εἰς ἐκείνους. Αὐτὸς δὲ τέως ἰσχύων κατὰ τῆς ἡμῶν ἀπωλείας καὶ διὰ τοῦτο ἐνσκιρρώσας τῇ τοῦ βασιλέως ψυχῇ ὡς αὐταρκεῖ οὔτος τὰ ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἴσχυσε πεῖσαι τὰ εἰς ἡμῶν ὄλεθρον. Ἔστειλε μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς προμηθικώτερον στρατιᾶν ἐπὶ ἀμύνη τῶν καθ' ἡμᾶς, πεποισθῶς δὲ οἷς ἐκ τοῦ Δαυῖδ ἀπεπλανᾶτο, παρηγγυήσατο μήτε εἰς τὴν πόλιν αὐτοὺς καταδύσεσθαι μήτε μὴν τοῖς πολεμίοις ὁμόσε χωρῆσαι γενομένους ἐν χρῶ μάχης, ὡς ἐντεῦθεν ἡμᾶς μὲν, μὴ εἰδότας ἐπικουρίαν ἐκ τῶν ἐσταλμένων, παραδοκεῖν καὶ ἐκκρέμασθαι τῆς εἰς ἐκείνους ἐλπίδος, αὐτοὺς δὲ ἀναιμωτὶ ζῆν, ἀφοσιουμένους τηνάλλως τὸ εἰς ἡμᾶς ἐπικουρικόν. Ἦσαν δὲ συχνοὶ ἐκεῖνοι, ὃ τῶν Ἀνατολικῶν μέγας δομέστικος Γίδος, ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὁ Καμύτζης Μανουὴλ, ὁ Χοῦμνος καὶ ἔτεροι. Ἐπέρρευσε δὲ αὐτοῖς ἐς παντελῶς ὕστερον καὶ ὁ τῶ βασιλεῖ πάνυ ἐγγύς, ὁ παρακοιμώμενος Νικηφόρος, ὃς γράμμα στείλας πρὸς τὸν δούκα Δαυῖδ ἔθετο τρόπον ἄλλον τὰ χεῖλη αὐτοῦ κατ' οὐρανὸν καὶ τὴν γλώσσαν ἀφῆκε διέρχεσθαι περὶ γῆν. Ἐφατο γὰρ μήτε τὸν οὐρανὸν ἄστροις ἐνευθηνεῖσθαι τοσοῦτοις μήτε τὴν γῆν ἄμμω τοσῆδε πλήθειν, ὀπόσος αὐτῶ στρατὸς ἐφέπεται, προσεπιλαλῶν καὶ ὑποδεδοικέναι μή ποτε οἱ Λατῖνοι ἐκτυθόμενοι ὄσσην ἰσχύον περιβέβληται φευζοῦνται καὶ μενεῖ αὐτὸς κενὸς τοιαύτης ἄγρας. Ἐγραψεν αὐτὸς τοιαῦτα καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν· τὸ γὰρ ἐπὶ σωτηρίᾳ βουλόμενον τῆς ψυχῆς ἔτοιμον ἦν πρὸς πειθῶ. Καὶ οὕτω μὲν τὰ ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀποστόλων, ψευδόντων ἡμᾶς. Τὸ δὲ πολέμιον ἐπελθόν, τό τε ξηρᾶθεν καὶ τὸ ἐκ θαλάσσης, ἐξηρτύετο κατ' ἐπιστήμην εἰς μάχην. Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν δυσμικῶν ἄλλα ἐποίουν καινά τινα κατὰ

νόμους ἐλεπόλεων, αἷς διὰ τὸ ἐκ μεγέθους δυσμεταχείριστον οὐδὲ ἐνέλαμψέ τις ἐνέργεια, οἱ δὲ περὶ τὰ ἑῶα, ἦσαν δὲ μάλιστα ἐκεῖνοι τὸ ναυτικὸν πλῆθος, πρὸς τὸ συνηθέστερον ἔβλεπον· καὶ συσκευασάμενοι μηχανὰς πετροβόλους, μικρομεγέθεις μὲν πλείονας, ὡς ἐπιβουλεύειν δι' αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν τειχέων 74 πολεμοῦσιν ἡμεδαποῖς, δύο δὲ μείζονας, ὧν θατέρα σεισμοῦ θυγάτηρ, τολμήσαντα φάναι, ἐντεινάμενοι δὲ καὶ τοὺς τὴν εὐεπιβούλευτον τάφρον συρφετοῦ πλήσοντας καὶ τὸ περίτειχος δὲ κατασεῖσαι δεινούς καὶ τῷ τείχει προσβαλεῖν καὶ διορύξαι αὐτὸ εἰς κατάπτωσιν, ἐγίνοντο τῶν ἔργων εἰς ὅσον κραταιὸν καὶ ἀκάθεκτοι κατειργάζοντο. Καὶ προέτρεχον αὐτοῖς πάντων συχνοὶ ἀκροβολισμοί. Πρὸς δείλην γὰρ κατασχόντες τὰς ναῦς, εἰς αὖριον ἔωθεν μάχης κρατερᾶς ἐνήρξαντο. Καὶ τὸ μὲν δυσμικὸν ἅπαν ἕως καὶ εἰς ὄλον τὸ κύκλω τῆς ἀκροπόλεως, κατὰ σχῆμα γάρ τι δρεπάνου ἐκ θαλάσσης ἕως καὶ τῶν ἐκεῖσε πυλῶν περιήγετο πυργηροῦν, οὐχ οὕτω πράγματα ἡμῖν παρεῖχεν οὔτε τραύματα ἐνέτριβε, τὸ δὲ ἐξ ἀνατολῆς ἐθηριοῦτο. Ἦν δὲ μάχης ἐλεύθερον τὸ παράλιον ὄλον, τὸ μὲν ὅτι ψιλὰ θαλασσίῳ ὕδατος ἦν τὰ πρὸς τῷ τείχει διὰ τὸν καιρὸν θερινὸν ὄντα καὶ μὴ πληθύνοντα τὴν θάλασσαν μέχρι καὶ ἐς αὐτὸν τειχισμόν, ὡς ἐντεῦθεν ἐξ ἀσυμμέτρου τοῖς ἐκ τῶν παραλίῳν τειχέων καὶ τοῖς ἐκ θαλάττης εἶναι τὴν μάχην, τὸ δ' ὅτι, δαήμονες ὄντες ἐκεῖνοι μάχης, περὶ τὸ πονοῦν μᾶλλον τῆς πόλεως ἐμελέτησαν ἐντήκειν πληγὰς. Ἐκεῖθεν γὰρ διεγγων δύνασθαι ἂν βλάβαι ἡμᾶς, ὡς καὶ προσεδρεύειν εὖ μάλα δυνάμενοι διὰ τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀγχιβαθὲς καὶ οὕτως εὐλίμενον, καὶ ὅτι καὶ τὸ τεῖχος οὐκ ἀπονήρως εἶχεν ἐκεῖσε, ἀτέχνως τε τὴν ἀρχὴν συσταθὲν καὶ οὐκ εὖ συμπαγὲν καὶ μηδὲ μεμελημένον ἄρτι τῷ καλῷ στρατηγῷ. Ἐὼκει γὰρ ἰατρῷ παρακολουθοῦντι σώματι πονοῦντι μὲν, οἶψ δὲ μὴ φιλεῖσθαι ὡς ἀναποιεθῆναι πρὸς ὑγίειαν, κάντεῦθεν ἀμελοῦντι τὸ νοσοῦν ἀνακομίσασθαι. Καὶ οὐκ ἔστι διαπιστῆσαι τοὺς εὖ κατεγνωκότας τὸ πρᾶγμα ὡς πάνυ τι βραχὺ προδότου τοῦ κυρίως διενεγκεῖν ὁ Δαυῖδ φαίνεται καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ τις ἄρα θερμότερον ἐπιβάλλων ὡς ἔν τινι πλάστιγγι παρισάξοι ἐκεῖνον εἰς προδότην αὐτόχροημα. Δίχα γὰρ συνθεσιῶν ἐπὶ ῥητοῖς καὶ μηνύσεων γνωρίμων, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ πολλοὶ κατηγοροῦσιν ἐκεῖνου, τᾶλλα πάντα προδοτικῶς εἶχεν ὁ ἀνήρ. Καὶ κοινὸν αὐτῷ τε καὶ τῷ κατὰ σπουδὴν φανερὰν ἄλλως προδότῃ τὸ τοῦ κοινοῦ μὲν ὑπερορᾶν περιφρονητικῶς, ἑαυτῷ δὲ μόνῳ χαρίζεσθαι, καὶ προτίθεσθαι πάντας μὲν ἀπιέναι, περιεῖναι δὲ μόνον τὰ κατ' αὐτόν. Ἐμέμφοντο οἱ στρατιωτικοὶ ὅτι τὰ πετροβόλα ἐν ἡμῖν ὄργανα οὐκ εὐχρήστως εἶχον, ὡς ἀντιφερίζειν πρὸς τὰ τῶν ἀντιμάχων. Ὁ δὲ ἀφείς κατορθοῦν τὸ ψεγόμενον «καὶ τί ποιήσω;», ἔλεγε καὶ ἠρκεῖτο εἰπεῖν τοσοῦτον ὁ κομψὸς πυθαγοριστής, δοκῶν μὲν ἱερὸν εἶναι σιγῆς διὰ τὸ ἐχεμυθεῖν τὰ πλείω, ἄλλως δὲ κατὰ τοὺς λοχῶντας πνίγων τὴν λαλιὰν ἄνθρωπος, ἐπέχων καὶ τὰ ἐς πονηρίαν ἀδιόρατος καὶ τό γε κρυφίνουσαν πολυβενθίης. Ἦκουεν ὡς τὸ περίτειχος καταλαμβάνεται διὰ τὸ ἀνεχύρως 76 ἔχειν καὶ παρέπεμπεν αὐτὸ ταῖς μητράσι τῶν πολεμίων παραβύειν, ἔνθα αἰσχρορρήμων εἶποι ἂν ἀνήρ. Ἐπιλειπόντων δῖστων τοῖς ἐπὶ τῶν τειχέων, ἦν βελῶν ζήτησις. Ὁ δὲ καὶ ποῦ ἂν αὐτοὺς εὖροι ὑπετονθόρυζε καὶ ἐδίδου μηδὲν καὶ ἡ πόλις ἔκαμνεν. Ἐκλάτο μηχανὴ καὶ ἦν ἀναγκαῖα ἐπιποιεθῆναι καὶ ἐζητεῖτο ξύλον· «καὶ ποῦ ἂν εἴη αὐτό;» παρελάλει. Ἐμάνθανέ τις ἄλλο τι ἐνδεῖν τῶν δεόντων καὶ ἐλάλει· καὶ ἦν τῆνικαῦτα ὁ κατὰ παροιμίαν Σιγηλὸς ἦρως εὐρυβόας καὶ ἠπειλεῖτο κατὰ πληγῶν, κατὰ κεφαλῆς, κατὰ ὀμμάτων, κατὰ σκολοπισμοῦ, εἰ μὴ παύσοιντο λαλεῖν οἱ τοιοῦτοι, διομνύμενος εἰς πίστιν σταθερᾶς ἀπειλῆς βασιλικὴν κεφαλὴν. Τῶν τις δὲ οὐ πάνυ τοῦ δήμου καὶ κατεάγη τῆς κεφαλῆς, τὰ περὶ τὸ πρόσωπον ράβδῳ πληγείς, ὅτι τὰ στρατηγικὰ φαύλως ἐνεργούμενα κατεμέμψατο. Καὶ τῶν βλεπόντων οὐδεὶς οὐδὲ γογγύσαι τετόλμηκε. Στρατιῶται δὲ παρρησιαζόμενοι καὶ ὀρθὰ λαλοῦντες ἐν μόνον πρὸς τοῦ ἀτόπου ἦκουον, ὡς ὅτι, κατατόπια εἰληχότες, ἐκεῖσε καὶ μόνον πονεῖσθαι ἀνάγκην ἔχουσι,

πλέον δέ τι μὴ περιεργάζεσθαι, εἰ μὴ κακὰ αἰροῖντο πείσεσθαι. Σῆτον ἐπαρκέσειν τῇ πόλει ὀφείλων, ὁ δ' ἐς τοσοῦτον ἀπημέλησεν, ὡς ἑαυτῷ μὲν λαβῆ τοῦ τοιοῦτου καλοῦ πλοῦτον παχὺν περιθέσθαι, οὗ τί ὁ ἄθλιος ἀπώνατο; τῇ δὲ πόλει ἐγκαταστήσαι λιμόν, ὡς, εἰ μὴ ταχὺ κατέσπασεν ὁ τῶν πολεμίων σίδηρος, ἀλλήλους ἂν κινδυνεῦσαι καταφαγεῖν. Γέγονε καὶ λειπανδρίας τῇ πόλει ταύτη αἴτιος. Πληρώσας γὰρ ἐν πολλοῖς τὰς χεῖρας ὧν οὐκ ἐχρῆν, ἀφίει τοὺς ἐθέλοντας λειποτακτεῖν καὶ φεύγειν τὴν πατρίδα, ὅποι βούλοιντο. Καὶ οἱ βαρύπλουτοι περιποιούμενοι οὕτω τὸ σῶζεσθαι ἀπετέλουν καὶ τι χεῖρον. Μισθαρνοῦντες γὰρ τῶν δημοτικῶν, ὅσοι δεξιοὶ τὰς χεῖρας καὶ βριαροὶ ῥάβδον τε κατενεγκεῖν καὶ λίθον μακρὰν ἀφείναι καὶ μηχανὴν διαχειρίσασθαι καὶ τόξου νευρὰν ἐντεῖναι καὶ βαλεῖν, ἐξεχώρουν τῆς πατρίδος καὶ αὐτὴν μὲν ἀπεστέρουσαν οὕτως ἀμυντήρων, ἑαυτοῖς δὲ ὅσα καὶ στρατηγοῖς ἔπειθον τοιοῦτον ἀκολουθεῖν στρατόν, δώροις πείθοντες. Κἄν τις αὐτῷ ὑπηγόρευσε, καὶ μάλιστα γὰρ ἡμεῖς οἱ μὴ πάνυ τι δεδιότες, ὡς οὐκ ἀγαθὸν τῇ πόλει τὸ οὕτω γενέσθαι, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκ ἦν φορητὸς ὁ ἀνὴρ, σχετλιάζων καὶ δυσανασχετῶν εἰ μεμφθεῖ ὡς περιδῶν γενομένην οὕτω τὴν πόλιν κένανδρον. Τὸ δὲ δὴ κορυφαῖον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς τούτοις κακοῖς καὶ ἡ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ὕδατος ἔκλειψις ἦν. Ὡς γὰρ ἡ τῆς ἀκροπόλεως δεξαμενὴ ἀργῶς ἐκ μακροῦ εἶχε καὶ ἐχρῆν ἀναποιεθῆναι αὐτὴν ἐκθεραπευθεῖσαν ἔνθα χρόνῳ καταπεπόνητο, ἐγένετο τοῦτο μόλις μὲν, ἀλλ' οὖν. Καὶ τις τῶν τῆς στρατιᾶς, οὐκ ἀφανῆς, Λέων ἦν ἐκεῖνος ὁ Μαζιδᾶς, ἀποδεξάμενος τὸ πρᾶγμα καὶ ἐπαινέσας, 78 παρεκάλεσε τὸν Δαυῖδ ἡμέρας τριβῆναί τινας μετὰ τὸ ἔργον, ἵνα στεγανωθὲν τὸ ἀγγεῖον ἔχη φυλάττειν τὸ πιστευθὲν ὕδωρ ἀσφαλῶς διὰ τὸ μηδὲ ἀνάγκην τέως ἐπιτεθεῖσθαι τινα, οἷα τῶν πολεμίων οὕτω ἐπικειμένων, ἀλλὰ πορρωτέρω που διεστώτων. Καὶ ἤρρεσεν ὁ λόγος τῷ Δαυῖδ, ὅσα γὰρ δόξαί. Ἄνεμος δὲ ἀφαρπάσας τὸν τοῦ Μαζιδᾶ λόγον ἀπήγαγε καὶ λήθη καταχώσας τὸ τοῦ Δαυῖδ φρονεῖν ἀνέφυσε βλάστην, ἀδρυνθεῖσαν εἰς πρέμνον μεγάλου κακοῦ. Οὕτω γὰρ ἦν ὀψία δειλὴ καὶ τὸ Χορταῖθον ὕδωρ, ἀπολυθὲν θέειν κατὰ τοῦ σκεύους ἐλεύθερον, κατηγόρει τὸν δρόμον τῷ κελαρισμῷ. Καὶ ὁ Μαζιδᾶς παροδεύειν τυχῶν καὶ ἀκούσας ὃ ἐγένετο, τρέχει σπεύδων ἐπὶ τὸν Δαυῖδ καὶ ἀναμιμνήσκει προενεγκῶν ἃ εἶπε. Καὶ ὁ Δαυῖδ, ἀγανακτῆσαι σκηψάμενος, προυβάλετο λαθέσθαι. Ἀκούσας δὲ δεῖν ἐπισχεθῆναι τὸ ὕδωρ, ὡς ἐγχωροῦν γενέσθαι καὶ εἰσαῦθις τὸ καλόν, ἀπηνήνατο, ἐπιτάξας ἀφίεσθαι ῥέειν τὸ ὕδωρ. Καὶ τοίνυν αὐτὸ μὲν εἰσέρρεεν, ἡ δεξαμενὴ δὲ ἐξέπεμπεν ὃ ἐδέχετο, ἀναλυθείσης τῆς προσφάτου ἐπιποιήσεως οἷς τὸ ὕδωρ ἀπαλεῖψαν τὴν ὑγρὰν παρέσυρε τίτανον. Καὶ οὐ πολλαὶ ἡμέραι ὥχοντο καὶ ἦν τὸ ἀγγεῖον κενόν. Ὅθεν συνεξεκενώθησαν ἡμῖν ἅπασαι αἱ ἐπὶ τῇ ἀκροπόλει ἐλπίδες καὶ οὐκέτι οὐδεὶς ἀνέβλεπεν εἰς αὐτήν. Καὶ ἡμεῖς οὖν συσκευασάμενοι ἐκεῖσε καταντήσιν, εἶπερ βία, καὶ τὰ ἀναγκαῖα συγκομισάμενοι, ἐπεὶ μάθοιμεν ἀπολωλέναι τὸ ὕδωρ, συγκατερρήμεν τὸ εὐέλπι καὶ διανείμαντες ἐκεῖ τὴν συγκομιδὴν μόνου τοῦ δειλιάν καὶ εὐχεσθαι κατέστημεν. Τίς ἂν δὴ ἀπαγάγοι τὰ τοιαῦτα τοῦ κατὰ προδοσίαν συγγενικοῦ; Εἰ γὰρ καὶ μηδαμοῦ ἐνταῦθα συνθήκη πρὸς πολεμίους, θετέον γὰρ οὕτω, οὐδὲ ἀρέσκεια ἐπὶ δώροις φειδοῖ τοῦ ἐμπελάσαι τὸν τε ἀδελφὸν τὴν τε μητέρα τοῖς τοῦ Ἄνδρονίκου ἀφύκτοις λίνοις, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τὸ ἄκρως ἀμελεῖν καὶ παρὰ φαῦλον τὴν τοσαύτην πόλιν τίθεσθαι καὶ τὸν ἐν αὐτῇ πάντα λαὸν καὶ που καὶ εὐχεσθαι τὸν στρατηγὸν ἐπιτηθηῖναι τὸν τῆς ἀλώσεως χρόνον, εἴ πως ἐκφυγῶν τὸ τοῦ βασιλέως πρόσωπον ἐς κόρακας πτερύξεται, συγγενὲς ἂν εἴη μάλα τῷ προδιδόναι, καὶ που καὶ χεῖρον, ὡς ἂν τις τοῦ λαλεῖν τεχνίτης ἐπαγωνίσαιτο. Καὶ ὁ λογίζεσθαι συνετὸς ταυτίζοι γοῦν ταῦτ' ἂν κατὰ τὸ σύστοιχον. Οὕτω καὶ οἰακοστρόφος νεῶς οὐ κατὰ κυρείαν ἀλλὰ μισθοῦ εἰ τῷ κεφαλαιωσαμένῳ τὴν ναῦν ἐγκοτοίη ἐς ὅσον οὐκ ἔστι πλέον ἐπιτεῖναι, παραμένει μὲν ποτε κινδυνευοῦσα, λαλεῖ δὲ ἀσυντελεῖ καὶ πράττει οὐκ ἀρραθύμως καὶ τὴν

τέχνην εἰς τὸ πᾶν συστειλάς ἀφίησι τὸ σκάφος προσαραχθῆναι σκοπέλω καὶ κατὰ βυθοῦ δῦναι αὐτῷ φόρτῳ καὶ ἀνδράσιν. Οὕτω καὶ φύλαξ τελεσφόρου ἀμπέλου, καθάπαξ ἀποστρυγῶν τὸν δεσπότην κατὰ μῖσος τέλειον, 80 βοτρυῶν μὲν ἴσως ἄπτεται εἰς οὐδέν, συχνὰ δὲ πῆ μὲν κάτω περιοδοεῖ, πῆ δὲ τοῦ σκοπευτηρίου γίνεται, καὶ ὧδε καὶ ἐκεῖ περιβλεπόμενος φαντάζει ἐπιμέλειαν, ὄρων δὲ τὴν τοῦ φραγμοῦ σύμπηξιν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τάφρον ἐπιβουλεύσάμενά ποθεν οὐκ ἀποκωλύει, ἀλλ' οἷα καὶ ἀπονυστάζων διάκειται, ἀνύων μὲν οὕτω τὸ κατὰ τοῦ κτησαμένου τὴν ἄμπελον βλάβος, μελετῶν δὲ ὁμεισθαι τοῖς αἰτιωμένοις ὡς οὔτε φεύγοι τοῦ ἀμπελῶνος οὔτε κεκλόφοι οὔτ' ἀποδοίη, ἀφιεῖς δὲ τὸ οὐδὲ μὴν ἀμελήσοι, ὃ τὴν ἄμπελον ἀπηχρείωσε. Ταῦτα δὴ τὰ καὶ τῷ Δαυΐδ ἐμφαινόμενα, δι' ὧν οὐ μόνον ὁ Ἀνδρόνικος ψέγοιτ' ἄν, δύσνουν ἑαυτῷ ἄνδρα καὶ βαθὺν πονηρεύσασθαι τηλικούτοις ἐπιστήσας πράγμασιν, ἀλλὰ καὶ ὁ Δαυΐδ ἀπελέγχοιτο μὴ ἄν ἔχειν διεκφυγεῖν γραφὴν τοῦ προδοῦναι. Ἄνακεφαλαιώσασθαι γὰρ τὸ ἐπιχειρηθέν, οὔτε κυβερνήτης караδοκῶν, εἶπερ ὀρμισθεῖη, ἀποβαλέσθαι τὴν κεφαλὴν κατὰ τὸν δυστυχῆ σωτήρα τοῦ Ξέρξου, ὀκνήσοι ἄν ραχίαις φθάσας προσαράξαι τὸ σκάφος, κύμασιν ἐκδούς, εἴ πως ἐκκολυμβήσας μόνος περιγενήσεται, καὶ ἀμπελῶνος δὲ φύλακα δαπανᾶν μὲν τὸ πιστευθὲν οὐκ εἰδότα, χόλω δὲ τῷ κατὰ τοῦ δεσπότη ἀφιέντα κλέπτεσθαι καὶ θηρίοις βλάπτεσθαι, οὐκ ἄν νοσφιζοίμην λέγειν προδοῦναι τὴν ἄμπελον. Ὡ οἶον κακόν, ὧ Ἀνδρόνικε, μεγίστοις ἔργοις καὶ κίνδυνον δεινότατον ἐπισυρομένοις, εἶπερ ἀμεληθεῖεν, ἕνα τινὰ μόνον εἰς αὐτοκράτορα κεφαλὴν ἐφιστᾶν, καὶ αὐτὸν δὲ οὔτε λίαν ἐπιστήμονα τοῦ δρᾶν καὶ ὑποπτον δέ. Ὡ Ἐπιμηθεῦ βασιλικέ, οἶον ἡμᾶς διέθου κακόν. Ὡ ἀλυσιτελῆς ὑστεροβουλία, ὧ δυσανακλήτου καλοῦ ἀκίχητα ἐπιδίωξις. Ὡ εἰκαῖος ἐκεῖνος μετάμελος. Οὐκ ἔσχε γὰρ εἰς τέλος τὰ τοῦ Δαυΐδ οὐδὲ τὸν βασιλέα λαθεῖν. Διὸ καὶ ἐξέστειλε μὲν ἐκεῖνος τὸν εἰς μνήμην ἤδη γραφικὴν ἀποτεθειμένον παρακοιμώμενον οὐ μόνον ἐπὶ ἀμύνη τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄν, φασίν, ὑπελθὼν δεξιῶς ἀμύνηται τὸν ἀπατεῶνα Δαυΐδ εἰς ὄλεθρον· ἤδη γὰρ κατέγνω τὸν ἄνδρα καὶ ὁ βασιλεὺς ὀψιμαθέστερον οἷα βυσοδομεύων ἦν. Ἐκρήτιζε δὲ ἄρα πρὸς Κρήτα ἐκεῖνος καὶ τὸν ὑπουλον Ἄργον τὸν Δαυΐδ, ἀνυστάκτοις τὰ γε εἰς πονηρίαν ὄμμασι βλέποντα, οὐκ ἔσχεν ἀψοφητὶ δι' Ἑρμοῦ ἐκείνου εὐπτέρου βαλεῖν καὶ καταβαλεῖν, ἀλλὰ προαισθόμενος ὁ Δαυΐδ, φθάνει ἐπιτεμῶν τὸν καιρὸν τοῦ ἡμετέρου κακοῦ ὡς εἰς καλὸν ἑαυτῷ καὶ οἶον ὑποδύς βυθὸν κατὰ λάρον, ὃς ὑποπτήξας ἀλιαίετον βυθισθεῖη, ἐξέφυγε τὸν ἀγκυλοχείλην Ἀνδρόνικον Ἀνδρόνικος ἀποβάς αὐτὸς κατ' ἐκείνου τοῦ γαμψώνυχος. Ἐσπέρας γὰρ ἦλθεν ὁ παρακοιμώμενος καὶ αὔριον ἔωθεν ἀπολώλαμεν, διοικονομησαμένου τοῦ Δαυΐδ μήτ' ἔνδον ἰδεῖν ὃν ἐδεδίει, μήτε μὴν ἔξωθεν ἐπικουρίαν γενέσθαι ἡμῖν ἐπὶ 82 σωτηρία μὲν τῶν ἄλλων, βλάβη δὲ αὐτοῦ, ἦν ἔπαθεν ἄν, σεσωσμένης τῆς πόλεως. Οὕτως ὁ Δαυΐδ, κυνηγετούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀνδρόνικου, ἐμηχανᾶτο μὴ πεσεῖν ὑπὸ ἄγραν ἐκείνῳ, παρ' οὐδὲν μὴ ὅτι γε τὴν καλὴν Θεσσαλονίκην, εἰ μόνον περισωθεῖη αὐτός, ἀλλ' οὐδὲ τὸν πάντα κόσμον τιθέμενος. Οὐκοῦν ἡμέραι συχναί, αἱ μὲν πρὸ τοῦ σφοδροῦ πολέμου, αἱ δὲ κατὰ τὴν τούτου ἀκμὴν, καὶ οὐδεὶς ἐκεῖνον εἶδεν οὔτε ἐν ὄπλοις δεινοῖς δύναντα οὔτε ἵππου εὐγενοῦς ἐπιβάντα, ἡμίονος δὲ ὡχεῖ αὐτὸν ἀπὸ βράκας καὶ πεδίλων νεωτερικῶν. Ἔσκεπε δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν ἰβηρικώτερον ἔκφυλος πῖλος ἐρυθρός· βάρβαροι ἐκεῖνον καὶ τεχνῶνται καὶ καλοῦσιν ἢ φιλοῦσι, πολύπτυχον μὲν καὶ οὕτω συνεσταλμένον κάτω τὴν λοιπὴν περίθεσιν, τὰ δὲ περὶ πρόσωπον εὐρυνόμενον καὶ πρηνεύοντα ἐς ἱκανὸν κατὰ ἡλίου, ἵνα καὶ οὕτω τὸν στρατιώτην ἀπολέγοιτο τρυφερευόμενος ἀνηλίαστα. Ἐορτὴ φιληδεῖ τοιούτοις ἀνδράσι· πανήγυρις οἶδε τοιούσδε στολμούς· νυμφίος ἄν οὕτω θρύπτοιτο ἀβρυνόμενος. Τόξον δ' ἐκεῖνος εἶπου καὶ χειρισθεῖη, πειρᾶσθαι εἶπερ ἄν αὐτὸν ἐκείνου κατὰ τοὺς ὠνουμένους, ὅπως ἄν ἔχοι τοῦ τείνεσθαι. Κατὰ δέ γε τὴν ἀκρόπολιν λέγεται οἷστον ἕνα κατὰ τῶν ἐκεῖ

περικαθημένων ἀφείναι καὶ λίθον ἓνα ἐκ σφενδόνης, εἶτα καὶ ὑποθέσθαι τοῖς ἐπὶ τῶν τειχέων πεδίλων ῥαφέας ἐξονειδίζειν τοὺς πέριξ Λατίνους, οὓς καὶ τοσοῦτον ἡμίνατο, κακὰ ἡμῖν ῥάπτοντας καὶ ἐγγελῶντας οἷς ἤκουον. Ἔλεγον δὲ οἱ ἀμφ' αὐτὸν σκώπτοντες ἐκεῖνον καὶ ὅτι καθήμενος ἔσω τειχέων κάτω περὶ σκιὰν καὶ βέλη βλέπων ἔξωθεν ἐπιπεταννόμενα εἰώθει λέγειν ὡς «ναί, καλέ, κακὰ τὰ ὧδε», καὶ εὐθὺς ἀναπηδῶν μετεκάθιζεν εἰς ἄσυλόν τινα σκιατραφίαν καὶ ἄσкулτον πρὸς τὸν εὖ ἔχοντα τοῖχον μεταρρέπων, ὃ φασι, καὶ ζῆν κυρώσας ἔξω βελῶν. Καὶ τοιοῦτον ὄντα ἐκόλαπτον ἐς καρδίαν αὐτὴν οἱ τρωκταὶ ἄρεσκοι, καθαρώτερον δ' ἐκφῆναι, οὐκ ἀνίεσαν θωπεύοντες οἱ τὴν κολακειάν περιέργοι. Καὶ ἔρρεπε πρὸς αὐτοὺς τῷ κούφῳ ἢ πλάστιγξ, κῆρας ἔχουσα κατὰ τὰς ποιητικὰς, νεούσας εἰς Τάρταρον. Οἱ δὲ καρδιοκολάπτει κόλακες καὶ παρηύγαζον ἐν σφίσι αὐτοῖς κατὰ τῆς πόλεως μῖσος, οἷς τῷ τὴν πόλιν μισοῦντι κακοήθως συνδιετίθεντο. Καὶ ἦν ἐπ' αὐτοῖς τὸ τοῦ Παιανιέως ῥήτορος, ὅπερ ἐκεῖνος περὶ κλοπῆς γνωματεύων κυκλικῶς περιήγαγεν, ὧδέ πως παρατεκτὴ 84 νασθαί· σοὶ μὲν ὦ Δαυΐδ, προδοτικὸν τὸ φιλικόν, εἴπερ ἦν ὁμοῖόν σοι. Ἄρα δὲ οὕτως εἰρηναῖος ὢν, ἐπέτρεπεν ἄλλοις ποιεῖν τὸ δέον εἰς μάχην; Οὐκ οἶδα τίς ποτε τῶν ἐξ Ἀλωέως ὢν, τάχα δ' ἂν Ἐφιάλτης εἴτ' οὖν Ἐπιάλτος, ὁ παρὰ τοῖς Ἀσκληπιάδαις ἐπαχθῶς τοὺς ἀνακειμένους βαρύνων, οἷα καὶ πνιγαλεὺς ὁ αὐτός. Ὡτος γὰρ οὐκ ἂν λεχθείη, ὃς οὐδενὶ τῶν εὖ λεγόντων ἐδίδου ὧτα, εἰ μὴ ἄρα κατὰ τι σκῶμμα παροιμιῶδες, τὸ ἐπὶ εὐηθείᾳ· τοιούτους γὰρ τοὺς ὧτους ὄρνιθας ἢ παροιμία ἔχει δοκιμάσασα. Οὔτε τοίνυν αὐτὸς ἤθελε δραστήριος εἶναι καὶ τοὺς λοιποὺς δὲ ἀπεκώλυε κατάγχων εἰς βίαν. Ἐκδρομὴν γοῦν θέσθαι τὴν τυχοῦσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς τοσοῦτον ἐδέησεν ὥστε, οἶμαι, ὁ Σικελός, εἴπερ εἶχε μυκτῆρά τινα νεύοντα πρὸς ἀστεῖσμόν, εἰς εὐεργέτην αὐτὸν προσεποιήσατο ἂν, ἐπεὶ οἷα καὶ ὀφθαλμοῦ κόρην ἐκείνῳ διεφυλάξατο τὴν στρατιάν, ὡς μηδένα γοῦν ἐξ αὐτῶν ἀπολέσθαι, τό γε εἰς αὐτὸν ἦκον, εἰ καὶ στρατιῶταί τινες, οὐχ ἥκιστα δὲ τὰ τῆς Θεσσαλονίκης τέκνα, οἱ μετὰ τοὺς φυγάδας περίλοιποι, ἀπολεοντωθέντες οἷον τῷ ὑπὲρ τῆς πατρίδος θυμῷ, δεινὰ ἐποιοῦν ὁσημέραι κατὰ τῶν πολεμίων, ὡς οὐκ ἂν τις ἐλπίσειε δραστηριούμενοι. Καὶ εἶδεν ἂν τις ἐνταῦθα πονηρίαν ἀνδρὸς φαύλου καὶ σοφιστεῖαν βύθιον. Παρακλητευόμενος γὰρ ἀνοίγεσθαι τὰς πολιτικὰς πύλας ἐπὶ πολέμῳ καὶ μὴ ὑπακούων, εἶτα καὶ τινα σφοδρότερα μανθάνων καὶ ὁ αὐτὸς αὐθις μένων, καὶ ἀνακρινόμενος ἐφ' ᾧ τῶν πολεμίων οὕτω φεῖδεται, πρῶτα μὲν προβάλλεται βασιλείον τηρεῖν κέλευσμα, καστροφυλακεῖν ἐπιτάσσει αὐτῷ. Μανθάνων δὲ ὡς οὐ τοῦτό ἐστι καστροφύλακα εἶναι τινα, τὸ ἔσω τείχους ἐγκεκλεισθαι, ἀλλὰ τὸ πάντα ποιεῖν, δι' ὧν ἂν τοὺς ἐχθροὺς βλάψει καὶ τὸ κάστρον οὕτω φυλάξειεν, εἰ μὴ τις καλοῖη καὶ οἴκου ἢ ἀμπέλου ἢ νεῶς φύλακα τὸν ἔσω ἐγκορδυληθέντα καὶ οἰκουρικῶς καθήμενον, εἴ τί που δὲ ἔξωθεν ἐπίβουλον, ἀλλ' ἐκεῖνο ἀφιέντα εὖ ἔχειν, ἕως καὶ ἐντὸς παρεισδύσεται ὀλέθριον, ὃ δὲ δικαιολογεῖσθαι τοῦ λοιποῦ ἀφείς, διέβαλλε λέγων δεδιέναι μὴ τῶν πυλῶν ἀφεθέντες τινὲς προελθεῖν ἐκπετασθήσονται εἰς τὸ φυγεῖν, καὶ οὕτως ἐπὶ πλέον λειπανδρήσῃ τὰ τῆς πόλεως. Καὶ ἐδυσχέραινον μὲν οἱ ἀγαθοὶ στρατηγοὶ ἀκούοντες τοῦτο καὶ οἱ στρατιῶται, ἔφερον δ' ὅμως εἰ σώματι πόλεως καλῶ φαύλη ἐφίσταται κεφαλή, καὶ οὐκ ἐτόλμων ἐγχειρεῖν λύειν τὴν ἐπιτεταγμένην ἀρμονίαν αὐτοῖς, πειθαρχοῦντες οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ. Ἄλλ' ὅτε ποτὲ καὶ αὐτὸς 86 ἐκύρωσε πειθοῖ εἶξαι, ῥαδιουργεῖ οὕτω. Τοῦ Χούμνου τεθαρρηκότος ἅμα τῷ περὶ αὐτὸν στρατιωτικῷ λάχει ἐπεισεσεῖν τοῖς ἐκ τῶν ἐφῶν πυλῶν πολεμοῦσι καὶ ἐγκεχειρηκότος οὕτως, εἰ καὶ δυστυχῶς ἀπέβη τὸ τέλος διὰ φαυλότητα τῶν συναραμένων αὐτῷ τῆς μάχης, καὶ ὀχλοῦντων τῶν τε ἐπηλύδων στρατιωτῶν καὶ τῶν τῆς πόλεως δὲ τέκνων, ἃ ταύτη περιελείφθησαν μετὰ τοὺς φυγαδίας, κατὰ σπουδὴν ἐκδραμεῖν ἐπὶ τοὺς

πολιορκούντας διὰ τὸ τοὺς Λατίνους ὄλους γενέσθαι τοῦ ἀντιχωρήσαι κατὰ τοῦ Χοῦμνου, αὐτὸς μόγις ἀνοίξας τὰς πύλας καὶ ἀφείδεν δῆθεν ἐκδρομὴν προβῆναι τὴν ζητουμένην, εἶτα συνέκλεισεν ὀπισθεν αὐτῶν, ὡς μόλις δυνηθῆναι τοὺς ἐξεληθόντας ἔσω γενέσθαι τῆς πόλεως, κάντεῦθεν ἐκείνους δεινὴν οὕτω ποινὴν τοῦ θαρσεῖν τινυμένους διομόσασθαι ἡσυχάζειν τοῦ λοιποῦ καὶ μὴ βιάζεσθαι τὰ μὴ δυνατά, ἔνθα Θεὸς ἄλλα βούλεται. Οὐκ ἂν δὲ εἴη πάρεργον ἐνταῦθα προσιστορήσαι πρὸς θαῦμα τοῦ στρατηγοῦ καὶ ὅτι, τοῦ κατὰ τὸν Χοῦμνον πολέμου ἔξω τότε ῥαγέντος καὶ τοῦ πράγματος διηκουσμένου καὶ εἰς αὐτόν, αὐτὸς ἀφείδεν διπλῶσαι τοῖς βαρβάροις τὸν κίνδυνον, εἶπερ ὁ Χοῦμνος μὲν ἐκεῖθεν πονοῖτο, αὐτὸς δ' ἐνταῦθα καταστρατηγοίη, ὡς ἂν κακοῖς ἐκατέρωθεν ἐναποληφθὲν τὸ βάρβαρον καὶ κατὰ τε στέρνων καὶ κατὰ τε νώτων πληττόμενον καὶ βαλλόμενον ὄχλοῖτο, οὕτω γοῦν στρατηγεῖν ἀφείδεν ὡς ἔπρεπε, πομπικῶς ἄλλως διέκειτο. Ὑψιστος, γὰρ ἐν τῷ ἐφῶ γηλόφῳ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ζαβαρείου ἐπανηγύριζε, θεωρικῶς τὴν τῆς μάχης ἐκείνης γνωματεύων διάθεσιν, ἣν ἐγειρομένη κόνις ὑπὸ τῶν τρεχόντων καὶ ἀντιτρεχόντων ἐσήμαινε. Καὶ οἷα μὲν αὐτὸς τότε εὐχέτο ἂν ἢ κατεύχετο οὐδεὶς ἂν εἰδείη μαθῶν· ἐκεῖνο δὲ δῆλον, ὡς ὠκνεὶ κάνταῦθα τοὺς Λατίνους ὀχλῆσαι καὶ τι σκύλας ἀπασχολῆσαι τοῦ καθ' ἡμῶν πολέμου, ὡς οἷα τάχα που δεδιῶς μὴ καὶ ἐπικαλέσωσιν ὡς δι' αὐτόν δίπαλτοι τὸ Ῥωμαϊκὸν αὐτοῖς ἐπετέθησαν στράτευμα. Καὶ ἔπασχε μὲν τηνικαῦτα μυκτῆρα ἐκ τῶν γυναικῶν, ὅτι καθελὼν ἐκείνας τοῦ ἄνω ἐκεῖ ἐστάναι αὐτὸς οὐ κατὰ τι αἴσιον ἀναβαίη, γυναικεῖον τόπον ἀναπληρῶν· ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἐκ τῶν γυναικῶν μῶμος ὡσεὶ οὐθέν. Πόθεν γὰρ εἶχε γνοὺς ἐννοήσασθαι ὡς πολλοὶ γυναικῶν ὄνειδισμοὶ σφαλλομένους ἄνδρας ἀνῶρθωσαν, βαρβαρικούς τε καὶ Ἑλληνας; Καὶ ἔχομεν καὶ ταύτην βλάβην ἐξ αὐτοῦ μεγάλην καὶ προφανῆ· ἐμάθομεν γὰρ αὐτῶν Λατίνων ἐξαγγελόντων ὡς, εἶπερ τὴν ὥραν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ Χοῦμνος αὐτοῖς ἐπέθετο, ἐνεπήδησαν οἱ τῆς πόλεως περὶ τὸν ναύσταθμον, τὰς τε μηχανὰς ἀπάσας εἶλον ἂν καὶ τὸ στρατόπεδον ἀπήγαγον, ἐμπρήσαντες καὶ νῆας, ὅσας ἐξεγένετο ἂν αὐτοῖς. 88 Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον ἡμῖν ἐπῆλθε μαθεῖν· ὁ δὲ στρατηγὸς τέως μεθῶδευεν ἀσκύλτως τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἐνετρύφα τῇ ἀρχῇ· καὶ παρακαλούμενος εἰς ἔργα φιλοπονικῶς, αὐτὸς ἐώρταζε τὸ ἀπορραθυμεῖν καὶ ἀναπίπτειν καὶ ἀνίεσθαι καὶ καταπροῖεσθαι τὰ ἡμέτερα μίσει τῷ κατὰ τοῦ βασιλέως, κάκιστα μὲν, ἀνθρωπίνως δ' οὖν, ἰδίου κακοῦ τοῦ κατ' αὐτόν τὸ καθ' ἡμᾶς κοινὸν ἀλλαττόμενος καὶ τὴν τοῦ Σικελοῦ τῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου προτιθεῖς, καί, ὡς ἂν εἴποι τις, τοῦ κατὰ Χάρυβδιν σκοπέλου τὸν ἕτερον ἀνθαιρούμενος. Καὶ ὥχλει μὲν αὐτόν εἰς τὰ καλὰ καὶ ὁ σεβαστὸς Ἰωάννης ὁ Μαυροζώμης, ἐν τῷ ἐκ Πελοποννήσου ἀναβαίνειν μετὰ στρατοῦ παραμείνας ἐνταῦθα, οὐ τι κατ' εὐνοίαν μάλα τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς ὑπενόουν πολλοί, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς πρόφασιν, πρὸς ἀλήθειαν δὲ πόθῳ καὶ αὐτὸς τοῦ βλέπειν, οὐπὲρ ἐκπεσεῖν – μὴ τι δὲ ἄρα καὶ τοῦ ζῆν–φόβον εἶχε καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Ἀνδρονίκου, ὡς λόγος ἔρρει. Καὶ ὅμως ἐλάλει καλὰ καὶ ἤλεγχε τὸν στρατηγόν, ὅπως ἂν καὶ διέκειτο. Ὁ δὲ οὐδ' αὐτοῦ ἐπίστροφος ἦν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδενός, ἐν ἐκεῖνο σκέμμα στήσας ἐν ἑαυτῷ, τῇ Θεσσαλονίκῃ συγκατοιχήσεσθαι δέει τοῦ Ἀνδρονίκου. Καὶ μὴν εἶχεν ἂν ἐγγύην ἐπινοήσασθαι ὡς, εἶγε σώσει τὴν πόλιν, ἐκμειλίξεται τὸν ἄγριον, οἷα πεπιστωμένος εἶναι ζῆν ἄξιος. Ἀλλ' οὔτε τὸν τοῦ βασιλικοῦ ἦθους Εὐριπὸν ἐθάρρει στήθεσθαι ἂν ἐπὶ τινος καλοῦ καὶ αἰ ἀμαρτίαι δὲ ἡμῶν ἀπήγαγον αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ἐννοίαν. Καὶ ὧδε μὲν ἡ κεφαλὴ τῆς πόλεως. Τὸ δὲ γε λοιπὸν ἅπαν σῶμα πάντῃ διάφορον ἦν, ἕτεροιοῦμενον εἰς ἀγαθόν. Καὶ οἱ μὲν ἔξωθεν στρατευσάμενοι οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν ὡς τὸ ἀρεϊκὸν ἐψεύδοντο, οἷς ἐνέπρεπον καὶ οἱ ἐξ Ἀλανῶν καὶ εἴ τινες Ἰβήρες. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἰθαγενεῖς, τὸ γνήσιον τηροῦντες φιλόπατρι, οὐ πολλοὶ μὲν ἦσαν· τὸ γὰρ πλεῖον ἀνέμοις ἑαυτὸ ἐπιτρέψαν ὥχετο, καὶ μάλιστα τὸ προέχον κατὰ τε χεῖρα, ὡς ἔρρηθη, καὶ τὸ δύνασθαι

τὸ ἐλέγχειν τὸν στρατηγὸν καὶ συμμετάγειν εἰς τὸ καλόν. Καὶ εἶπεν ἄν τις ἀνθρώπους τούτους, τοὺς ὑποστάντας παραμεῖναι τῇ πόλει, οὐκέτι πολιτικούς καὶ ἡμετέρου βίου καὶ οἰκοδεσποτίας, ἀλλὰ ληστείας καὶ θηριωδίας καὶ ἐμβριθοῦς ἀγριότητος. Ἦσαν γὰρ ἀληθῶς θυμοῦ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἀκρατεῖς, ἄνδρες κατορθωμάτων, ἀνδρίας γέμοντες, ἀλκὴν πνέοντες, πεπλασμένοι πρὸς ῥωμαλεότητα, διψῶντες μάχην, κατὰ βαρβαρικῶν σαρκῶν πεινῶντες, φάναι τὸ πᾶν, ἀρειμάνιοι. Οἱ οὕτως ἐξελάθοντο τῶν ἄλλων, ὡς μόνου γενέσθαι τοῦ πολεμεῖν καὶ τῆς κατ' οἶκον τύρβης ἀνθελέσθαι τὸν ἐπὶ τοῦ τείχους κίνδυνον. 90 Οὐ τοίνυν ἄνδρες μόνοι ἀλλὰ καὶ γυναῖκες πρὸς Ἄρην ἐμαίνοντο. Καὶ ὅσαι μὲν λίθους παρεφόρουσαν ταῖς τε ἄλλαις μηχαναῖς καὶ τοῖς σφενδονῶσι καὶ ὅσαι ὑδροφόρουσαν ἀκμάζουσαι τε καὶ νεάνιδες, καὶ μὴν καὶ ὅσας τὸ γῆρας ἤδη καταργεῖν ἐποίει τὰ ἔργα συγκεκυφίας ἔνθα τὸ τέλος πεσοῦμεθα, αἱ τοιαῦται δόξαιεν ἄν οὐδὲν τι μέγα ποιεῖν, εἰ καὶ ἐποίουν, τὸ δύνασθαι βιαζόμεναι καὶ δι' ἡμέρας πονοῦμεναι. Ὅσαι δὲ καὶ πρὸς ὄπλισμὸν ἐρρῦθμιζον ἑαυτάς, ῥάκη καὶ ψιάθους ἐναπτόμεναι, ὡσεὶ καὶ τινὰς θώρακας, καὶ τὰς κεφαλὰς μίτραις εἰς ἔλιγμα διαλαμβάνουσαι, εἴ πως στρατιῶται εἶναι σοφίσονται, καὶ λίθους ἐπισαττόμεναι ἀγαθοὺς ἐκ χειρῶν ἀφίεσθαι, τοῦ τείχους ἐγίνοντο καὶ ὡς εἶχον ἔβαλλον τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' αὐτὰ τὴν Ἄμαζόνειον ἱστορίαν συγκροτοῦσι καὶ οὐκ ἀφιασίν ἐκείνην ἐλέγχεσθαι. Καὶ τὰς παλαιὰς δὲ διακρούονται παρευδοκιμοῦσαι, ἃς οἶδαμεν κουραῖς κεφαλῶν ἐπικουρεῖν τοῖς πατριώταις, σχοινοπλοκοῦσι κατὰ πολέμου ἀναγκαίως ἐκ τοιούτων τριχῶν· οὐ γὰρ τρίχας αὐταὶ, ἀλλὰ ψυχὰς προΐεντο. Ἴδὼν ἄν Σολομὼν αὐτὰς συγκατέγραψε τῇ παρ' αὐτῷ ἀνδρικήν γυναικί, προσαπορήσας εἰς ἣν προυβάλετο ζήτησιν. Καὶ ἦν εἰπεῖν τότε τοὺς ὀρώντας τὸν τε Δαυῖδ καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν δαυϊτικούς (ἦσαν γὰρ, ὅσοι ἐς ταῦτ' ἐκείνῳ ἐνόουν, κακὰ φρονοῦντες, ὅποια τὰ τῶν κοράκων κολάκων· οἵπερ ἐπαίνους κρώζοντες, ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἀφραίνων ἦν, ἐφύσων εἰς μεγαλειότητα) ὡς αἱ μὲν γυναῖκες ἡμῖν ἄνδρες ἐγένοντο, γυναῖκες δὲ οἱ ἄνδρες οἱ δαυϊδίζοντες. Τί δέ; Τὸ μὲν λαϊκὸν σύστημα τῆς πόλεως οὕτω πονοῦμενον ἦν καὶ ὑπὲρ ὃ πεφύκει, τὸ δὲ τῆς λοιπῆς μερίδος ἐμιμεῖτο τὸν στρατηγὸν καὶ τοῦ ἀκούειν μόνου ἐγίνετο καὶ ὄρᾶν; Οὐκ οὐκ, οὐδ' αὐτὸ ἀεργοὺς εἶχε τὰς χεῖρας, ἀλλ' οἷον ἐκλαθόμενον ὡς οὐδέ ποτε αὐτοῖς ἔξεστιν ἀνδράσιν αἱμάτων εἶναι, μετεχρῶζοντο, ἐπικρύπτοντες μὲν τὸ βαθὺ ἀποστολικόν, ἐπιπολάζοντες δὲ τὸ κοσμικώτερον. Καὶ ἦσαν καὶ ἐξ αὐτῶν ὀχλήσεις τοῖς πολεμίοις οὐκ ἀγεννεῖς· ὃ ποθεν γνόντες ἐκεῖνοι, κακῶς ἐν τῇ ἀλώσει καὶ τοῖς τοιούτοις προσήγοντο. Τοιαύτην συντονίαν μάχης οἱ τῆς πόλεως ἤρμοττον, οὐθ' ἡμέρας διακοπτόμενοι οὔτε νυκτὸς ἀναπίπτοντες. Ἐμάχοντο μὲν γὰρ πανημέριοι, παννύχιοι δὲ ἦσαν ἐν ἐγρηγόρσει, φυλακὰς ἔχοντες. Ὁ καὶ ἔβλαψε τὴν πόλιν οὐχ ἦκιστα· οἱ γὰρ αὐτοί, ἀνεξάλλακτοι τὸν ὅλον καιρὸν τῆς πολιορκίας πονοῦμενοι, τέλος ἀπέκαμον, παρειμένοι καὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰς ψυχὰς. Καὶ τὴν τελευταίαν ὄλην νύκτα, μεθ' ἣν ἡμῖν ὁ ἥλιος δυστυχῶς ἔλαμψεν, οὐκ εἶχε τὸ ἔωρον τείχος τοὺς φυλάσσειν ἐθέλοντας, καὶ οὐ μόνον διὰ τὴν ἐκ καμάτου 92 πάρεσιν, ἀλλὰ καὶ διότι πρόληψις ἤδη ἅπασιν ἐνεγένετο ἐς αὔριον τὴν πόλιν ἀλώσεσθαι. Καὶ ὡς οἶα καὶ εἰς κοινὴν ἦλθε τοῦτο ἔννοιαν, ὁπῆ ποτε ἀπάντων ἐπεγνωκότων τὸν εἰρμὸν τῆς κατὰ τὸν στρατηγὸν ἀτρόπου Κλωθοῦς, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμίων τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἀναβοῶντων στεντόρειον ἐν τῷ μαθεῖν, οὐκ οἶδ' ὅθεν, τὴν ἐς νέωτα καθ' ἡμῶν βλάβην· λέγεται δ' ὅτι ἐκ προδοσίας τινός, οὐκ οἶδα μὲν ἀκριβῶς εἰ καὶ ἄλλης, ἐθνικῆς δὲ καὶ μάλιστα. Καὶ ὁ μὲν εἰπὼν Λατίνος ὡς ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς Βουργεσίους πύργου θέλημα ἐπέμφθη τοῖς ἔξω κατὰ τῶν τῆς πόλεως καὶ καταμήνυμα τῶν ἐντὸς οὐκ ἄν ἀπιστοῖτο ἡμῖν, τεκμαιρομένοις ἐξ ὧν ἠκριβώμεθα· τοιοῦτοι γὰρ τινες πυργοφύλακες ἐπίτριπτοι νεανίαὶ ἀδελφοὶ ἐκ Χουναβιτῶν, ἔχιδναι γεννηταὶ τῇ πόλει ταύτῃ, κατ' αὐτὴν τὴν τῆς ἀλώσεως ὥραν κατήσθιον αὐτὴν καὶ αὐτοὶ ξίφη

γυμνώσαντες καὶ κατατρέχοντες τὰς ἀμφόδους, γνωστοὶ τοῖς βλέπουσι, πίστιν οὕτω δίδόντες καὶ πρῶην ἐπίβουλοι εἶναι. Καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ μετελεύσεται ἡ δίκη αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος Λατῖνος ὧδε συγκροτεῖται πρὸς ἀλήθειαν, καὶ ἄλλως οὐχ οἷός τε ὢν ψεύσασθαι· ὁ δὲ Ἀβούδιμος Μανουήλ, ἀνὴρ ἰχθύων τιμῆς μελόμενος, νῦν μὲν ὠμογέρων, πάλαι δὲ ποτε περιαιδόμενος μέγας εἶναι τὴν χεῖρα καὶ βριαρὸς αὐτὴν κατενεγκεῖν τῶν ἀνθισταμένων, οὗ καὶ τὸ κατὰ σῶμα εὐσταλὲς ἔτι κατηγορεῖ τὴν ῥώμην, ἣν λέγεται ποτε πλουτεῖν ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς δὲ ἐφανέρωσε πρόδοτον εἶναι τὴν πανταχοῦ γῆς περιφόρητον τῷ κλέει Θεσσαλονίκην. Οὕτω γὰρ ἀκραιφνῆς ἡμέρα ἢ κατὰ τὴν ἄλωσιν, ἀλλ' ἔτι νύξ ἀμφιλύκη, καθ' ἣν ἔτι καὶ τὸ ἔϋον τεῖχος ἀπρόσβατον ἐχθροῖς ἦν, καὶ αὐτὸς τοῦ ὕπνου ἀνεθείς καὶ τὴν οἰκίαν ἀφείς ὀπίσω, ἵνα ἔργων ἄπτοιτο, εὔρε πέντε ἄνδρας Ἀλαμανοὺς ἐνόλπους ἐφίππους, ὁμοῦ συνεστῶτας καὶ ὁμιλοῦντας τὰ σφίσι δοκοῦντα. Καὶ ὁ μὲν παρῶχετο ἐκείνους ὁδοῦ λόγῳ, οἱ δὲ προσεκαλέσαντο καί, ὡς ἐπέλασεν αὐτοῖς, μετὰ πολλὰ τὰ ἐν μέσῳ ἀπήγαγον αὐτοῦ τὴν δεξιὰν χεῖρα δυστυχῶς τῷ ἀνδρὶ γυμνώσας γὰρ εἰς ἐκείνων ξίφος καὶ καταγαγὼν ἀπήραξεν αὐτήν. Οὐκ ἔσχε δὲ καὶ εἰς πλέον βλάψαι, πτερωθέντα οἶον εἰς φυγὴν. Τοιοῦτον καὶ τὸ τοῦ Ἀλαμανικοῦ τάγματος προδοτικόν, οὗ πρόδρομοι τὴν χθὲς δείλην τρεῖς τῶν δυσμικῶν πυλῶν τῆς πόλεως κατεπήδησαν καὶ πάντων τῶν ἐκεῖ βλεπόντων τοῖς βαρβάρους φιλίως συνέμιξαν. Ἡ δὲ πρὸ δυοῖν ἡμέραιν τῆς ἀλώσεως περὶ πέμπτην τῆς ἐβδομάδος βαθείας ἐσπέρας ἐπιφάνεια Θεοφάνους τοῦ Προβατᾶ ἔσω πόλεως, ὃς ἐκ Δυρραχίου συνωμάρτει τοῖς Λατίνοις φίλιος, τίνας οὐκ ἂν εἰς νοῦν προδοτικὸν ἐναγάγη μαθόντας 94 αὐτήν; Ἦν Λέων τις, ἵππων ἀγαθὸς μελητής, ὁ Ἀγιοεμφημίτης, ἰδὼν καὶ περιεργασάμενος, καὶ θυμῷ μὲν βληθείς, οὐκ ἔχων δ' ὅ,τι καὶ δράσειεν, ὠσιώσατο ἄμυναν τῇ πατρίδι, ἐξεῖπων τὸ κακὸν τοῖς μὴ τολμῶσι λαλεῖν τι πρὸς τὸν ἐπὶ δυσπραγία κοινῇ φοβερὸν Δαυῖδ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως ἡμῖν ἀναγκαίως ἐπεμβεβλήσθω ἢ μάλιστα προειλήφθω. Οἱ δὲ πολέμιοι στερεῶς κατὰ τῶν ἐϋων μερῶν τῆς πόλεως τῶν κατ' αἰγιαλὸν ἕως καὶ τῶν κατὰ τοὺς Ἀσωμάτων πυλῶν ἐπέκειντο. Καὶ κατὰ τὴν πέμπτην καὶ δεκάτην, ὡς προέκκειται, τοῦ Αὐγούστου τὰς νῆας λιμενίσαντες, τῇ αὔριον πρωῖθεν ὢν ἐβουλεύσαντο εἶχοντο, καὶ ὀξυχειρίας ἐπιβαλόντες ἐποίουν τὰ τοῦ πολέμου. Καὶ ἦν ἰδεῖν κατὰ τὴν Ἡροδότειον Μοῦσαν νέφη βελῶν, τῶν τε κατὰ πέτρας τῶν τε κατὰ ὀϊστούς, δι' ὧν ὁ ἀήρ ἐσκιάζετο. Καὶ ἐβάλλοντο μὲν καὶ οἱ ἐκ τῶν τειχέων, καὶ πῶς γὰρ οὐ; εἶγε ξυνοὺς ὁ Ἐνυάλιος, ἐβλάπτοντο δὲ τῶν μὲν ἡμετέρων ἦκιστοι, τῶν δὲ ἐναντίων πλεῖστοι. Πάνυ γὰρ ἐδεξίωσεν ὁ Θεὸς οὐ τοὺς στρατιώτας μόνους, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τέκνα τῆς πόλεως, οἱ καὶ βάλλειν τοὺς πολεμίους εὐτύχουν καὶ εἰς μῆκος δὲ πολὺ ὅσον ἀφιέναι τὰ βέλη, ὡς ἐντεῦθεν τοὺς ἐχθροὺς τοξότας ἀναποδίζοντας ἄπρακτα βάλλειν καθ' ἡμῶν ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως. Ἀπὸ γοῦν τῆς Χρυσῆς Πύλης, τῆς περὶ δυσμάς, ἀφιέμενα βέλη ἐκ τόξων ἐφύλασσον μετέωρον τὸ πτερόν ἕως καὶ εἰς τὸ καλόν ποτε σεμνεῖον, ὃ περιεῖπεν ὁ μυροβλύτης μέγας Νικόλαος, καὶ ἐνέπιπτον ταῖς τῶν βαρβάρων σκηναῖς, καὶ εὐθὺς ἐκείναι μεθίσταντο. Ὅμοια δὲ τινα ἐγίνοντο καὶ περὶ θάτερον μέρος, ἔνθα τὸ ναύλοχον. Καὶ οἱ πλώϊμοι τὰς ἐπηραζομένας νῆας ἀνακωχεύοντες κατὰ σπουδὴν ἐξέστελλον. Ὅτι δὲ ἐξέτρεχον οἱ ἡμέτεροι καταπηδῶντες ἐκ τῶν τειχέων, ὡς οὐκ ἂν εἰδείη ὁ εἰρηνικὸς στρατηγός, ψιλοὶ ὄπλων οἱ πολλοί, καὶ ἠνδραγαθίζοντο, ἐν οἷς καὶ παῖδες τοῦ Μυροβλύτου, ἄλλοι τε καὶ ἐκ τῆς τῶν Σέρβων τεθέντες αὐτῷ, καὶ ὅτι περιεφρόνουν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν βαρβαρικῶν σκηνῶν ἀρπάζοντες ἀπῆλυνον ζῶα καὶ ὡς τοὺς ἀντεπεξιόντας ἡμύνοντο διώκοντες, βάλλοντες, ρίπτοντες, καὶ ὅπως ἐντεῦθεν θυμὸς καὶ προθυμία τοὺς στρατιώτας ὑπεδύετο ἄπλετος, ὡς καὶ τὸν στρατηγὸν βαρύνειν οἷς ὄχλουν ἀφιέναι αὐτοὺς ἐξορμᾶν, καὶ ὡς ἐκεῖνος καθάπαξ ἐντυπωσάμενος ἐς ψυχὴν τὴν κατάδυσιν τῆς πόλεως οὐκέτι τὸ ἐμμαχθὲν ἐξαλείφειν

ἤθελε καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ πολέμιος ὄχλος ἐπὶ μᾶλλον θάρσυνος ἦν, καὶ ἐπὶ πλέον μάλιστα, ὅτε, τοῦ Χούμνου συρρήξαντος πόλεμον, ἐξὸν αὐτοὺς βλαβῆναι πρὸς τῶν τῆς πόλεως, καθὰ προεκτέθειται, ὁ δὲ ἐφυλάξατο, ὡς οἷα περιέπων αὐτούς, τί δεῖ μακρότερον διαπεταννύειν εἰς συγγραφὴν; βαρυνθείη δ' ἂν τις· καὶ ὅτι τοῦ τείχους ὑπονομευομένου κατημέλησεν ὁ Δαυῖδ, εἰς ὅσον καὶ ἀνάθεμα πρὸς τῶν θερμότερων καταψάλλεσθαι. 96 Οἱ μὲν γὰρ τρῶκται τοῦ τειχίσματος, εἰ χρή οὕτω φάναι, αὐτοὶ μὲν τῷ τείχει πελάσαντες καὶ συσκευασάμενοι γλύφειν, φραγνύμενοι δὲ κατόπιν τοῖς κάτωθεν ἀκροβολιζομένοις ἄνω, ἔργου ἤπτοντο ἐγκρατῶς, οἷα ἐπισπέρχοντες τὸ γλαφύρωμα, ὡς ἂν καθυποδύντες αὐτὸ ἐμβαθύνωσι καὶ καθ' ἡσυχίαν διαμπερὲς τοῦ τειχισμοῦ ταχὺ τὴν συνέχειαν λύσωσι. Καὶ ἦνυον τὰ τοῦ σκοποῦ. Καὶ αἱ κεφαλαὶ μὲν αὐτοῖς καὶ τι τῶν μεταφρένων ἐκρύπτοντο, ὁ δὲ λοιπὸς ἄνθρωπος ἐκάστω ἐκείνων ἔξω βραχὺ προφαίνεται. Ἐλάνθανε δὲ ἄρα τοῦτο τοὺς πλείονας, ἕως ὁ ἐν Θεσσαλονίκη Βασίλειος ὁ Τζύσκος κατακύψαι ἄνωθεν τολμήσας καὶ ἰσχύσας εἶδε τὸ πρᾶγμα. Ὅς καὶ καρδιώξας ἔδραμε τὴν ταχίστην εἰς τὸν τοῦ στρατηγοῦ πρωτοθεράποντα καὶ ἐκλαλήσας τὸ πρᾶγμα μετὰ οἴκτου προεκαλέσατο εἰς κωλύμην τοῦ κακοῦ. Ὁ δὲ, ὡς μαθητοῦ ἀγαθοῦ, ἐκμαξαμένου εὐφυῶς τὰ τοῦ καλοῦ στρατηγοῦ διδασκάλια!, χρῆναι μεθίεσθαι ἀπεφάνητο μέχρις ἐς αὔριον, ἕως οἱ ἐχθροὶ ἐντὸς εἰληθέντες τοῦ τρυπήματος εἶτα τῷ ἐκ φρυγάνων καπνῷ ῥᾶον καταπνιγεῖεν ἐντός, ὅμοιον ὡς εἰ καὶ κυνηγέτης πρόχειρον ἄγραν ἔχων θέσθαι θηρίου ἐν τοῖς πεδινοῖς, ὁ δ' ἄλλα μεθεὶς παραδοκεῖ τὴν ἐν σπήλυγγι ἐκείνου κατάδυσιν, ὡς οὕτω μᾶλλον ἀγρεύσων ἐκεῖνο, καθὰ καὶ μελίσσας ἔσω σμήνους οἱ περὶ ταύτας πονοῦμενοι. Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ ἀρχιθεράπων μηχανικός. Ὁ δ' ἀρχιτέκτων αὐτοῦ Δαυῖδ ἄλλως ἔπαιζε τὸ μηχανᾶσθαι· καὶ ἀκούων ὡς τρυπᾶται τὸ τεῖχος ἔξωθεν, «τρυπητέον» ἔλεγε «καὶ ὑμᾶς ἔσωθεν». Καὶ εἰς τοσοῦτον χασμησάμενος, ἐκάθητο τοῦ λοιποῦ χαῦνος, εἰκῶν ζῶντος, ἐμποδίζων οἷον ἰσχάδας καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν κωμικόν. Καὶ τὴν γλῶτταν ὧδε σαλεύσας ἀτελεσφόρητα, ἐώκει, εἰ καὶ τὸ τεῖχος ἔξωθεν ἀκούσοι λίθοις βάλλεσθαι, εἰπεῖν ἂν ὡς «βάλλετε αὐτὸ καὶ ὑμεῖς ἔσωθεν». Ὡς παίγνια, δι' ὧν ἐσφαττόμεθα μὲν ἡμεῖς, αὐτὸς δὲ τὸν δύσνον βασιλέα ἐξέφευγεν, ἄνθρωπος, ἐφ' οἷς ἔδει ἐγρηγορέναι, κατακείμενος καὶ κατὰ παλαιὰν ἀφέλειαν ὀνομάτων εἰπεῖν ἀναπεσᾶς. Καὶ μὴν σκέψασθαι ἄλλως καὶ πάνυ ἐστὼς αὐτὸς ἦν καὶ νηφάλιος· ὁ γὰρ προὔθετο ἔνηφε ποιεῖν καὶ οὐκ ἀνῆκεν, ἕως αὐτὸ τεχνικῶς ἀπετέλεσε. Καὶ οὕτω μὲν προυδόθη τοῖς πολεμίοις καὶ ἡ τῶν λίθων τοῦ τείχους ἐπὶ κακῷ ἡμετέρῳ ὑπολάξευσις κάτω. Αἱ δὲ ἐκ τῆς μεγάλης μηχανῆς πέτραι τὰς τε ἐπάλλξεις κατήρειπον καὶ ἐγύμνουσαν τὸ τεῖχος φυλάκων· πολλὰ δὲ καὶ ὑπερπεταννύμεναι κατέπιπτον ἔσω, ποιοῦσαί τινα δεινὰ καὶ αὐταῖ. Διὸ καὶ τεῖχος ἕτερον ἀνταναστήσαι μελετήσαντες καὶ ἤδη καὶ ἐγχειρήσαντες οἱ καθ' ἡμᾶς 98 ἀπετρέποντο. Ἐδεδίεσαν γὰρ οἱ τειχοποιοὶ τοὺς ὑπερτέλλοντας πέτρους, οὐ Ταντάλειον ταύτην φαντασίαν ὀνειροπολοῦντες, ἀλλὰ πρόοπτον ἔχοντες τὸ κακόν. Ἐνθα καὶ τι γελοῖον συνέπεσεν, εἴ τι χρή τοῖς πικροῖς γλευκάζοντα συγκιρνᾶν εἰρμῶ τε ἱστορίας καὶ ἵνα μὴ ὁ μανθάνων τὰ καθ' ἡμᾶς ἀκράτως παθαίνοιτο. Ἦν μὲν γὰρ πολιτικὸν μυστήριον ἡ τοῦ τείχους ἀντανάστασις, ἐλαφρίαν δὲ τις ἄνω παθῶν ἐξεβόησε τοῖς ἐχθροῖς ἄπρακτα μωροὺς ἐκείνους πονεῖσθαι κατὰ τοῦ τείχους, ἔσωθεν ἀντεγειρομένου ἑτέρου. Ὅς δὴ λόγος καὶ μᾶλλον ἡμᾶς προσέβλαψεν. Ἀραιὰ γὰρ τὰ πρὸ τούτου ἀφιέντες τοὺς τειχοσείστας λίθους οἱ ἔξω, ἐπύκνουσαν αὐτοὺς ἔκτοτε, μεθ' ἡμέραν τε οὕτω βλάπτοντες ἡμᾶς καὶ οὐδὲ νυκτὸς <βάλλοντες> βέλη ἀνιέντες διὰ τῆς μεγίστης μηχανῆς· καθ' ἧς ἡμεῖς λαλήσαντες ὡς δεινῆς, εἴ πως ἀποκρουσθεῖη μηχανικῶς τοῦ καθ' ἡμῶν τείνεσθαι, ἐσοφίσθημεν εἰς μάθησιν ἐξ ἀγαθῆς κεφαλῆς, ἀκούσαντες ὡς πόλις ἐκ τοιαύτης πέτρας οὐ βλάπτεται. Τί δέ; ἀλλ' ὠφελεῖται, ὧς σοφὴ μηχανὰς ἐξουθενοῦν; Ἀλλὰ συνίσταται; Οὐκ οὐκ πάντως. Οὐκοῦν τὸ ἀνάπαλιν, εἴγε καὶ καταρρίπτεται οὕτω τὰ

έρυμνότατα. Εἴπομεν ἡμεῖς οὕτως καὶ ὁ λόγος εἰκῆ ἀπέρρευσε καὶ αὐτός. Καὶ ἔλύπουν μὲν τὴν πόλιν καὶ τὰ μικρὰ πετροβόλα, οὕτω δεξιῶς βάλλοντα, ὡς καὶ τοὺς μοδίους, οἱ πλοίων ἰστοῖς ἐνδεδεμένοι μετέωροι ἔκρυπτον ἔνδον ἄνδρας, εἰωθότας ἐκεῖθεν καταπέμπειν τὰ βλάπτοντα, συνεχῶς εὐσκοπα βάλλειν καὶ κατακλᾶν καὶ ἀγῶνα παρέχειν τοῖς μαχηταῖς ἐκεῖθεν διεκχεῖσθαι κάτω καὶ περισώζεσθαι· ἦσαν δὲ τὰ τοιαῦτα ὡσεὶ καὶ βέλη νηπίων πρὸς τὴν μητέρα μεγάλην μηχανὴν παραβαλλόμενα, εἴ τι χρή ἐκ τοῦ σοφοῦ στρατηγοῦ πορίσασθαι τι νόημα, ὃς τοὺς ἐκεῖθεν ἐπαφιεμένους λίθους τεθηπῶς τοῦ κτύπου «ἄκουε τὴν γραῖαν» ἔλεγεν, ἀπαθῆς οὕτω τι καὶ μέτριος ὢν καὶ τὴν θρεψαμένην μαῖαν, οἶμαι, φαντάζεσθαι δοκῶν, παθαινομένην ἐπ' αὐτῷ καὶ κλαίουσαν. Λακωνίζων δὲ καὶ ἄλλως ἐκεῖνος τὴν φράσιν ὡς ἐν μεταποιήσει «κάμνει ἢ γραῖα πάλιν» ἐμογγιλάλει. Ἀπεφοίβαζε δὲ ἄρα ὁ λόγος οὕτως κατὰ τι πυθωνικὸν ὡς ἡ πρεσβυτάτη Θεσσαλονίκη πρὸς εἰδῶλα καμόντων οἴχεται, καθὰ καὶ πάλαι ποτέ, ὡς ἐξ ἱστορίας καθήκει καὶ εἰς ἡμᾶς. Καὶ ἦσαν οἱ λίθοι ἀκριβῶς ἀνδραχθεῖς, ὁποίους κατὰ τῶν ἀμφὶ τὸν Ὀδυσσεά οἱ Λαιστρυγόνες διεχειρίζοντο. Τοῦ τοίνυν κακοῦ κάτω μὲν ἀναστομοῦντος εἰς ἀξιόλογον χάσμα τὴν τοῦ τείχους στεγανότητα, ἄνω δὲ τοιούτοις λίθοις εἰς τρόμον βιαζόμενοι, 100 ὀκλάζει τὸ καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ ὑπερθεν παθὸν καὶ πως ἐπὶ γόνυ συνιζάνει, τὰ γε πρῶτα εὐμηχάνως συνεστηκός, ἕως οἱ μὲν ὑπορύττοντες, τὸν κατ' αὐτοὺς ἄεθλον διηनुκότες, ἀποκατέστησαν ταῖς τῶν συμβαρβάρων σκηναῖς, τὰ δὲ ὑποβεβλημένα εἰς ἔρεισμα τῆ διορυγῆ κατεκάη, ὡς δοῦναι τόπον ἐντεῦθεν τῆ κατακύψει τοῦ τείχους. Οὐπὲρ οὕτως ὑποκλιθέντος εἰς πλαγιασμόν, συμβαίνει τὸ ἐκεῖνον ἄκρον διαιρεθῆναι ἄνωθεν ἕως καὶ κάτω, ἔνθα πως ἐγλωχινούτο γωνιούμενον, καὶ διαχανεῖν εἰς ἡμέτερον ὄλεθρον. Τοῦ γὰρ συνδετικοῦ παραλυθέντος εἰρμού, ἔσχιστο ἐξ ἀνάγκης, ὅτι μὴδὲ εἶχεν ἢ ἐχομένη πλευρὰ ἐν καθεστῶτι ἡμρόσθαι, τῆς ἐκ πλαγίων ὑπενδούσης κατὰ βάρος, ἀλλ' ἐκπέμψασά τι ἑαυτῆς, ἀφήκεν ἐπακολουθεῖν κατακλιθεῖση τῆ γείτονι· καὶ οὕτω χάσμημα καθ' ἡμῶν Ἄιδου εὐρυνθὲν κατέσπακεν εἰς χάος ἀτρύγετον. Ἦν δὲ ὁ τόπος οὗτος πύργος Χαμαιδράκοντος ἐπικληθεῖς τῷ λαχόντι ἐπιστατεῖν σὺν γε τοῖς ἀμφ' αὐτὸν οὐκ ἀεργοῖς στρατιωτικοῖς, ἀνδρὶ τότε μὲν τακτικῷ, ὕστερον καὶ συμπόνῳ ἡμῖν· ὃς μόνος τῶν ἄλλων ἐνσχεθεῖς τῆ πόλει, τὸ μὲν φαινόμενον κατὰ νόσον, ἄλλως δὲ προμηθεῖα θεῖα καὶ συναεθλεύων ἡμῖν παρήγορα, θρίξ, ὃ φασιν, ἀνὰ μέσον καὶ ἔβλεπε θάνατον, εἰ μὴ τὸ τῆς τριχὸς ταύτης γραμμικὸν οἶα καὶ εἷς τι πλατὺ ἐπίπεδον ἡμεῖς διαστήσαντες, ὡς ἐμεθόδευσεν ὁ τῆς σοφίας Θεός, καὶ παρατείναντες καιρόν, δι' οὗ ὁ βαρβαρικὸς ἐμαλάχθη θυμός, συνετελέσαμεν τι καὶ αὐτοὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὸ καλὸν ἧς ἄρτι ἔχει ζωῆς. Τοῦ τοίνυν τείχους ἐκεῖνου παθόντος ὡς ἔπαθεν, ἐπεὶπερ ἡμέρα διέφανσε καὶ εἶδον τὸ ἐκεῖσε χαρώνειον χάσμα οἱ τε ἐχθροὶ οἱ τε ἡμεδαποί, ἐκεῖνοι μὲν συνέχασκον θηριωδῶς τοῦ λοιποῦ καθ' ἡμῶν, ἡμῖν δὲ συμμύσασσι ζύμπασα ἐκλείσθη ἔλπις. Καὶ ἦν μὲν τὰ πρὸ τούτου θρασὺς ὁ στρατηγὸς κομπάζων πρὸς τοὺς εὖ εἰδότας τὸ τεῖχος οὐκ εὖ πείσεσθαι ὡς, εἰ καὶ καταπεσεῖται, ὅμως αὐτὸς ἐπιλέγδην κρίνας τοὺς ἀρίστους τῆς στρατιᾶς τεῖχος σιδήρεον ἀντιστήσει, τὸ ἐκ τῶν ὄπλων, καὶ ἕως καὶ εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας φύλαξ ἔσται τῆς πόλεως, τότε δὲ ὁ μέχρι λόγου θρασὺς ῥηξήνωρ τῆ τοῦ τείχους ῥήξει διεκόπη τῶν ἀύχημάτων καὶ μὴ μένων ὁ αὐτὸς ἔμπαλιν ἐξένευσεν. Ἄμα γὰρ δόρυ ἐσκέψατο πολεμικὸν ἐπὶ τοῦ ῥήγματος ἀναρριχησαμένου τῶν τινος πλωτῶν, οὓς ἀνδρικοὺς τὰ τοιαῦτα καὶ δεξιούς ἢ τοῦ Σιφάντου ναῦς ἐπλώιζε (πειρατῆς δὲ ὁ Σιφάντος, ἐκὼν προσχωρήσας τοῖς Σικελοῖς κατὰ τινὰ ῥήτηρην τὴν συνδόξασαν· ὃς καὶ ἡμᾶς ἐλῶν ἐξένισε, ῥητέον γὰρ οὕτως, ἐπὶ νεῶς τῆς 102 κατ' αὐτόν, ὡς καὶ ὑποκαταβάντες λόγω βραχὺ παραστησόμεθα), ἅμα γοῦν οὕτως εἶδεν ὁ τρέσας Δαυῖδ καὶ ἅμα κατόπιν βαλὼν τὰς ἀνδρικὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας εἰς οὐδὲ λεπτόν συστειλάς ὥρας, ἔδειξε μετάφρενα

τοῖς ἐχθροῖς. Καὶ τῶν στρατιωτικῶν φωνούντων λεωφορουμένη βοῆ τὸ «Κομνηνέ, στάμα καὶ πέζευμα», ὁ δ' ἐπιτελεύτιον οἶον ἀντιμύζας τὸ «καβαλλίκευμα» καὶ τὸ «καθὰ με βλέπετε», ἐπόθει μὲν ἴσως παρατυχεῖν που τὸ τηνικαῦτα Πήγασόν τινα, δι' οὗ πτερύξεται εἰς ὄρος εἴθε ἢ εἰς κύμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης, ἠρκέσθη δὲ ὅμως τῇ φίλῃ ἡμίονῳ, ἢ καὶ τότε φέρειν αὐτὸν ἔλαχε. Καὶ παραδειγματικῶς προφεύγων, τρυφερὸς ἰδεῖν, εὖυφος τὴν ἀναβολήν, ἄτριπτος ὄπλοις τὰς χεῖρας, γυμνασίῳ πρέπων, ἀμίαντος αἵματι, εἶχεν ὡσεὶ καὶ κτίλος ἐφεπομένους τοὺς ἅπαντας παρά τι ὀλίγον. Ἦσαν γὰρ ἐν τοσοῦτῳ πλήθει καὶ μεγάθυμοι ἄνδρες, οἳ καὶ ἀντισταθέντες ἐν τῷ τὸν στρατηγὸν ἄνετα διώκειν ἑαυτὸν εἰς φυγὴν, οἳ μὲν ἔπεσον μακαρίως καὶ εὐγενῶς, οἳ δὲ γενναῖα δράσαντες ἐνδεδώκασιν, ὅπου γε καὶ τὸ πολεμικὸν ἐκεῖνο δόρυ καὶ οἱ συναναβάντες τὴν ἀρχὴν βάρβαροι κατεσείσθησαν ὑπὸ τινων ἡμετέρων πολιτῶν, οὐκουν γε στρατιωτῶν. Οἳ δὴ πολῖται καὶ κατὰ κράτος ἀντέσχον, ἕως κυκλωθέντες εἶδον κίνδυνον, οὐ πτυρέντες δείματι πανικῶ τῷ τοῦ Δαυΐδ, ἀλλὰ μεμνημένοι βλάβειν ἔσω μάλιστα πόλεως οὐς καὶ ἐκτὸς ὤρμαινον σίνεσθαι, εἶπερ ἀφίεντο. Ὁ δὲ ἐτροχαλώθησαν οὗτοι κύκλωμα, οὐκ ἐκ τῶν ἄνωθεν ἦν, ἀλλὰ τῶν εἰσδραμόντων βαρβάρων ἐκ τῶν ἐψῶν πυλῶν, ἃς ὁ στρατηγὸς ἀνεωγμένας ἔωθεν τοῖς ἐχθροῖς ἐχαρίσατο εἰς παρείδουσιν ἄπονον, ἐπειδὴν ἐγχειρήσας φυγεῖν ἐπέτρεψε τῷ κατεπανεύοντι συναναφεύγειν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἐάσαντα τὰς πύλας, αὐτὸν δὴ τὸν ἐκείνου φάναι λόγον, πυρέσειν, ὡς οἳ ἀκηκοότες διδάσκουσιν. Οὕτω δὴ οὖν τοῦ πολεμικοῦ δόρατος ἀναφανέντος ἐπὶ τοῦ τείχους, ἤδη ἐψιλωμένου τῶν ἡμετέρων (λέγω δὴ τοῦ ἐψῶν· τὸ γὰρ δυσμικὸν οὐ τοιούτους εἶχε προμάχους, ἀλλὰ τῶν τινες ἐκείνων ἀντεῖχον ὡς οὐκ ἂν εἴη ἀνδρικώτερον, ὧν ἐν τοῖς μάλιστα Λέων ὁ Κουταλᾶς, καὶ φρενῶν καὶ ῥώμης καὶ ἀνδρίας πλήρης ἀνήρ, ὃς ἕως καὶ περὶ πλήθουσιν ἀγοράν, τῆς πόλεως ἤδη μεμεστωμένης ὧν οὐκ ἠθέλομεν, ἀντιστάς, εἶτα, πρὸς οὐδενὸς ἔχων ἐπικουρίαν, καθυφῆκε, καὶ εὐτυχῶς γυμνωθεὶς, ἐκέρδανεν ἑαυτὸν εὐκλεῶς, τότε μὲν πολλὰ κεκλαυμένος ὑφ' ἡμῶν, ἄρτι δὲ ἐν τοῖς τῶν ἐπαινουμένων πρώτοις ταττόμενος παρά γε ἡμῖν, οἵπερ οἴδαμεν) τοῦ τοίνυν ὑψοῦ, ὡς ἐρρέθη, φανέντος δόρατος ἐκείνου τῇ συνήθει μετακλίσει καὶ κατακύψει, ὡσεὶ καὶ τινι κατανεύσει κεφαλῆς ἢ καὶ χειρὸς νεύματι μετακαλουμένου τοὺς ἔξω, βραχύ τι ὥρας μέσον 104 ἦν καὶ ἡ πόλις πλήρης ἦν τῶν πολεμίων, περιάγοντος Αὐγούστου τετάρτην καὶ εἰκοστὴν ἡμέραν ἐξ ὅτου ἐνέστη, πρῶτα μὲν τῶν τοῦ ναυτικοῦ, εἶτα κατὰ συνάφειαν καὶ τοῦ ἵππικοῦ. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἡμέραν τότε οὐκέθ' ἡμέραν, ἀλλὰ νυκτὶ ἔοικυῖαν καὶ οἶον παθαινομένην καὶ σκυθρωπάζουσαν ἐφ' οἷς ἑώρα. Ὁμίχλη γὰρ αὐτὴν βαθεῖα ἐπάχυνεν, ὡσεὶ καὶ ἐκ κονιορτοῦ, ὃν ἢ τυφῶς αἶρει ἢ πόδες ζῶων, ἄπερ ἀριθμὸς μετρεῖ ἀπειροπληθῆς, ὡς εἶναι εἰπεῖν ὀκνεῖν λάμπειν τὸν ἥλιον οἷς αἰ τῶν ὄπλων ὑπερηύγαζον αὐτὸν λαμπρότητες, παρωδῆσαι δὲ καὶ ἐκ παλαιᾶς Μούσης «ὀκτωκαίδεκα μὲν πλέεν ἡματα ποντοπορευῶν» τὸ τῆς πόλεως σκάφος, «ἐννεακαίδεκάτῃ δ' ἐφάνη οὐρεα σκίοεντα», δι' ὧν ὁ τῆς ζωῆς ἡμῖν ἥλιος ἀποτειχιζόμενος ἐμέλαινε σκιὰν ἐπικαλύψουσαν ἡμᾶς ψαλμικῶς. Οἳ δὲ χθὲς καὶ πρῶην ἀλαλαγμοὶ καὶ αἰ κατὰ πόλεμον βοαὶ καὶ ὁ ἐντεῦθεν θροῦς οὐκέτ' ἦσαν, ἀλλ' ἀντιστρέψαντα τὸ ψαλμικόν, οὐκ ἦν ἀλαλαγμὸς ἐν τοῖς ἡμῶν πλήθεσιν. Εἶδες δ' ἂν καὶ ὀρνέων πετομένων κενὸν τὸν ἀέρα, οὐκ οἶδ' εἶτε διὰ τὸ τοῦ ἀέρος στυγνὸν εἶτε καὶ ὅτι φρικτὸν ἦν καὶ ἐκείνοις τὸ πρᾶγμα. Ἡμέραι γοῦν ἱκαναὶ καὶ οὐδαμοῦ οὔτε στρουθοὶ οὔτε πέλειαι οὔτε κόρακες, οἳ τῇ καθ' ἡμᾶς πρῶην ἐπεχωρίαζον, οὔτε ἄλλος τις ὄρνις τὸν ἀέρα διενήχοντο, ἀλλ' ἐκτετοπισμένα ἐνέμοντο καὶ ἡμῖν ἄφαντα. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐφ' ἱκανόν, οἷα τοῦ δέους καὶ τοῖς ἀλόγοις παραμένοντος. Ἡμέραι γὰρ ὕστερον συχναί, καὶ αἰ μὲν ἄμφοδοι τῆς πόλεως ἔπληθον σπορίμων παντοδαπῶν, οἷς χαίρουσιν οἳ τῶν ὀρνίθων σπερμοφάγοι (τὸ βάρβαρον γὰρ οὐκ ἀνίει ἀρπάζον καὶ κατακενοῦν), ὄρνις δὲ ποθεν οὐ κατέβαινε.

Τούτου δὲ οἶμαι καινότερον ἐκεῖνο ἦν, ὅτι περ, ὑετοῦ καταρραγέντος καὶ ἐξ ὧν οἱ ἐχθροὶ ἐσκόρπιζον, ἀροῦντες μὲν, οὐκουν σπεύροντες δὲ τὸ καλὸν ὄλον ἄστν, ληΐων ὥσπερ ἀναφυνέντων συχνῶν καὶ εἰς μῆκος ἐπίδεδωκότων, οὐδὲν ζῶον ποηφάγον ἐκεῖθεν ἐκέρδανέ τι, ἀλλ' εἶχεν αἴρεσιν κόνεως ἐρέπτεσθαι ἤπερ ἐκ τῶν βεβλασθηκότων φαγεῖν, ὡς ἢ πεφαρμαγμένων οἷς τὸ περιέχον μεμίαντο ἢ καὶ ὅτι κατὰ τοὺς ὠκειωμένους, ὡς λόγος, τῷ πάλαι Διομήδει συνεμίσουν τὸ βάρβαρον καὶ αὐτοί, οἷα μὴ ἐθάδες ἐκείνων. Καὶ τοιοῦτον μὲν καὶ τοῦτο, παραρριφέν οὐ περιττῶς εἰς συγγραφὴν. Ἡ δὲ πόλις, εἰσπηδησάντων τῶν ἀντιμάχων, ἔπασχεν ὅσα φιλεῖ δρᾶν ἄγριος πόλεμος. Καὶ οἱ μὲν ἡμέτεροι, οὐχ ὁ μὲν ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες ἔφευγον ἀμεταστρεπτι καθ' ὑπεξαίρεσιν εὐαριθμήτων τινῶν, ὅπερ ἔφαμεν· ἐν οἷς καὶ τις Βολέας τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ξυνοικίας, ὃς ἐγγὺς ἐς τριάκοντα τοὺς μὲν ἀξίνῃ διχάσας, τοὺς δὲ καὶ ἄλλως εἰς τὸ ζῆν ἀχρειώσας, πολλῇ σπουδῇ τῶν 106 πολεμίων τὴν μητέρα γῆν ἠσπάσατο. Αἰσχύνη καὶ αὐτὸ τοῦ Δαυΐδ, ὃς μὴ ἂν ποτε φυγεῖν ἀπομνύς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ξίφει πεσεῖν, εἶτα προυτράπετο σωθῆναι λύθρω ἄχραντος. Καὶ ἦν ἡ καθιστορουμένη φυγὴ οὐκ ἀσύντακτος, ἀλλ' ἐνδόντος ἀρχάς, ὡς προεκτέθειται, τοῦ κορυφαίου στρατηγοῦ· ὃς εἶπερ ἔδειξε πρόσωπον τοῖς ἐχθροῖς, ὡς ἐνεκελεύοντο οἱ τῶν συμφευγόντων γενναιότεροι, συνούλωσεν ἂν ταχὺ τὸ τραῦμα τῆς πόλεως. Οἱ δὲ τοῦ πολεμίου στίφους ἔκαμνον καὶ ρίπτοντες τοὺς φεύγοντας καὶ σαττόμενοι λάφυρα. Καὶ ἐχρῆν μὲν ἐν τούτοις ἄβλητόν τινα καὶ ἀνούτατον ἐκ μετεώρου ποθὲν τὴν μάχην σκέπτεσθαι καὶ παρασημαίνεσθαι, τοῦ Θεοῦ βελέων ἀπερύκοντος ἐρωήν· ἄνθρωπος γάρ, ἐνδεθεις τοιούτῳ κακῷ καὶ πρὸς ἑαυτῷ τὰ μάλιστα τὸν νοῦν ἔχων, οὐκ ἂν σχοίη ἀκριβῶς τὸ πᾶν συγγράψασθαι, πλὴν εἰς ὅσον τὰ καίρια, ὧν τε ἔμαθε καὶ οἷς αὐτὸς πολυτρόπως ἐπέστησεν. Ἡμεῖς οὖν τῆς μὲν ἀκροπόλεως ἀπογνόντες διὰ τὴν τοῦ ἐκεῖσε ὕδατος ἐκδημίαν, ἥς ὁδηγὸς ὁ στρατηγὸς γέγονε, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀποσκευὴν, ἣν προεμηθευσάμεθα ἡμῶν τε αὐτῶν χάριν καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς, διανειμάμενοι, ὡς καὶ προπέφρασαι, μερίμνης δὲ θέμενοι ἔξω καὶ τὴν εἰς τὸν ἅγιον τάφον τοῦ Μυροβλήτου καταφυγὴν, ἔτι δὲ καὶ τὴν εἰς ἑτέρους θεῖους ναοὺς, οὐ γὰρ δῆπουθεν ἐλάνθανεν ἡμᾶς ὡς, πάντων τῶν φευγόντων ἐν τοῖς τοιούτοις ῥυῖσκομένων, πολλοὶ παρασυρήσονται τοῦ ζῆν ὠθισμοῖς καὶ τοῖς ἐντεῦθεν πνιγμοῖς, καὶ τῷ οἴκῳ παραμείναντες, ὃς περιάδεται ζῶντα ἐκθεραπεύειν τὸν ἅγιον, καὶ πολλὰ καὶ μυρία κακὰ καὶ τεθεαμένοι καὶ πεπονθότες, ἐφ' οἷς θαῦμα περίεσιν ἡμᾶς ὅπως ἀντέσχομεν, τέλος τοῦ πῶγωνος, ὃ φασιν, ἐλκυσθέντες, ἀπηγόμεθα διὰ ξιφῶν μυρίων ἀνατεινομένων καὶ φρισσόντων ὡσεὶ καὶ λήϊον πεπυκνωμένον ἀσταχύεσι. Καὶ ὠθούμενοι μὲν καὶ κονδυλιζόμενοι καὶ ὕβρεις οὐ τὰς ἐν ἔθει μανθάνοντες μακάριον τὸ πάθος ἐκρίνομεν, εὐχόμενοι ἐν τοιούτοις εἶναι· ὅτε δὲ καὶ σπάθη καθ' ἡμῶν ἐγαυροῦτο καὶ παραξίφεις ἐπλαγίαζεν ὡς εἰς σπλάχνα βάψουσα καὶ δοράτια τὰ μὲν ἔνθεν τὰ δ' ἐκεῖθεν τῶν πλευρῶν εὐθύνοντο ἀπειλητικῶς, ἀλλ' ἐνταῦθα εὐχαὶ καὶ μόναι ἀντέπραττον βύθια. Προενεγκεῖν γὰρ αὐτὰς πῶς ποτε ἦν; Καὶ ἕως μὲν καὶ τοῦ Πολιτικοῦ καθ' ἡμᾶς Ἴπποδρόμου τοιαύτη διάθεσις ἡμᾶς εὐθυνεν· ἐκεῖ δὲ τὸν ἤδη ἀποτεθέντα εἰς μνήμην Σιφάντων εὐρόντες, εὐίππον ἐστηκότα μετὰ γε καὶ τοῦ Μαυροζώμη καὶ σκεπτόμενον τί ἂν ἔλοι, μεθειλκύσθημεν ὑπ' αὐτοῦ, λόγῳ μὲν τῷ μὴ ἐπὶ πλέον κόπον σχεῖν τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἀληθῶς δὲ ἵνα δευτέρων χειρόνων πειρασώμεθα. Βραχὺ γὰρ ἐκεῖσε 108 τὰ γόνατα κάμψαντες ἔν τινι μικροκαλύβῃ καὶ ξηροῦ ἄρτου ἀποδακόντες, ἵνα ὕδατος ἐμπιώμεθα, ἦν γὰρ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἐν ἡμῖν, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐντός, εἶτα κατὰ τιμὴν μυαρίου κελευσθέντες ἐπιβῆναι (μὴ γὰρ οὐ τοιοῦτον ἐκεῖνο τὸ ἱππαρίδιον;), πεισθέντες τῷ ἐπιτάξαντι καὶ ἀνατεθέντες εἰς ἐκεῖνο, ἠγόμεθα ἔνθα τὸ ναύσταθμον, μετὰ καὶ γωρυτοῦ καὶ φαρέτρας, ἄπερ ἡ σελλίς ἔτυχε φέρουσα. Ὡ μοι τῶν ἐντεῦθεν κακῶν. Ὡς γὰρ μὴ ἀρκεσάντων τῶν νεκρῶν, δι' ὧν πεζέυων ὠδεύσα θερμοῖς ἀτμιζόντων

αἵμασι, διὰ σωρείας ἐτέρων ἰππότης περιηγόμην, ὧν οἱ πλείους κατεστρωμένοι πρὸ τοῦ τείχους ἔκειντο οὕτω πεπυκνωμένοι, ὡς τὸ ἰπίδιον ἢ μὴ ἔχειν ὅποι γῆς θῆσει πόδα ἢ ἀλλὰ μεταξύ τῶν τε προσθίων καὶ <τῶν ὀπισθίων> ποδῶν δύο ἢ τρεῖς ἔχειν ὑποκειμένους νεκρούς. Τὰς δὲ δυσκολίας τῆς τῶν πυλῶν ἐξόδου ἐν οὕτω μυρίοις Ἀγριολατίνοις καὶ ὅσα δὲ ἔξω ἕως καὶ εἰς τοὺς λιμένας ἐγὼ μὲν ἐδάκρυσα καὶ οἱ βλέποντες Χριστιανοί, οὐκ ἂν δὲ αὐτὰ ἐκθήσομαι, ἵνα μὴ ἐν οἷς ἐπιτέμνειν ἐθέλω περιττολογῶ. Ταῦτα καὶ μόνον κεφαλαιώσομαι, ὅτι τέσσαρας χρυσίνων χιλιάδας ἐγκρατῶς ἐζητήθημεν οἱ μὴδὲ ψαμμίων ἢ χοδὸς δράκα ἢ τὸ καθωμιλημένον σίελον ἐπὶ στόματος ἔχοντες, ἀκούσαντες καὶ ὀλίγα ταῦτα εἶναι ἐξ ἀνθρώπου, ὃς ἀρχιεπισκοπὴν περιέπει κεντηνάρια ἐς ἑκατόν, ὦ πλούτου, ἔτους ἐκάστου δωροφοροῦσαν αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐν τῇ τοῦ Σιφάντου νηϊ, ὡς ἦν ἐγχωροῦν, ἀναπαυσάμενοι τῇ παραδοκίᾳ τῶν χιλιάδων, ἃς ἡμῖν ἐπέγραψαν οἱ μεγαλοπρεπεῖς πειραταί, αὐτὴ γὰρ ἡμῖν κατάλυμα πρῶτον εὐτυχῆθη, αἰχμαλώτων γέμουσα κατὰ τὰς λοιπὰς ἀπάσας, οἱ καὶ γοᾶσθαι ἡμᾶς ὀργῶντες αὐτὸ μὲν ποιεῖν οὐκ εἶχον τόλμαν, ὡσίουν δὲ τὸ πένθος προσώπου συναγωγῇ πρὸς σκυθρωπότητα καὶ δυσωπία ἐκθλιβούσῃ δάκρυα, ὁποίοις καὶ ἡμεῖς, ὁ κατ' ἐκείνους δυστυχῆς φόρτος, αὐτοὺς ἡμειβόμεθα· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ προσφωνῆσαι ἐξῆν. Ἐν τοίνυν τῇ τοιαύτῃ νηϊ τότε καταπαύσαντες, τῇ ἐπαύριον μετὰ τιμῆς ὁμοίας ἀνήχθημεν εἰς τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον. Ἐνθα θῆρα εἰκονομάχον, Γελιέλμόν τινα, ὃς ἐκ τῆς Νικαέων διέδρα τὸν Ἀνδρόνικον, ὁ τόπος ἡμῖν ἐξέφηνεν, ἄγριον ἐκεῖνον καὶ οἷον θανατοῦν καὶ προτοῦ ἐμφαγεῖν. Ὅς οἶά τις Ἐριννὺς τραγωδική, ἔχων κατ' ἐκείνην καὶ δᾶδας, ἐρεβοδιφήσας ἡμᾶς, ἦν γὰρ ἤδη νύξ, καὶ εὐρῶν ἔνθα γῆς ἐκοιταζόμεθα οὐ πρὸς ὕπνον, ἐπετερύξατο γὰρ καὶ αὐτὸς ἐξ ἡμῶν ἐπὶ νύκτας ἤδη πολλάς, ἀλλ' ὅτι μὴ εἶχομεν ἢ καθῆσθαι ἢ ἴστασθαι, οἶα πολυήμεροις καταπεπονημένοι κακοῖς, ἀνάθεμα 110 πρὸς βοήν συχνὰ ἐβαρβάριζε κατὰ τι κακὸν φροῖμιον τῷ μὴ φονεύσαντι ἡμᾶς, παρόντος καὶ ἀγαθοῦ τινος ἀδελφοῦ αὐτῷ, ἐξ οὗ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων τὸν θῆρα ἐμάθομεν μαίνεσθαι. Ὡς δὲ ἡμεῖς ἠρόμεθα τί τὸ αἴτιον τοῦ φονευτέους ἡμᾶς εἶναι, πρῶτα μὲν θυμωθεὶς αὐτὸς εἰς πλεον ἐπέκρινεν ὡς, εἶπερ αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ἡμῖν περιέτυχεν, οὐκ ἂν ἄρτι κεφαλὴν εἶχομεν, εἶτα καὶ αἰτιολογήσας τὸν καθ' ἡμῶν θυμόν, ἐπέβαινε τὴν αὐτοῦ σοφίαν εἰς τὸ ἀπίστους ἡμᾶς εἶναι Θεῷ, οἶα τῷ Ἀνδρονίκῳ πιστοῦς. Πρὸς ἅπερ ἡμεῖς ὑπουλευσάμενοι καὶ ποικίλα λαλήσαντες ἢ λαλαγήσαντες πρὸς ἄνδρα μαινόμενον, ἠγαπῶμεν γὰρ ἔχειν κεφαλὴν, μόλις ἐξημερώσαμεν τὸν ἀτίθασσον, ὡς καὶ ἀσπάσασθαι ἡμᾶς καὶ εἰς χεῖρα φιλήσαντα οἴχεσθαι. Καὶ οὕτως ἡμεῖς τε νύκτα καταθετικὴν εὐρομεν, τῶν ἐκείνου δάδων καὶ λάλων ἀπαλλαγέντες χειλέων, καὶ οἱ συγκατεστρωμένοι αἰχμάλωτοι ἐς Κομνηνοῦ. Καὶ διαγαγόντες ἐκεῖ μετὰ τῶν συναιχμαλώτων ἡμέρας ὀλίγας, καί τι καὶ ἐλεθέντες εἰς τροφήν, ναὶ δὲ ὑπὸ τινος τῶν ἐκείνου καὶ εἰς χάλκεα κέρματα, ὧν ἢ δόσις ἡμῖν τηνικαῦτα εἰς θησαυροὺς ἐνεγράφη Κροίσου (καὶ ἐλεῆσαι ὁ Θεὸς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον), εἶτα καὶ εἰς τοὺς κόντους, εἶπεῖν δὲ συνηθέστερον κόμητας, μισῶ γὰρ τὸ ἀκράτως βάρβαρον, ἐκομίσθημεν. Ἔτι κεφαλαιώσομαι καὶ ὅτι, ἀεθλεύσαντες μακρὰ καὶ ἐκεῖ, μόλις μετὰ καὶ ἐτέρας ἡμέρας μετρίας τῷ τοῦ ἀγίου οἴκῳ ἀποκατέστημεν, καὶ ὅτι εὐρόντες ἐκεῖ φῦλα λατινικά, καὶ ἑτεροίων δὲ ἀνθρώπων γέμοντα ἰδόντες τὰ τε ἄνω τὰ τε κάτω, ἐξ ἀνάγκης ἐγενόμεθα τοῦ κατὰ τὸν οἶκον κηπιδίου, καὶ ἐπιδόντες ἑαυτοὺς πεσσοῦλιῳ τοῦ ἐκεῖσε βραχυτάτου λοετροῦ ἐκείμεθα, χόρτον ἄμικτον ὑποβεβλημένοι, καὶ ὅτι ὀκτῶ μετρήσαντες ἡμέρας, ἐν αἷς ἄρτον ἀκραιφνῆ οὐδὲ εἶδομεν, ἀλλὰ τοῖς ἐκ πιτύρων ἐγκρυφίαις ἐχρεωκοποῦμεν τὸ τῆς γαστρὸς λίχνον, καὶ οἴνου δὲ μὴδὲ μύρισμα εὐτυχῆσαντες, μετ' αὐτὰς καὶ οἴνου ψευδωνύμου ἡρέμα καὶ ὡς ἀληθῶς κατὰ στράγγα μετέσχομεν καὶ ἄρτου δὲ ζυμίτου καὶ ἄλλων δέ τινων, καὶ ὅτι οὐδὲ τὸ κηπίον εἶχε λιμὴν ἡμῖν γενέσθαι τοῦ λατινικοῦ

κλύδωνος. Καὶ εἰ μὲν δένδροις ἠχρειοῦτο, καὶ μάλιστα συκαῖς, ὧν καὶ ἄωρος ὁ καρπὸς παρηνομεῖτο τοῖς ὠμησταῖς εἰς ἔμβρωμα, ἔτι δὲ καὶ πρασιαῖς, ἃ δὴ φίλτατα ἡμῖν ἔφουσαν, ἄλλη τοῦτο λύπη τοῖς γε φιλοτιοιούτοις· ὅτε δὲ καὶ τὴν ὑποποδιαίαν ἡμῖν ἠχρεῖον τράπεζαν, ἀλλ' ἐκεῖνο οὐκ ἔχω φράσαι ὅπως ἂν φέροι τις ἀπαθῶς. Ἐκαθήμεθα μὲν γὰρ ὀμιλαδὸν οἱ πτωχοὶ σύσσιτοι, τοὺς πιτυρίας προβεβλημένοι πρὸς τροφήν, οἱ δὲ ἀπαίδευτοι, ἀφέντες κείρειν τὰ ἐκ τῆς γῆς, οἷς ἔχαιρον ἐμφιλοχωροῦντες ἀεὶ τῷ κήπῳ, ἐσκευάζοντο καθ' ἡ 112 μῶν· καὶ ἐγγίσαντες, εἴτα στραφέντες καὶ τὰ περὶ τὴν ἔδραν γυμνώσαντες καὶ εἰς ἔκκρισιν ὑφιζήσαντες κατεστοχάζοντο ἐξ ἐναντίας ἡμῶν ἀποκοντοῦν τὰ περιττὰ τῆς γαστροῦ, ῥυϊσκόμενα καθ' ὕδωρ διὰ τὰς ὀχετηγούς σταφυλάς. Καὶ ἐποίουν οὕτω. Καὶ οἱ μὲν μεθ' ἡμῶν βδελυττόμενοι, ὡς ἔδει, τὸ μυσαρόν, διερρήγγυντο θυμῷ καὶ κατηκονῶντο ἀτίμως ἀπαγαγεῖν τοὺς, εἰ χρὴ ἑλληνικῶς προσρηθῆναι, Ὀζόλας, ἡμεῖς δὲ ἐπέιχομεν τοῦ ἔργου, κρίνοντες ὡς οἱ ἀμαρτιῶν βορβόροις ἐγκαλινδούμενοι καὶ τοιούτων ἀποβαίνουσι ὁδμῶν ἄξιοι. Προσθήσω ταῖς κεφαλαιώσεσι ταύταις καὶ ὡς ἡ ξηρὰ κοίτη, ἐπὶ πλέον παραμείνασα, ὁψέ ποτε ὑπὸ θεοφιλῶν ἐξεθεραπεύθη ἀνδρῶν, ὥσπερ καὶ ἡ γυμνιτεία, ὧν οὐχ ἡμεῖς δαψιλῶς εἴχομεν μόνοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ μεθ' ἡμῶν, καὶ ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν παρηγάγομέν τι κέρδους, αἰμύλα κωτίλαντες καὶ βαθεά, ὧν οὐκ ἂν ὤκνησέ τις μεμνησθαι διὰ τὸ ὑπογλάφυρον, εἴπερ ἦν καιρὸς ἐνταῦθα περιγηθῆναι καὶ αὐτά. Καὶ ἀφαίρεμα μὲν τι τῶν ἐξ ἡμῶν, ἡμίονον θετέον εἰπεῖν ἢ βίβλον μίαν γοῦν ἢ στρῶμα ἢ ἄλλο τι τῶν ἡμετέρων, ἐκσπάσαι τοῦ κατ' αὐτοὺς χάους οὐκ ἔσχομεν, χρυσίνους δὲ πεντήκοντα ἐπορισάμεθα, οὐ πάντη φορμίσαντες ἀδώρητα· ὅθεν ἡμῖν ἡσυχαία τις ἀνάστασις τοῦ κατὰ παντελεῖ πτωχεῖαν γέγονε πτώματος, τοῦ Μυροβλύτου καὶ ἀλλοῖαν ἐπίρροιαν παντοῖαν πλημμύροντος, καθὰ καὶ ἐξ ὠκεανοῦ τινος, ἀφ' οὗ καὶ ἡμεῖς ἐζήσαμεν καὶ τὸ τῆς πόλεως δὲ ἅπαν περιλειπούμενον. Οὐκ ἂν γὰρ τις ματαιωθεῖη καὶ εἰς ἰουδαϊκὴν ἐκκλισθεῖη ἀχαριστίαν, ὡς τολμηθεῖσιν προενεγκεῖν τῶν χειλέων ἀκερδῆς ἐκ τοῦ Μυροβλύτου ἀπεκβαίνειν τὰ τε εἰς τροφήν καὶ λοιπὰ δέ τινα. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν παρεκβεβάσθω συμμέτρως καὶ οὐδὲ πάνυ ἔξω τοῦ δέοντος· οἱ δὲ βάρβαροι πληρώσαντες τὴν πόλιν ὄλην, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐφῶν πυλῶν ἀρξάμενοι, ἐθέριζον τοὺς καθ' ἡμᾶς καὶ συχνὰ ταῦτα δράγματα ρίπτοντες σωροὺς ἐστοίβαζον, ἐξ ὧν Ἄιδης φιλεῖ σιτούμενος. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῶν ἀμφοδῶν φεύγοντες ἔπιπτον περὶ αὐτὰς καὶ ἅμα ἐγυμνοῦντο σκυλευόμενοι· καὶ οὕτως αἱ ἀγυαὶ εἰς οἰκτρὰ ἐσχεδιάζοντο πολυάνδρια, ἡλίου ἐφορῶντος ἃ μὴ ἔπρεπεν. Οἱ δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις παρέμενον αὐταῖς εἰς ἀδιεξόδευτον· καὶ οὐκ ἦν εὐρέσθαι οἰκίαν, ἣν οἰκῶν ἄνθρωπος ἠλεήθη, πλην εἰ μὴ ἄρα πλήθος εἶχεν ὁ οἶκος. Ἐκεῖνου γὰρ οἱ μὲν τινες ἔπιπτον ἔσω, οἷς καὶ ἦσαν αἱ οἰκίαι αὐτῶν τάφοι αὐτῶν, παραθεῖναι τὸ ψαλλόμενον, οἱ δὲ διεκχυθέντες εἰς φυγὴν τῇ τοῦ πολέμου τύχῃ ἐπεδίδοντο. Καὶ τέως μὲν ἀπλοῖ ἔκειντο οἱ ριπτόμενοι, μικρὸν δὲ ὅσον τῶν πολεμίων ραῖσάντων 114 τῆς ἄγαν ἐντρεχειᾶς καὶ ὑποπαιζόντων πικρότερον κατὰ γαίας, ὃ δὴ λέγεται, κωφῆς καὶ ἑτεροῖα νεκριμαῖα ἐπέκειντο. Καὶ ὁ μὲν τις νεκρὸς ἄνθρωπος ὄνῳ κειμένῳ συνεδυάζετο, ἕτερος δὲ κύνα εἶχε συμπαρακείμενον. Καὶ τούτων τὰ πλείω καταπεπαιγμένα ἦσαν ὡς εἰς διάθεσιν συμπλοκῆς καὶ φιλήματος. Ἄλλος ὁμοῦ ἦν αἰλούρω κατοικιδίῳ· οὐδὲ τοιούτων γὰρ τὸ βάρβαρον ἐφείδοντο, καὶ μάλιστα κυναρίων, ὡς καθυλακτούντων καὶ ἐπιτρεχόντων· διὸ καὶ αὐτῶν ἢ καθ' ἡμᾶς πόλις ἐσπάνισεν. Εἴ τι δὲ που καὶ περιλέλειπτο, ἀνδρὸς μὲν Ῥωμαίου κατεβάϋσεν ἂν καὶ κατέδραμε, Λατίνῳ δὲ ὑπεξεχώρει κνουζώμενον. Κατέγνω γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα οἱ κακοῦ ἦσαν. Καὶ εἶχε παροιμιάσασθαι τις τότε κατὰ τοὺς ἐν Σερίφῳ σιγῶντας βατράχους καὶ τινας τοιούτους Ἴταλοὺς τέττιγας, οὕτω καὶ κύνας ἀφῶνους τοὺς παρ' ἡμῖν. Καὶ ἀμφοδῶν μὲν κατατρέχεσθαι καὶ οἰκίας οὐκ εὖ πάσχειν οὐκ ἂν εἰς μάχης καινοπράγημα θεῖη τις, θεῖους δὲ ναοὺς τυραννεῖσθαι,

ἀλλὰ τοῦτο θεομαχία κρίνοιτ' ἂν ἀγχίθυρον. Εἰστρέχοντες γὰρ καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκάστους οἱ βάρβαροι ἐποιοῦν πάνδεινα καὶ οἷα θεὸν ἐρεθίζειν εἰς ἄμυναν. Καὶ ὅσους μὲν ἱερούς ἄνδρας, τεθωρακισμένους οἷον ταῖς ἀγιωτέραις τῶν στολῶν, κατέκοπτον, τοὺς πλείους εἰς θάνατον, τοὺς μὲν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐνθέου βήματος, τοὺς δὲ καὶ ἐκτός, ὅποι τύχη εὕροιεν οἱ φονευταὶ ἐνστάτας παρὰ Θεῶ, καὶ ὅσον δὲ λαϊκόν, οἱ τοῦ στόματος πλήρους ὄντος τοῦ «κύριε ἐλέησον» ἀπηράσσοντο τὰς κεφαλὰς, ἐπανακρινόμενοι τί τὸ «κύριε ἐλέησον» καὶ γελώμενοι. Αἱ δὲ κατὰ λαγνεῖαν χρανθεῖσαι, σεμναὶ γυναῖκες ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ εἰς ἀγνεῖαν ἐπηρεασθεῖσαι, ἰδοὺ εἰσι, καὶ πρεσβεύετσαν κατὰ τῶν αἰτίων, αἱ ὑπὸ γάμου ζυγόν, αἱ διὰ παρθενίαν ἄνετοι, αἱ νύμφαι τοῦ Θεοῦ. Καὶ μιᾷ μὲν ἓνα τινὰ συγχρωσθῆναι εἶη ἂν μεῖον τι κακόν, αἱ δ' ἐν τοιούτοις κοιναί, καθά τις ἂν εἴποι, ἀμίδες οὐκ ἂν εὕροιεν κλαυθμὸν ἐπάξιον. Ἔχω καλόν τι ἐνταῦθα τῶν βαρβάρων εἰπεῖν, ὅτι φονεύειν τοὺς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιβαλόμενοι τινες ἀπέσυρον αὐτοὺς ἔξω γοῦν, καὶ οὕτω καθήρουν τοῦ ζῆν, μετριάζοντες τὸ κακόν. Οἱ δὲ τοῖς θεοῖς ἐνυβρίζοντες καὶ τὰ μὲν τῶν σεβασμίων τυπωμάτων κατασχίζοντες, ὅσα μηδέν τι γλαφυρὸν ἐκ τιμίας ὕλης εἶχον, τὰ δὲ ψιλοῦντες τοῦ κατ' αὐτὰ κόσμου μετὰ πληγῶν, οὕτε ταῦτα δρᾶν διεγνωσμένοι ἐχώρουν εἰς εὐφημον ἡμετέραν μνήμην, καὶ νῦν δὲ εἰς νοῦν ἐλθόντες ἡμῖν ἀποπτύονται. Καὶ πῶς γὰρ ἂν τις γυμνοῦσθαι ἀνθρώπους ἐπ' ἐκκλησίας μαθῶν καὶ ἀχθόμενος ἀνάσχοιτ' ἂν μὴ οὐ χόλω διαρραγῆναι, γύμνωσιν κειμηλίων θείων ἐγνωκώς; Ὡς Θεοῦ ἀνεξικακίας, εἰ βάρβαρον ἄνδρα κατὰ τῆς ἱερᾶς καὶ φρικτῆς τραπέζης ἀναπηδήσαντα καὶ ἐκκαλύψαντα τὴν αἰδῶ καὶ ἐνουροῦντα εἰς 116 ἀκοντισμὸν ἀφήκε ζῆν ἀνεχόμενος. Ὡς σταυροὶ τίμιοι, τὸ ἡμέτερον κράτος, ὅσοις καὶ ὑμῶν οἱ μιαιοὶ ἐνέπαιξαν. Καὶ ἡ θεία δύναμις ἀτρεμοῦσα οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἐξεγερθήσεται. Τί ἂν τις ἐνταῦθα ἐκθείη καὶ ταύτην <τὴν> μιारीαν, ὡς τοῖς μὲν ἐξ ὑέλου ἐκκλησιαστικοῖς λαμπτήρσιν ἐνεοῦρουν οἱ ἀσύντακτοι, ὅσα καὶ οὐράναις, εἴποι ἂν ἡ τραγωδία, τοῖς δὲ τῶν οὐρῶν δοχείοις οἷα καὶ ποτηρίοις ἐκέχρητο; Οἷ γε καὶ κατὰ φρεάτων ἀφιέντες προρρέειν τὸν τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀσκοῦ προύχοντα πόδα, εἶτα ὑδρευόμενοι ἔπινον τοῦ μiasμοῦ καὶ τοῦτο πάλιν καὶ πάλιν, καὶ εἰσαεὶ κύκλον τοῦτον ἐλίττοντες ἀσελγῆ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἶη ἂν καὶ γελοῖον παραρριφὲν εἰρμῶ τινὶ καὶ αὐτό. Ἄ δὲ ἀνόπιν συγγεγράφαται, ἀλλ' ἐκεῖνα μυρία προκαλοῦντα δάκρυα ὁποῖον καὶ τὸ τοῦ Μυροβλύτου, οὗ τῷ τάφῳ ἐμπεπαικότες μετὰ πελέκεων οἱ τοιούτων εἰς ποινήν ἄξιοι, τὸν τε περίξ ἐπιπολάζοντα κόσμον ἐξ ἀργύρου κατέκοψαν καὶ τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς δὲ περιείλοντο χρύσειον στέφανον καὶ μὴν καὶ τὸν ἕτερον ἀπήγαγον τοῖν ποδοῖν, ἵνα τάχα τὸ ποδῶκες τῆς ἐξ ἐκείνου δίκης ἐκκλίναιεν. Κἂν ἐξέπραξαν ἐς τὸ πᾶν, εἰ μὴ τὸ θεῖον ἀντέβη καὶ ταχὺ ὀδηγήσαν τοὺς κρείττονας ἔν γε τοῖς βαρβάροις εἰς κωλύμην κατεπέτασε τοῦ κακοῦ. Εὐνοῦχος γὰρ τοῦ ῥηγός, ἀμιρᾶς τὴν ἀξίαν, πράττειν ὀξὺς καὶ θερμὸς, οἷος φόβον βαθὺν καταπέμπειν οἷς ἂν ἄγριος προσενεχθείη, ἔφιππος εἰσελάσας, ὡς οὐκ ἂν τις ἐλπίσοι, ἕως εἰς βαθὺν τοῦ θεοῦ ναοῦ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ ἐνόμισαν, διὰ περιφρόνησιν καὶ αὐτὸς κατ' ἐκείνον, ὃς ἐν τῇ τῆς μητροπόλεως καθολικῇ καθιπεύσας τὸν τε ἵππον ἀπέβαλε συγκατενεχθεὶς θραυσθέντα καὶ αὐτὸς οὐκ εὖ ἀπήλλαξεν, ἀληθῶς δὲ κατὰ προμήθειαν, ἵνα καὶ ῥᾶον οὕτω διὰ τῆς πυκνότητος τοῦ λαοῦ παρεισδύοιτο φευγόντων ἐκάστων συμπατηθῆναι τῷ ἵππῳ, καὶ ἄποπτος δὲ ὢν βλέποιτό τε καὶ ἀντιβλέποι τοὺς κακουροῦντας, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἀμύνοιτο· εἰσδραμῶν γοῦν ὁ εὐνοῦχος οὕτω μετ' εὐγενοῦς ἵππου καὶ τὴν μετὰ χεῖρα σιδηρέαν κορύνην κατάγων, συνεπιλαμβανομένων ἅμα καὶ τῶν ἐφεπομένων θεραπόντων, οἱ καὶ αὐτοὶ σφοδροὶ δρᾶν ἦσαν, φόνους τε πολλοὺς ἐκώλυσε καὶ γυμνώσεις ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἃ δὴ ἐτέρωθι κωλυθῆναι οὐκ ἔσχε, καὶ τοὺς ἐπιβούλους δὲ τοῦ ἀγίου τάφου ἀπήγαγεν, ὡς οὐκ ἂν ἐκείνοι ἤθελον, κερδήσαντας μόνα (μυρία δὲ ἦσαν ἐκεῖνα) ὅσα πρὸ αὐτοῦ

κατέσπασαν φθάσαντες. Καὶ φόνους μὲν τοὺς ἐκεῖ κατέσχευεν ὁ ἄρχων, τοῦ δὲ πνιγμοῦ τῶν φυγόντων ἐν τῷ ναῷ οὐκ ἦν ἐπίσχεσις, ἀλλ' ὡσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις καθολικαῖς, οὕτω καὶ ταύτη οὐκ ὀλίγη μοῖρα τοὺς ζῶντας 118 ὁ πνιγμὸς ἐδικαίωσεν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐρίζοι ἂν πρὸς τοὺς ἐπ' ἀκροπόλεως πεπνιγότας, ὡς ἡ ἀρχὴ τοῦ λόγου συνέγραψε. Τί ἂν λέγοιμι τοὺς τῶν τεγέων οἴκων ἄνωθεν καταλλομένους ἐπὶ μελέτη θανάτου, ὅτε τὸ μέγα κακὸν καὶ αὐτοὺς περιεστοίχιζεν; Οἱ πεπευκασθαι εἰς αἰθέρα μὴ ἔχοντες, οὐπερ ἐφίεντο ἄν, τὸ τῶν βαρέων ἔπασχον καὶ ἐλάκουν εἰς θάνατον ἐκ μετεώρου κατασκήπτοντες. Τί δὲ τοὺς κατὰ φρεάτων ὡσεὶ καὶ τινος Κωκυτοῦ καὶ Ἀχεροντίου ὕδατος βυθιζομένους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, τοὺς μὲν φόβῳ τοῦ μὴ ἄλλῳ πεσεῖν θανάτῳ, τὰς δὲ καὶ κατὰ σεμνότητα; Καινὸν δὲ οὐδὲν οὐδὲ ἢ τοιαύτη ἔμπρωσις τε καὶ κατάπτωσις παρ' ἀνθρώποις, οἱ μὴ μόνον πέτρας εὐχοντο ἂν ῥαγῆναι εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῖς καὶ βουνούς εἰς κρύψιν κατακυλισθῆναι καὶ οὐρανὸν δὲ αὐτὸν ἐπικαταπεσεῖν, ἀλλὰ πού καὶ χάος καὶ τάρταρον ἐφαντάζοντο εἰς κατάδυσιν καὶ βίου κατάλυσιν. Τὸ γὰρ καθ' ἱστορίαν βάραθρον καὶ οἱ κρημνοὶ μικρὰ καὶ αὐτὰ ἦσαν τοῖς ἀφαντωθῆναι θέλουσιν. Ὡ μοι καὶ τῶν λίθων, οἵπερ ἐπαφιέμενοι τοῖς τοιούτοις πρὸς τῶν βαρβάρων ἀνανεύειν οὐκ ἀφίεσαν, ἀλλ' ἐπιπυμάζοντες κατεχώννυον τοὺς ἐλεεινούς. Οὐαὶ τότε καὶ ὅσαι κατὰ γαστέρων εἶχον, ἅς ἐν τῷ φεύγειν βαρύνων ὁ κατὰ φύσιν φίλιος φόρτος ἐξ ὀλιγηπελῆς κατέρριπτε συμποδίζων εἰς Ἄδην, φθανούσας τὸν διὰ ξιφῶν ὄλεθρον. Οἰκτρὸν δὲ τούτων οὐκ ἔλαττον καὶ μητέρες, αἷς φευγούσαις καὶ ἀπαλοὶ παῖδες συνέτρεχον. Καὶ τέως μὲν ὁμοῦ ἦσαν, ἐπισπέρχοντος δὲ τοῦ κακοῦ, ἐνίκων τὸν δρόμον αἱ μητέρες, δυστυχῶς γε τοῦτο καὶ μάλα. Ἐπιστραφεῖσαι γὰρ ἢ οὐκέτ' ἔβλεπον τοὺς ποθουμένους ἀνθαμίλλους, Ἡρώδου δὲ τινι ψήφῳ περιπεπτωκότας, ἢ ἔπιπτον καὶ αὐταὶ πρὸς τῶν ἐπικαταλαβόντων, μισοῦμεναι, ὅτι μὴ ἐκείνων πρὸς ἔρωτα ἐπεστρέφοντο, ἀλλ' ἔκλαιον τὸν ὕστατον δόλιχον, ὃν οἱ παῖδες ἐστείλαντο. Ἐφευγον καὶ πατέρες, νεογνὰ μητέρων ὀρφανὰ ὀπίσω ἀφιέντες. Καὶ αὐτὰ μὲν ὡς ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐγοῶντο, οἱ δὲ μὴ ἐπιστρεφόμενοι ἔθεον, καὶ ἡ φύσις ἐβόα κενά. Εἰ δὲ καὶ ἐξέδραμον ἐκεῖνα συμφεύγειν, αὐτὰ μὲν ἐποίουν τὸ δυνατόν, ὁ δὲ γενέτωρ ἦν ὁ αὐτὸς τοὺς πόδας, τοῦ κατὰ θάνατον φόβου τὴν φυσικὴν ἐκνικῶντος στοργήν. Καὶ εἴπερ ὁ τεκνωσάμενος περιποιήσεται ζώην, ἀλλ' αὐτὰ συμπατούμενα καὶ πρὸς βίαν σκαρίζοντα ἐξώλλυντο εἰς ἐπιθήκην τῶν κατ' ἄνδρας νεκρῶν. Οὕτω καὶ θρέμμα τραχύ, λύκων ἐπιτρεχόντων, ἀφήσιν τὰ οἰκεῖα νεογιλά καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος οὐκ οἶδεν οὐδενὸς φείδεσθαι. 120 Κλαίω δ' ἐνταῦθα ἐγώ, ἀναπολήσας εἰς νοῦν ὡς καὶ ἡμεῖς ἅπαντες οὕτως ἐφεύγομεν, οἷα σφαγῆς πρόβατα, οὔτε ποιμένος προμαχοῦντος οὔτε μὴν μισθωτοῦ. Καὶ μακάριον εἴπερ ἐφεύγομεν διὰ τέλους. Νῦν δὲ ἀλλὰ μικροῦ δέον οἱ πλείους τοῖς τῶν λύκων περιεπίπτομεν στόμασι. Μυρία δὲ ταῦτα πτώματα, καὶ οἷα πόλιν ἀποκενοῦν εὐφοροῦσαν ἦν ὅτε οἰκητόρων ἀγαθῶν. Καὶ μετροῖντο ἂν οἱ οὕτω πολυτρόπως πεσόντες ὑπὲρ χιλιάδας ἑπτὰ, ὡς οἱ περιελθόντες ἐστοχάσαντο πρὸς δυνατὴν ἀκρίβειαν, σὺν γε τοῖς ἐκ Βουλγάρων πεζοῖς καὶ ὅσοι τοῦ στρατιωτικοῦ συνέπεσον. Οἱ δὲ βάρβαροι περιεργασάμενοι ἄλλως εἰς πέντε χιλιάδας ἠρίθμησαν τὸ κακόν, μήτε τοὺς πεπνιγμένους συγκεφαλαιωσάμενοι τούτοις μήτε δηλαδὴ τοὺς ἐπ' οἴκων πεσόντας, ἀλλὰ μόνους ἀριθμῶ δεδωκότες ὅσους αὐτοῖς ἐκθέτους κειμένους ἡλιος ἔφηνεν. Ἐνταῦθα δάκοι ἂν καρδίαν ἀνδρὸς φιλοίκτου καὶ ὅτι τοὺς κειμένους ἔν τε ταῖς ἀμφοδοῖς καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀλόγοις ζώοις ἀναμιγνύντες κατέκαιον οἱ ἐχθροί, τὸ μισάνθρωπον ὁψὲ καὶ τοῦτο δρᾶσαντες. Τὰ πρῶτα γὰρ ὑφ' ἡμῶν παρακαλούμενοι καταχῶσαι τοὺς νεκρούς, μὴ καὶ θεὰ δυσπρόσωπος ἔκκεινται καὶ ἀποφορὰς δὲ νοσερὰς ἀτμίσωσιν, ἐθάδες τοιούτων αὐτοὶ ἔφασαν εἶναι καὶ χαίρειν τοιαύταις θεαῖς τε καὶ ὀδμαῖς. Οἱ μὲν δὲ πολλοὶ φόνοι καὶ αἱ σφοδραὶ ἀρπαγαὶ καὶ τὰ πλείω κακὰ δοκοῖεν ἂν λῆξαι μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἢ ἄλωσις, ἐξ

ἐπιτάγματος τῶν κομήτων. Ἦν δὲ Σάββατον, οὐ φυγὴν ἔχον, ἦν εὐαγγελικῶς ἀπεύξαιτ' ἂν τις, ἀλλὰ τηλικαύτης πόλεως ὄλεθρον. Τὰ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἂν μὲν τις φράσαι, ὡς μηδὲν τι ἐλλείψαι· ὅσα δὲ ἐστὶν ἐπιλέξασθαι, αὐχήσωμεν ἂν καὶ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἔσεσθαι ἀπογράψασθαι. Πάντες οἱ ἔξω ἰππῶται καὶ οἱ ναύαρχοι δέ, ἀκολουθῶς δὲ καὶ οἱ ἄμφ' αὐτούς, ἀνακαθήραντες ἤδη τὰ σφίσι φοβερὰ καὶ μισήσαντες εἰς πλεόν ἀίθριοκοιτεῖν, ἔπλησαν ἀδεῶς τὰς οἰκίσεις τῆς πόλεως, τὰς μὲν μείζους κατὰ κεφαλὰς καὶ ὅσοι περὶ αὐτάς, τὰς δὲ ἐλάττους κατὰ τινὰς ἴλας ἐτέρας, ὅσαις ἦν σύμμετρον τὸ κατάλυμα. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν αὐτοὶ μὲν ἦσαν οἴκων εἴσω, τὸ δὲ πολιτικὸν ἅπαν σύστημα ἐπλάζετο, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς. Καὶ τὸ μὲν βάρβαρον ἐνέμετο τὰς ἐπ' οἴκων ἐνθέσεις, οἱ δὲ οἰκοδεσπότης ἀπελήλαντο καὶ περιενόστουν ὧδε κάκεϊ πεινῶντες, διψῶντες, ριγοῦντες, ὅτι καὶ γυμνοί. Καὶ εἴθε μὲν γυμνοί, ὡς ἂν που καὶ ἐλεοῖντο ἐκ τῶν γυμνωσάντων· νῦν δὲ σοφίζομενοι τὴν ἔνδυσιν διὰ τὸ ἄλλως κατ' ὄψιν αἰσχρὸν οὐκ εἶχον ἔλεον, οἷα τῆς ἀνάγκης ἐκάστω, εἰ καὶ ἄναλλον, ἀλλ' οὖν τινὰ στολὴν ἀφοσιούσης, ὁποῖαν ἰδὼν ὁ μὲν ἔξω πένθους γελάσοι ἂν διὰ τὸ 122 σκηνικώτερον, ὁ δὲ συγγεγευμένος τοῦ πάθους οὐκ ἂν ὀκνήσοι μὴ ἐκθανεῖν λυπούμενος. Ἐτρύπησέ τις ψίαθον καὶ περιβαλλόμενος ἔκρυπτε μόγις τὴν προσθίαν αἰσχύνην καὶ ἠγάπα οὕτω καλυψάμενος, εὐδαίμων αὐτὸς τῇ πρὸς ἐτέρους παραβολῇ, ὅσοι τὸ κατὰ χεῖρα θέναρ καὶ τὰ δάκτυλα καθά τι παραπέτασμα προθέμενοι καὶ κρύπτοντες ἄπερ ἐχρῆν ἠρκοῦντο, μὴ ἔχοντες ὅ,τι πλεόν δράσουσι. Καὶ ἦν μὲν καὶ αὐτὸ οὐ θεὰς ἄξιον· εἰ δὲ καὶ γυναῖκες τοῦ πάθους ἐκοινώνουν τοῦδε, τί δὴ ἔλαμπεν ἠλίος, ὡς καὶ τοιαῦτα καθορᾶν; Ἄλλ' αὐτὸς μὲν εἶχεν ἄλλως ἐνδείκνυσθαί τι καλόν, ἐκτρέπων τοὺς αὐταῖς ἐνυβρίζοντας, ὁ δὲ ἐπιὼν ἔσπερος πάνδεινα ἐποίει, σκότον προβαλλόμενος εἰς ἀποκρυφὴν καὶ ἀναίδειαν. Ἡ μὲν γὰρ ἡμέρα εἶχε τι σῶφρον δέει τῶν ὑπερεχόντων, ἡ δὲ νύξ ἐπαρρησίαζε τὰ μὴ ὅσια. Ἦν τις τότε καὶ ὃς ῥάκος εὐρηκῶς παρερριμμένον που ἀποκαθημένης τυχόν ἢ καὶ ἄλλοιον, ὁποῖοις πολλοῖς αἰ λεωφόροι κατέστρωνται, καὶ συχνὰ τοιαῦτα συγκεκρουκῶς εἰς ῥαφὴν, ὡς εἶχε, καὶ λεντίου τρόπον συσκευασάμενος, ἄκων ἤθελε τὴν ἀσυνήθη περιστολήν. Ἄλλοι συνθέματα ἐρεᾶ μαδῶντα ἐξευρίσκοντες καὶ ἐναπτόμενοι, κοιλίαν μὲν καὶ ῥάχιν καὶ τὰ κατωτέρω ἔσκεπον, σχοίνῳ σαθρᾷ καὶ ῥυπαρᾷ τῇ ἐκ φιλύρας ἢ τοιοῦδέ τινος περιζωσάμενοι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν χρῶ κατ' αὐτὴν σάρκα τῷ ἀέρι γινόμενοι. Ἰματισμένον δὲ τινὰ ἰδεῖν τὸ ὄλον ὅμοιον ἦν ὡς εἰ καὶ ῥῆγα εἶδεν ἢ ἄλλον ἄνδρα λαμπρότητος. Πόρναις μόναις ἐνέλαμπε κάλλος ἰματισμοῦ, αἱ τοῖς ἱεροῖς πεπλώμασιν ἠγλαΐζοντο, εὐπάρυφοι τοῖς μισοῖς ἐρασταῖς παρομαρτοῦσαι καὶ βλεπόντων ἡμῶν παρρησιαζόμεναι τὴν ἀμαρτίαν καὶ συγκαταχορεύουσαι. Ὡ κἀνταῦθα θείας ἀνοχῆς. Αἱ δὲ κεφαλαὶ τοῖς μὲν πλείοσιν ἦσαν ἀκατακάλυπτοι, τῶν Λατίνων οὕτω σκευωρησάντων, ὡς ἂν ἔχοιμεν τὸ ὁμόστολον. Καὶ τοῦτο μὲν οἱ δυνάμενοι ἔπασχον· ὅσοις δὲ τὰ τῆς κεφαλῆς οὐκ εἶχεν ἀπαθῶς, ἀλλ' ἔδει κατακεκαλύφθαι αὐτάς διὰ τὸ ἄρρωστον, ἀλλ' αὐτούς βλέπων τις παντοῖος ἂν τὴν λύπην γένοιτο, τῇ ποικιλίᾳ τῶν βλεπομένων συμπεριαιγόμενος. Πῖλον μὲν γὰρ ἀσκητὸν περιτεθεῖσθαι οἱ εὐτυχέστατοι κατεπλούτουσαν, τῶν δ' ἄλλων οἱ πλείους ψιάθων πλέγματα ἢ σχοίνων ἢ καλάμης ἐσχεδίαζον εἰς τοιαύτην σκέπην, τὰ πολλὰ καὶ διατετρημένα τὴν κορυφὴν κατὰ καπνοδόκην, τὰ μὲν εὐρῶτος καταβοσκησαμένου, τὰ δὲ καὶ κατὰ βαρβαρικὸν ἄθυρμα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ πρὸς τέχνην, ἵνα διὰ τοῦ τρήματος ὁ πῖλος, οἷα καὶ τις χώνη τοῖς διψῶσιν ἐνερευγῆται συμβολήν. 124 Καὶ ἦσαν οἱ πάντες ἐκ τῶν τοιούτων στολισμάτων, ὧν πολλοῖς ἐνέλαμπον ὡς οἷα τινες πορφύρεοι λίθοι πληγαὶ πορφύρουσαι τῷ ἐξ αἵματος λύθρῳ, θέαμα καὶ δυσπρόσοπτον καὶ δυσεἰκαστον, τὸ μὲν οἷς ἐκ νερτέρων ἠκεῖν ἐδόκουν σκιαὶ τινες αἴσσοσαι, τὸ δ' ὅτι τοὺς κατὰ φύσιν χαρακτηῖρας οὐκέτ' εἶχον διὰ τὸ ἔνδον που ἀναχωρῆσαι ἢ καὶ τέλεον ἐκλιπεῖν τὸν φίλιον χυμόν, δι' οὐπὲρ ἐξάνθει τὸ

ἐρύθημα. Ἦν οὖν ἔργον γνωρίσαι καὶ τὸν πάνυ ἐν τούτοις φίλτατον· καὶ ἕκαστος ἀνηρώτα ἕκαστον, ὅστις ποτ' ἂν καὶ εἴη, διὰ τὸ κατὰ χρόαν πάντων ὁμοειδὲς καὶ διάφορον κατ' οὐδέν. Ἰτέον ἐπὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ θεωρητέον τοὺς τοιοῦτους καὶ ἐκεῖ καὶ ἐρωτητέον τίς ἄρα ἐν τούτοις ὁ πλούσιος ἢ πένης, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἀλλὰ τίς μὲν ἱεράται; τίς δὲ ἐπὶ τοῦ ἀναγινώσκειν ἐστί; τίς δὲ τοῦ λαοῦ εἶναι εἴληχε; Πάντες γὰρ εἶδος ἐν καὶ μορφή ἢ αὐτή· κἂν εἰ μὴ τις ἀποκριθεὶς τῶν ἄλλων τὸ ἱερὸν εἰσέλθοι βῆμα, στησόμενος εἰς εὐχάς, καὶ τις ἄλλος εἰς τὸν ἱερὸν ἀνέλθοι ὀκρίβαντα ψαλμοῦ χάριν, οὐκ ἦν διάκρισις τούτων τε καὶ τῶν τοῦ λαοῦ. Εἶχον δὲ τι πάντες οὗτοι σεμνόν, εἰ καὶ ἄλλως λυπηρόν· λελυμένοι γὰρ ἐκ τῶν ποδῶν πάντες τὰ ὑποδήματα τῶν τοῦ ἀγίου οἴκου κρηπίδων ἐγίνοντο. Σκοπητέον καὶ τὰς ἐκάστων τροφὰς καὶ γνωστέον ὡς ἐκ τῶν συμφυλετῶν μὲν οὐκ ἦν ὅ, τι καὶ λάβοιεν, πάντων ἐξ ἴσου πεινῶντων, τῶν δὲ Λατίνων ὀλίγοι μὲν τινες ἐχορήγουν ὀβολοὺς τοὺς παρὰ σφίσι, ὅθεν ἦν γλίσχρος ἀποζῆν, οἱ δὲ πλείους διάβολον ἐπικαλοῦντες τὸν ἐπαιτοῦντα, τοῦτο δὴ τὸ παρ' αὐτοῖς εὐχορήγητον, ὕβρεις ἐδίδουν ὡσεὶ καὶ ψωμόν, καὶ κόνδυλον ὄψον ἐπ' αὐταῖς. Καὶ ὁ ἔλεος μὲν οὕτως ἦν δυσεύρετος, δίχα γε τῶν ἐκ τοῦ Μυροβλύτου, ὅς, καθὰ καὶ προσυγγέγραπται, πάντας τοὺς πολίτας ἔθρεψεν εἰς ὅσον ἐχρῆν. Εἰ δὲ τίς καὶ εὐπορηκῶς ποθεν ἐθέλοι τιμήματος πορίσασθαι τὸ τρέφον, βαβαὶ τῆς βαρβαρικῆς ἀπανθρωπίας. Ἰουδαίῳ μὲν γὰρ καὶ Ἀρμενίῳ, οὓς ἢ ἀγχιτέρμων Κρανία καὶ ὁ Ζεμενίκος φέρβουσι, ἐπεμέτρει ἐς ὅσον τε καθῆκον ἦν καὶ τι καὶ εἰς ὑπέρμετρον, ἐαλωκότι δὲ πολίτῃ ἐλάχιστον, εἴ που καὶ ἐπιστραφεῖη αὐτοῦ. Ἄρτιδιον γοῦν περιηγμένον ὡς εἰς κρίκον, ὅσον ἂν ἀντίχειρ καὶ λιχανὸς διαγράψαιεν, τριῶν χαλκῶν στατήρων ἀπεδίδου τῷ ἐλεεινῷ πολίτῃ, μόλις ὀβολοῦ ἀξιούμενον. Ἄλλ' ἅμα ὑπεκρουσάμην Ἀρμενίου καὶ ζέσιν ἔπαθον περικάρδιον, ἐννοησάμενος ὅποια κακὰ καὶ αὐτοὺς ὁ βάσκανος δαίμων ἡμῖν προσέθετο, ἔξω μὲν πρὸ τῆς ἀλώσεως ἐν ὄντας τοῖς πολεμίοις καὶ θερμότερους ἐκείνων εἰς τὰ καθ' ἡμῶν ἀποδεικνυμένους κακὰ ἐν ἐφόδοις, ἐν λόχοις, ἐν προόδοις ταῖς εἰς λείαν, ἐν μηχαναῖς, ἐν ἐκφάνσεσι τῶν λανθανόντων, ἔσω δὲ δεσπὸ 126 ζοντας ἡμῶν καὶ αὐτούς, ἀπειλουμένους, ἐπιτάσσοντας, ἀποστεροῦντας, τύπτοντας, ἄγχοντας τοῖς ὠνίοις. Ἄρτίσκον γὰρ παλάμη περιληπτόν, ὃν ὀβολοῦ ἂν τις τιμήσαιτο, πολλοῦ αὐτοῖ ἐσταθμῶντο, καὶ λατινικῶς καὶ αὐτοῖ ἡμᾶς ἀπέπνιγον. Καὶ ἀπολώλαμεν ἂν τηνικαῦτα, εἰ μὴ τὴν ὀπώραν κατ' ἄμμον πληθύνας ὁ Θεός, ἐν αἷς καὶ τὰς σταφυλάς, ἃς ἄλλων κεκοπιακότων ἕτεροι ἔδρεπον εἰς τοὺς κόπους ἐκείνων εἰσερχόμενοι, ἔθρεψε καὶ ἡμᾶς. Μὴ γὰρ ἐπὶ νοῦν ἀγέτω τις ἄλλο τι ἐς τροφήν καὶ τρυφήν ἐνδεδαφιλεῦσθαι ἡμῖν. Ὡν ἐκθλιβομένων μὲν οἶνον εἶχομεν, εἰ καὶ πνευματίαν ἐκεῖνον καὶ βρόμιον καὶ οὐ προσηνῆ πρὸς ὑγίειαν, ἀλλ' οὖν παραμυθητικώτερον ὕδατος, καὶ ἀλλοίαν δὲ τροφήν, ναὶ δὲ καὶ ἰματισμὸν τῇ ἀπεμπολήσει, καὶ εἴ τι δὲ ἄλλο ῥάδιον καὶ πρόχειρον πορίσασθαι. Οἱ δὲ ἐξώλεις Ἀρμένιοι λέγεται καὶ καταμαίνειν ἡμῖν τοὺς ἄρτους. Ἦν δὲ αὐτὸ οὐχ ἱκανὸν τοὺς πτωχοὺς ἐκτρέπειν τοῦ προσίεσθαι τὰ πωλούμενα· δεινὴ γὰρ ἢ ἀνάγκη τὸ καθῆκον ἐκκρούεσθαι καὶ μόνου τοῦ πρὸς βίαν ἐγκειμένου γίνεσθαι. Τοιοῦτον δὲ τινα μiasmὸν διαρρέει φήμη καὶ ἐκ τῶν Λατίνων πάσχειν ἡμᾶς. Ἐλαιον γὰρ πιμελαῖς καὶ στέασιν ἐγκατακεραυνύντες ἐγίνοντο τοῖς ἀγαθοῖς Χριστιανοῖς αἴτιοι τοῦ παρανομεῖν τὴν νηστείαν, τὴν κατὰ τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευάς, ἵνα μὴ μόνον τὴν τύχην ἡμῖν ἀλλοιώσωσιν οἷς ἡμᾶς κατεδουλώσαντο, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀγίᾳ θρησκείᾳ ἐμπαροινήσωσιν. Ὡ, τίς ἂν ἀνάσχοιτο ἐκείνων; Καὶ ὅτε ἡμεῖς μὲν ἐν τῷ τοῦ μεγάλου Μυροβλύτου ναῶ ὕμνους ἱεροῦς ἐτελοῦμεν περιστάμενοι τὸν περιώνυμον ἐλεήμονα, οἱ δ' ἐν ταῖς πλαγίαις τοῦ ἱεροῦ βήματος τὰ ἑαυτῶν ἐτέλουν, ἀντιφωνοῦντες ἡμῖν καὶ τὰς πολίτιδας φωνὰς ὑπερφωνεῖν ἐθέλοντες βοαῖς κορυζώσαις καὶ ἀπηχέσι, πολλάκις δὲ καὶ ταῖς τῶν καθ' ἡμᾶς θείων εὐαγγελίων ἐκφωνήσεσι πρὸς ἔριν οἱ ἀχαρίτωτοι ἀντεπεξαγόμενοι καὶ

συγγέοντες οὕτω τὸ εὐτακτον καὶ τὴν ἱερὰν ἀρμονίαν λύοντες. Καὶ ἐλάλησα μὲν εὐλαβῶς καὶ περὶ τοῦδε τῷ κόμητι Ἀλδουίνω, εἴ πως γένηται τάξις καὶ μὴ γελῶντο τὰ θεῖα τῇ αὐτονομίᾳ τῶν παρ' αὐτοῖς ἱερέων, ἀνύσαι δὲ ἔσχον οὐδέν, εἰ καὶ ἄλλως ἐκεῖνος ἐφώκει ἐν οὐκ ὀλίγοις ἐθέλειν τὰ ῥωμαϊκὰ τάσσειν ὡς μὴ καταλύεσθαι. Ὅς γε καὶ δικαιοπραγεῖν εἴτε προσποιούμενος εἴτε καὶ πρὸς ἀλήθειαν βουλούμενος ἐν τε τῷ κρίνειν καὶ κολάζειν τοὺς ὑπαιτίους καὶ ἰσότητα διανέμειν καὶ μῶλωψι καὶ λοιπαῖς αἰκίαις, ἀλλὰ καὶ σκόλοψι τῶν τινὰς κακούργων τιμᾶσθαι, καὶ τῷ τοῦ ἀγίου τάφω ἄργυρον καὶ χρυσὸν ἐχορήγησε, τὸν ἀρκοῦντα εἰς ἀναποίησιν τοῦ ἐλλείψαντος. Καὶ βίβλους δέ, εἰ καὶ μὴ τὰς ἀφηρημένας καὶ οὐδὲ πάνυ τι εὐχρήστους, ἀλλ' οὖν ὅσας εὐηρεστήθη ἐφιλοτιμήσατο δοῦναι· καὶ πηγμάτων δὲ κηρῶν ἀργύρεα μεταφορητὰ ἐν ἱεραῖς εἰσόδοις λόγου ἄξια ἐχαρίσατο· καὶ ἡμῖν δὲ τινὰ ζωαρκῆ ἐπένειμε σὺν γε καὶ βίβλοις, ἃς οὐτὶ λίαν ἐποθοῦμεν, 128 καὶ εἰκονίσματα θεῖα, ὧν τὰ πεφροντισμένα τοῖς ἐκείνου ἡμεῖς αὐθις ἐπεμερίσαμεν, αἰτηθέντες καὶ μὴ ἔχοντες ἀπανήνασθαι· ἔτι δὲ καὶ ἱερά ἐπιπλα, μὴ γὰρ κρυπτόν τὸ ἀληθές, ἐξ ὧν ἐπικοσμήματός τι πολλαῖς τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν διαιμοιρασάμεθα. Τοῦ δὲ κόμητος τούτου ἐκεῖνο μάλιστα τὸ καλόν, εἰ καὶ ἄλλως εἶχε τι καὶ κακὸν συμμιγές, παρὰ καὶ καλῶ κακὸν θεμένης τῆς φύσεως, κρατῆρα τοιοῦτον κερασαμένης αὐτῷ. Εἶχε μὲν γὰρ τὸ Λατινικὸν ὑπόυλος περὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς καὶ συχνὸν αὐτοῖς ὑπ' ὀδόντας ὡς ἀνάθεμα τοῖς μὴ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀλώσεως ἅπαν τὸ πολιτικὸν κατασφάξασι καὶ τὸ διὰ τί κεφαλαὶ τοιούτοις ἐπικάθηται σώμασι καὶ ὅτι τὸ τούτων αἷμα οὐ ποιεῖ σύγκρασιν πρὸς τὸ ἡμέτερον καὶ ὅτι παρακλητεύσομεν τὸν ῥῆγα καὶ πεσοῦνται μὲν πάντες οὗτοι, ἀντεισοικισθήσονται δὲ καταμόνας Λατῖνοι, καὶ οὕτως ἅπαντα καλὰ ἔσονται. Οὐκοῦν ἀκόλουθοι τούτοις ἀπειλαὶ καθ' ἡμῶν καὶ ῥίπισμα ὅσαι ὥραι τοῦ κατὰ τὸν κόμητα θυμοῦ ἐκ διαβολῶν καὶ ἀναφώνησις τῶν ἐνδιαβαλλόντων τὸ αὐρίον, αὐρίον, καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ λαὸς ἅπας εὐθὺς περὶ ἡμᾶς. Καὶ ἦν ἀνάγκη κοπιᾶν καὶ λαλεῖν, καὶ ἐποιοῦμεν οὕτω συχνά, πολυτρόπως πονούμενοι. Καὶ Θεοῦ χαριτοῦντος ἐπέιθομεν, καὶ τοῦτο πλειστάκις διὰ τὸν ἄρχοντα ῥέπειν ἐκεῖσε. Καὶ οὐ πρόην ἀνήκαμεν, ἕως τὸ τελευταῖον παντοῖοι (οὐ λέγω τὰ εἰς ὀμιλίαν ἀλλὰ δημηγορίαν) γενόμενοι καὶ δικαιολογησάμενοι καὶ οὐδὲ κολακείας ἀπεσχημένοι καὶ χαριεντισάμενοι καὶ ἐμβριθῶς δέ τι λαλήσαντες καὶ μεμψάμενοι μὲν τὴν τῶν συγκλύδων Λατίνων δεινότητα, ἔπαινον δὲ τῶν Θεσσαλονικέων προενεγκόντες καίριον καὶ ὅλως τοὺς λόγους πολυειδῶς ἀρμοσάμενοι καὶ οἰκονομήσαντες πρὸς ἀνθρώπους ἀγρίους κατὰ τι ἀμυδρὸν ἀπήχημα γραφικῆς ἐλέγξεως καὶ ἐπιτιμῆσεως καὶ παρακλήσεως, οἱ καὶ κατὰ καιρὸν εἰρήνης ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἄτολμοι ὄντες ποιεῖν τὰ εὐαγγελικὰ εἰς ἄκρατον, ἵνα μὴ πάσχοιμεν ἀβούλητα, ἐβεβαιώσαμεν τὸν ἄνδρα καὶ εἰς ἔμπροσθεν καταστήσαντες περιηγάγομεν διομόσασθαι ἢ μὴν μηκέτι φόβον ἐπαρτηθῆσεσθαι φόνου ἢ τινος ἐτέρου κακοῦ τοῖς ἐαλωκόσι. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀνεπαυόμεθα εἰς ὅσον ἦν ἐγχωροῦν. Ἐνεχώρει δὲ μὴ εἰς τὸ πᾶν παρά γε τοῖς οὕτω μισορωμαίοις Λατίνοις. Ἀλλ' ἐπανιτέον πάλιν ἐκ τῶν τοῦ κόμητος ἐπὶ τὰ πρότερον. Διχῆ διηρημένων τῶν κατὰ βίον εἰς τε τὰ καθ' ἡμέραν καὶ τὰ νύκτερα, αἱ μὲν ἡμέραι ἡμῖν ἐψεύδοντο τὸ ἡμέρον διὰ τὴν ἐν τοῖς Λατίνοις ἀγριότητα, τὴν ἀμυδρῶς 130 ὑπολαληθεῖσαν, οἱ μὴ χωρητὸν αὐτοῖς καὶ ἡμῖν τὸν κόσμον εἶναι κρίνουσι· συναντῶντες γοῦν κατέπτυν, ὥθουν, ἐσκέλιζον, κατέβρεχον ὕβρεις. Συχνὸν ἦν αὐτοῖς ὡς εἰς ἐπὶ τὸ «ἐλθὲ Καλοῖωάννης», μυκτῆρ οὗτος, ὡς ἡμῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ γαυρουμένων μικρὸν ὅσον τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐλθεῖν ἡμῖν ἐπίκουρον. Εἰ δὲ τις τῶν συναιχμαλώτων πεζῆ τὴν λεωφόρον τρίβοι (τίς δὲ οὐ τοιοῦτος τότε, ὅτε καὶ ἡμεῖς ἐπάσχομεν οὕτω, κατάκοποι καὶ τὰ σκέλη παράφοροι καὶ τεταραγμένοι καὶ σεσαλευμένοι κατὰ μεθύοντας;), εἰ τοίνυν οὕτω τις περὶ στενωπὸν ὀδεύοι καὶ τύχοι Λατίνον παρέρχεσθαι ἔφιππον, οὐκ ἂν ἐκεῖνος φείσαιτο καταπατήσαι καὶ

συντρίψαι τὸν ἄνθρωπον, κεντρίζων τὸν ἵππον εἰς κατασκίρτημα. Οὕτως ἐφίλουν ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι, συχνὰ πρὸς πάντα λόγον καὶ πρὸς πᾶν ἔργον προϊσχύμενοι εἰς δικαίωσιν τοῦ κακουργεῖν τὸ ἀπὸ σπάθης ἡμᾶς ἐλεῖν, οὐκ ἀνθρώπινα λαλοῦντες, ἀλλ' ὡσεὶ καὶ λέων ἄγραν ἐλών ἐθέλει διασπᾶν αὐτήν, οὐχ ὅτι πεινώη καὶ ποθοίη σάρκα, ἀλλὰ δικαίῳ τοῦ συσχεῖν αὐτήν ὄνυξιν. Οὐκ ἦν ἐπὶ τούτοις οὐδὲ ὑποστένειν ἡμᾶς,

οὐκουν οὐδὲ κατ' ὄψιν σκυθρωπάζειν, ἃ δὴ τοῖς ἐν κλύδωνι συμφορῶν ἀνεῖται πρὸς ἐκβολὴν τοῦ κατὰ ψυχὴν ἄχθους. Πολὺ γὰρ αὐτοῖς ἐνταῦθα τὸ «διάβολε, τί στενάζεις;». Ἐβούλοντο γὰρ ἀναισθητεῖν ἡμᾶς καὶ φρενοβλαβεῖν, ὡς καὶ χαίρειν ἐφ' οἷς κακῶς ἐπάσχομεν. Εἰ δέ πη ζυμπεσὸν ὧδε γελᾶν εἴτε μειδιᾶν ἐπέλθοι τινί, χολὴ καὶ τοῦτο δριμεῖα τῷ κατιδόντι Λατίνῳ. Ἐνόμιζε γάρ, ὡς ἔοικεν, ἢ καταγελᾶν ἡμᾶς τῶν λατινικῶν πράξεων ἢ ἀγαθὰ παραδοκοῦντας ὁ χαιρέκακος εἴτε καὶ πεπονθότας ἀγαλλιᾶσθαι, ὃ τοῖς ἐχθροῖς ἀπενέβαινε. Καὶ τοίνυν δακτύλους εἰς γρόνθον ἔπτυσσον καὶ τὴν χεῖρα γογγυλίζοντες ἐρρῦθμιζον πύξ πλήττειν, «τί γελᾶς, ὦ διάβολε» βατταρίζοντες, καὶ οὕτω τὴν αἰθρίαν τοῦ μειδιάματος εἰς νέφος δακρυόεν μετέστρεφον ἢ, καὶ ἐτέρως εἶπεῖν, τὸν γελῶντα Δημόκριτον εἰς Ἡράκλειτον μετεποίουν δακρύνοντα. Ἀνεψηλαφῶντο παρ' αὐτῶν καὶ τὰ τῶν παροδευόντων προκόλπια καὶ ἐξεκενοῦντο, εἴ τί που καὶ ἔφερον χρηματισμοῦ, εἰ καὶ βραχὺ τι ἐκεῖνο ἦν. Περιειργάζοντο καὶ μηρούς, μή που μαχαίρας παρήρτηνται. Καὶ εἴ που εὐρεθείη ἐγχειρίδιον ὁποιοῦν, αἱ μὲν κόρσαι τοῦ φέροντος εἶχον πληγᾶς, ὁ δὲ Λατῖνος τὴν μάχαιραν. Ἔδει καὶ διερρηγμένα πάντας ἡμᾶς περιδεδύσθαι· εἰ γὰρ τις ἱματίζετο εἰς ἀκέραιον, ἀνεθεματίζετο παρ' αὐτοῖς ὁ μὴ λωποδυτήσας τὸν ἄνθρωπον. Ὅτε δὲ τᾶλλα παρήσουσιν, ἐπεβούλευον ταῖς ἐκάστων κεφαλαῖς, ἐπίσης μισοῦντες τοὺς τε ἀκειρεκόμας, τοὺς τε βαθυπώγωνας. Καὶ οὐκ ἦν ἰδεῖν 132 ἄνδρα εἴτε καὶ παῖδα τύχης τῆς οἴασου ἢ κούριαν κατὰ κύκλον, ὅποια τις οἶμαι καὶ ἢ παροιμιαζομένη ἐκτόρειος κουρά, εἴτ' οὖν ἢ κατὰ Θησέα τὰ πρόσθια· ὡς τό γε ἀντίθετον βαθεῖαι ἦσαν αἱ πάλαι κόμαι κατὰ τοὺς Ἄβαντας καὶ οὐ κατὰ τοὺς Λατίνους τούτους, κύκλωθι τροχαλαὶ καί, ὡς [εἰς] εἶπεῖν, ἀκρόκομοι. Καὶ ὑπούργει πρὸς ταῦτα τοῖς τῶν τριχῶν ἐπιστρόφοις Λατίνους πῆ μὲν ξυρός, πῆ δὲ μάχαιρα, τοῖς δὲ θερμότεροις καὶ ξίφος· καὶ αὐτίκα καὶ ὁ πώγων ἠλαφρύνετο τῷ οὕτω κειραμένῳ ἀνδρὶ. Καὶ ἦν πάντη σπάνιον ἰδεῖν ἄνδρα Ῥωμαῖον ἄρτιον τὴν κεφαλὴν. Εἶχον γὰρ ἀνάπαλιν τῷ «θριξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν οὐ μὴ ἀπόληται». Ἡ γὰρ πολλὴ ἁμαρτία, δι' ἣν καὶ πρωτὶ πεποινηλατήμεθα, κατὰ τὸν ἀυχῆσαντα τὰ εἰς τὰς πρωΐας ἀποκτένειν τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς καὶ ἐξολοθρεῖν ἐκ πόλεως κυρίου τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἄνομον, μέχρι καὶ ἐς αὐτὰς τρίχας τὸ κακὸν ἡμῖν ἐκορύφωσεν, ἵνα εἰς τὸ πᾶν ῥιγῶμεν ἐψιλωμένοι καὶ τὰς κεφαλάς. Κἂν εἴ που διεκπέφευγέ τι πώγων καὶ ἦν καθιέμενος κοσμίως, ὡς εἶχε φύσεως, ἀπτόμενοι τούτου οἱ φαῦλοι κουρεῖς τῆ ἑτέρα χειρὶ, θατέρα δὲ τῶν κατὰ κεφαλὴν τριχῶν, ταῦτα μὲν εἶναι καλὰ ἔλεγον, ἐκεῖνα δὲ κακά, τὰ τοῦ πώγωνος, ἀστεϊζόμενοι ἐν οὐ παικτοῖς. Στέργοντες δὲ οὕτω τὴν ἐπὶ τοιοῦτοις πρὸς αὐτοὺς ἡμετέραν ἐξομοίωσιν, τὸ συζῆν αὐτοῖς ὅμως ἀπέστεργον· διόπερ οὐδὲ συμβιοτεύειν ἡμῖν ἠροῦντο. Ἄλλ' ὅτε τις τῶν οἰκοδεσποτούντων ὧδε καὶ ἐκεῖ πλαζόμενος ἀναπολήσει τὴν οἰκίαν εἰς νοῦν καὶ φαντάσεται τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἐπιθυμήσει παρελθεῖν ἐκεῖ καὶ ἐγγίσει καὶ παρακύψει ἐντὸς καὶ ἐρωτηθείη τίς ὢν οὕτω ποιεῖ καὶ ἐξείπη αὐτὸς τοῦ οἴκου κύριός ποτε εἶναι, παρελαμβάνετο μὲν ἠδέως καὶ ὑпанεχόμενος ὡς ἐπὶ τιμῇ ἔβαινε ἀβρὸς ἔσω καὶ εἶχεν ἀσπασμὸν καὶ προεδρίαν καὶ βρῶσιν καὶ τὸ πιεῖν, τὰ δ' ἐπὶ τούτοις τῷ ἀνδρὶ ἐκ τῶν βαρβάρων δεξιώματα θανατηρά· κρεμάθραι γὰρ καὶ αἰκισμοὶ καὶ ἐξ ἀχύρων καπνοὶ καὶ ἕτερα καινότροπα κακὰ ἐπὶ χρημάτων ἐκφάνσει καὶ δόσει. Ὡν διδομένων πάλιν κύκλος ἐν τοῖς αὐτοῖς· ἀναρτήσεις γὰρ τοῦ ἀθλίου καὶ καταφοραὶ βαρεῖαι πληγῶν, ἕως ἂν ἢ ἐμπλησθῶσι

τῶν ποθουμένων οἱ δῆμιοι ἢ ἐλεήσωσιν. Ἐγίνετο γάρ ποτε καὶ τοιόνδε τι, ὥσει καὶ λέων πεινῶν καὶ ἐνδακῶν, εἶτα ἐλεήσει ἢ ἀφήσει τὸν αἰκίζόμενον ἢ ζωή. Τῶν τινὰς δὲ οὕτω πασχόντων καὶ ἄλλως τοῦ ζῆν μετέστησαν οἱ αἰκίζόμενοι, δείσαντες μὴ πολὺν θησαυρὸν ἐκ τοῦ κολαζομένου ἐξευρηκότες ἀφαιρεθῶσι πρὸς τῶν κομήτων τὸ εὐρημένον, καθὰ συνέκειτο. Κωνσταντῖνος γοῦν τις, ᾧ ἐπίκλην Κεκαλεσμένος, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήθων τὰς χεῖρας, φαντασάμενος τὰ οἰκεῖα, οἷς τὴν καρ 134 δῖαν κεκόλλητο, καὶ οὕτω πόθῳ τοῦ οἴκου ἀγρευθεὶς καὶ ἀπαιωρηθεὶς καὶ μυρίας πληγὰς ἐντριβεὶς καὶ κατὰ ἐκάστην ἀπαιώρησιν ἐξεράσας χρήματα καὶ εἰς πολλὰ κορυφώσας αὐτά, εἶτα καὶ ἐλαφρίαν παθῶν λογιζομένου καὶ ἐν τῷ ζητῆσαι λαβεῖν τι ἐκεῖθεν παρακρουσθεὶς καὶ ἀπειλησάμενος καταμηνῦσαι τὸ πρᾶγμα τοῖς κόμησιν, οὐκ ἔσχεν ἔτι κεφαλήν, ἀλλ' αὐτὴ μὲν κατεχώσθη που ἐκκοπεῖσα, ὁ δὲ λοιπὸς Κωνσταντῖνος ἐξερρίφη νεκρὸς ἀβοήθητος. Ἔσχε δὲ καὶ τοῦτο τὸ κακὸν ἑτεροῖαν ἐπίτασιν. Γλυκανθέντες γὰρ οὕτω τῷ κέρδει τῶν οἰκοδεσποτούντων οἱ βάρβαροι, ἐνελόχων ἔσω πυλῶν καί, εἴ τινα παροδεύοντα ἴδοιεν δόκησιν ἀνδρὸς πέμποντα πλουτοῦντός ποτε, ἤρπαζον αὐτὸν ἔσω, οἷά τινες δεινοὶ θῆρες ἐκ φωλεοῦ, καὶ βιαζόμενοι ἐτυράννουν, ἕως τι τῶν κατὰ σκοπὸν ἀνύσαιεν. Εἰ δὲ τινες καὶ συμβιοτεύειν αἰχμαλώτοις ἤθελον, εἶχε μὲν τι καὶ τοῦτο βάρος, ὡς οἱ εὖ πάσχειν δοκοῦντες περιηγοῦντο, ἦν δὲ πῶς φιλάλληλον αὐτὸ καὶ ἀνθρωπικώτερον. Οὐκ ἦν οὐδὲ τοὺς θεῖους ναοὺς ὕμνοις ἀσκύλτως περιάδεσθαι τότε, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ καλὸν ἔργον τοῦτο ἐπήρειαν. Καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ἱκαναὶ ἡμέραι καὶ οὐ τε ἐκλείοντο οὔτε σύναξις ἦν ἢ ἐθάς, ὡς ὑμνεῖσθαι Θεόν, ἀλλ' εἴ που ὡς ἐπὶ σκέπη καὶ ἀναπαύσει αἰχμαλωσίας, ὅσα καὶ κατ' οἴκους. Ὅτε δὲ ποτε καὶ τις ἄδεια ἐξεφάνη καὶ θεῖοι πυλεῶνες ἐκλείσθησαν καὶ φῶς μυστικὸν ἀνήφθη καὶ ἡρμόσθησαν ψαλμοὶ καὶ ἱερεὺς ἐτέλει καὶ λαὸς ἡμέτερος εἶχε σχολὴν κατὰ ἰσχύ, τότε ὁ δαίμων ἀντέπραττε, τῶν φαύλων Λατίνων εἰστρεχόντων καὶ ταῖς ἱεραῖς φωναῖς ἐπιβουλευόντων καὶ λαλαγούντων καὶ συνήθη βαυζόντων, εἴ πῶς ἐγκόπτουσι τὴν συνέχειαν τοῦ καλοῦ. Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸ ξύλον, ὅπερ εὐθετόν ἐστι κήρυκος δίκην σημαίνειν τῷ λαῷ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἄθροισιν, κωλύειν ἤθελον. Ὅτε γοῦν τὴν ἀρχὴν ἐκρούσθη τοῦτο περὶ τὴν καθολικὴν πρὸς δεῖλιν ἐσπερινήν, ξιφήρεις αὐτίκα ἐπὶ τὸν κρούσαντα κατὰ ῥιπὴν ὀφθαλμοῦ ἢ τάχος ἀστραπῆς οἱ βάρβαροι, καὶ τὸν διάβολον συνήθως μασώμενοι καθ' ὕβριν ἡμετέραν «τί τοῦτο;» ἔλεγον καὶ ἐκώλυσαν τότε τὸ ἔργον. Καὶ διέβη τὸ τούτων θέλημα κατὰ φόβον τὸν 136 ἐξ ἡμῶν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς, ὅσοι οὕτως ἔψαλλον. Μετὰ δὲ οὐ πολλὰς ἡμέρας, τῆς ἑορτῆς ἡμῖν ἐσαύριον ἀχθησομένης τῆς Ὑψώσεως τοῦ παντίμου σταυροῦ, ἀνήλθον μὲν οἱ ἱεροκήρυκες εἰς τὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς καθολικοῦ ἱεροῦ κορυφὴν, τὰ συνήθη τελέσοντες ἐν ἐπιτομῇ· οὐδὲ γὰρ ἐξῆν πλατῦναι διὰ τὸ τῆς εὐφημίας οὐκ ἀπρόσκοπτον. Καὶ ὡς ἐσήμαναν τῷ ξύλῳ τὴν ἑορτὴν τρανέστερον, πάλιν οἱ βάρβαροι ξίφη γυμνὰ καὶ ἄνοδοι αὐτῶν ἐντρεχεῖς καὶ ἀνακρίσεις καὶ ἔρευναι τῶν κύκλῳ κατὰ τινα ἰχνηλάτησιν, μὴ καὶ τις δόλος ὑποκρύπτοιο. Ὡς δὲ καὶ πολυπραγμονήσαντες καὶ κακολογήσαντες καὶ ἀπειλησάμενοι σταθεροὺς ἐρμηνευτὰς τοῦ πράγματος εὐρον τοὺς περὶ ἡμᾶς, ἐπραῦνθησαν καὶ κατῆλθον ἡμεροὶ καὶ οὐκέτι ἐνώχλησαν οὐδαμοῦ, οἷα λελυμένου τοῦ ἀπόρου σφίσι πρὸς ἀλήθειαν. Τότε δὲ καὶ ἐπῆλθεν ἡμῖν ἀπορῆσαι τί δήποτε τοὺς μὲν ἄνω περὶ τὸν τοῦ Μυροβλύτου ναὸν σημαντικὸς τοῦ ψάλλειν μεγάλους κώδωνας οὐχ ὑποπτεύουσι, τὸ δὲ περὶ τὴν μητρόπολιν συνθηματίζον ξύλον τὴν ἱεράν σύναξιν βαρέως φέρουσι. Καὶ διενοησάμεθα, ὡς εἰκός, μὴ τοὺς τυχόντας Λατίνους δυσαρεστηθῆναι, ἀλλὰ τῶν τινὰς ἐκ τῆς Μεγαλοπόλεως, οἱ τῷ ἱερῷ παρατυχόντες πολέμῳ, τῷ προεκτεθειμένῳ εἰς ἱστορίαν, καὶ μαθόντες ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ τότε ξύλα τοιαῦτα κροταλιζόμενα καὶ τὸν Ἀνδρόνικον προκαλούμενα ὡς εἰς ἐπικουρίαν τῶν τῆς ἐκκλησίας, ᾤθησαν κἀνταῦθα ἡμᾶς τοιοῦτόν τι μηχανᾶσθαι. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἡμῖν τὰ ἡμερινὰ κακά, ἐξ

ἀπείρων μέτρια καθιστορῆσαι· τὰ δὲ τῶν νυκτῶν, οὐδ' αὐτὰ ἔχουσι μὴ οὐ πρὸς ἔριν τούτοις ἀντεπεξάγεσθαι. Καὶ τέως ἡλίου κατακλυσθέντος εἰς δύσιν, ἐχρῆν τὸν φρονούντα ἔσω καλύβης εἶναι, μοχλοῖς τὰς θύρας ἀσφαλίσάμενον, ὡς εἴ γε μὴ οὕτως ἐποίει, οὐδεὶς ἂν ἐγγύην ἐδίδου περισωθήσεται τὸν ἄνθρωπον. Ἄλλ' ὅτε καὶ κατ' οἶκον κρυβεῖς οὐκ ἔχοι σκότον, ἀλλὰ πυρὶ καταλάμποιτο ὑπουργῶ ἢ καὶ φωτὶ, ἕτερος τοῦτο κίνδυνος, περιόντων τῶν Σαρακηνῶν καὶ εἴ τινες δὲ ἄλλοι κατ' αὐτοὺς κακοῦργοι (πολλοὶ δὲ οἱ τοιοῦτοι) καὶ ἀνακρινόντων τί ποιῶν ὁ οἰκοδεσπότης εἰς ὕπνον οὐ κατακέκλιται καὶ κατακλώντων τὰς θύρας καὶ εἰσπηδόντων ἔσω καὶ δρώντων ὅσα ἂν καὶ εἶεν βουλομένοις αὐτοῖς. Ἔχομεν δ' εἰπεῖν καὶ ὡς οὐχ οὔτοι μόνοι ἐκακοῦντο διὰ πρόφασιν τὸ πῦρ καὶ τὸ φῶς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνεμπύρευτοι καὶ ἀφώτιστοι. Ἀνεξέλεγκτα γὰρ ἐπεισφροῦντες οἱ κακοὶ καὶ τὴν νύκτα ὡσεὶ καὶ Ἄιδου κυνέην εἰς ἐπὶ κρυψίν ἀμφιβεβλημένοι, γυναϊκᾶς τε ἀπῆγον τῶν συνεύνων, ἀφιέντες τὸν τοῦ γάμου ζυγὸν ἑτεροκλινῆ τῆ ἄρπαγῆ τῆς <ἀντιρρόπου> δυνάμεως, ἦν ὑπὸ ἡλίῳ διευκρινοῦντι κατὰ 138 σκεπτόμενοι νυκτὸς ἀφήραζον, καὶ νεάνιδας τῶν γειναμένων, ἀτελεῖς, καθὰ τις ἔφη, τὰς τῶν τεκόντων ἐπ' αὐταῖς εὐχὰς τιθέμενοι. Εἰ δὲ καὶ χρήματα συναπῆγον ὅσα καὶ προϊκᾶς τινας, ἐκ περιουσίας τουτὶ τὸ κακόν. Ἦσαν δὲ οἱ καὶ ἐσφάττοντο ἐπὶ τῶν οἰκιῶν τηρικαῦτα, ἡλίῳ ἀμάρτυρον κακὸν πάσχοντες. Καὶ τὸ αἴτιον ἢ νυκτιλόχος μανία ἢ ὅτι ἐξεβῶν οἱ κακουργοῦμενοι. Ὅσοι δὲ τῶν βαρβάρων ἐπεικέστεροι καὶ παιγνήμονες, οὔτοι δὲ ἄλλ' ἡγάπων θύραις ἐναλλόμενοι καὶ κόπτοντες ῥάβδοις αὐτὰς καὶ ἢ ῥιπτοῦντες καὶ εἰς φόρτον ἄγοντες ἢ ἀλλὰ γοῦν τοὺς κυρίους τοῦ τόπου ἀποστεροῦντες τοῦ ὕπνου. Ταῦτα δὴ καὶ τούτων ἕτερα πλείω, καὶ μάλιστα τὸ γυμνιτεύειν καὶ ὁ λιμός, τοὺς πολλοὺς τῶν αἰχμαλώτων θροοῦντα καὶ διαταράττοντα ἕως καὶ εἰς θάνατον τὰς ψυχὰς, ἠρέθισαν κατ' ἀνάγκην (καὶ τί γὰρ ἄλλο ἐμηχανήσαντο ἄν;) ὑπαικάλλειν τοὺς Λατίνους, ὑποτρέχειν, κολακεύειν, θώπτειν, σαίνειν, δουλεύειν, πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν καὶ ζῆσαιεν καὶ μὴδὲ φόβον ἔχοιεν. Κάντεῦθεν εἰσὶν οἱ προσέκοψαν εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον ἄκοντες. Οἱ γὰρ μὴ ἔμφρονες καὶ κατελάλησαν καὶ θησαυρῶν κατεμήνυσαν κρύψεις καὶ ἤρπασαν καὶ ἐσύλησαν. Ἰχνηλάτησαν δὲ καὶ φυγάδας, τοῦ αὐτοῦ αἵματος τοὺς πολλοὺς καὶ ἀγρεῦσαι τοῖς κακοῖς θηραταῖς δεδώκασι καὶ πολλὰ ἕτερα ἐξήμαρτον, οὗ τι ἐκόντες ἔς γε τὸ πᾶν, ἀλλ' εἰπεῖν καθωμιλημένως, ἐκουσιοακούσιοι. Τῶν δὲ γε καὶ μεγάλα καὶ πρὸς ἀναίδειαν κατενεχθέντων τοῦ φυλετικοῦ γένους, κατηγοροῦνται γὰρ καὶ τοιοῦτοι ἐκβῆναί τινες, μήποτε μνησθεῖη διὰ χειλέων αὐτοῦ ὁ κύριος. Ἐντεῦθεν οἱ αὐτόνομοι γάμοι, ἐντεῦθεν γυναικῶν ἀπαρνήσεις, ἀπανηναμένων οὐς νόμος οἶδεν ἄνδρας, ἐντεῦθεν παρθένων φθοραὶ, τῶν μὲν οὐτὶ καθ' ἐκούσιον τῶν ἀρχηγετῶν αὐταῖς τοῦ εἶναι, τῶν δὲ καὶ ἐκείνων προεμένων αὐτάς, ἐντεῦθεν σεμνεῖα πεπορνευμένα· ἐφ' οἷς ἐγὼ πολλὰ καὶ παρακλητεύσας καὶ παρρησιασάμενος ἄπρακτος ἔμεινα, μὴδὲ τὰς πασχούσας τὸ ἐφάμαρτον ἐπιστρέψαι δυνάμενος, οἷα γεγευμένας ἤδη τοῦ γλυκυπίκρου καὶ πως ὑποφωνούσας μοι ὡς χαλεπὸν χορίου κύνα γεῦσαι. Ἐντεῦθεν δαπέδων σάλιοι καὶ ἀνασχίσεις, δι' ὧν οἱκοὶ πάντες ἐξωρωρύχατο, ὑπονομευόντων τῶν βαρβάρων κατὰ λαγιδεῖς ἢ ἀσπάλακας ἢ καὶ χοίρους ἢ ἄλλο τι ζῶον ῥιζοφάγον γεωχαρές, εἰπεῖν δὲ καὶ ἄλλως, κατὰ ἀροτρείας. Φαίνεται γὰρ ὡς καὶ ἀρότροις ἀνέσχιζον ἂν τὰ τῶν οἰκιῶν, εἴπερ ἐχώρει τὸ κατ' αὐτὰς ἐμβαδόν. Ἐναγχος γὰρ τοὶ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα δρεψάμενοι κατὰ τι πεπαροϊμασμένον θέρος χρύσειον, εἶτα καὶ ἄροτρον οἶον τοῦτον διε 140 χειρίζοντο, ἐξ οὗ αὐτοφυῆ τὰ καλὰ ἐκέρδαινον ἔρμια. Καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν ἡλίον μὴ ἀγαπῶντες πλουτισμοῖς, ἐπεβούλευον καὶ τοῖς κατὰ γῆς. Δοτέον μοι τοὺς αὐτοὺς καλέσαι καὶ χρυσωρύχους τὴν ἐπιβολὴν κατὰ γε τοὺς Ἰνδόθεν μύρμηκας· τοιαύτης γὰρ ὕλης ἔρωτι παρηνώχλουν τῆ γῆ· τοὺς δ' αὐτοὺς καὶ τυμβωρύχους μυριαχοῦ. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοὺς νεκροὺς ἀνεπιβουλεύτους παρέτρεχον, ὡς δὲ

θησαυροφυλακοῦντας ἐλύπουν διασκαλεύοντες πλούτου χάριν καὶ οὕτω τὸν Ἄιδην Πλούτωνα καὶ αὐτοὶ νοεῖν ὑπεμφαίνοντες. Τί μοι πλείω γράφειν, ἔνθα οὐδὲ βίβλοι ὄλαι μακρὰ ἰκανώσαιεν ἂν με εἰς αὐτάρκες διαγράφοντα τοῖς φιληκόοις ὅποια ἡμῖν συνέπεσε; Δι' ὧν ὁψέ ποτε σὺν κακῶ ἔμαθον οἱ ἐν ἡμῖν κομψοὶ τὴν νόησιν χρῆναι τὰ θεόθεν σημεῖα λεπτολογεῖν καὶ πρὸς αὐτοῖς διευκρινουμένοις ἔχειν τὸν νοῦν καὶ ποιεῖν τὰ δηλούμενα. Εἰ δέ τις ἐνταῦθα ποθῶν φαίνεται προσισορηθῆναι καὶ οἷα σήματα τῶν μελλόντων προυφάνη, ἀκουέτω βραχυλογικῶς καὶ ταῦθ' ἡμῶν εἰς ἱστορίαν ἐκτιθεμένων. Ἐν πρώτοις μὲν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὄνειρατα, ὅποια καὶ ἡ ἱερὰ οἶδε γραφὴ μηνυτικὰ μελλόντων εἶναι, προελάλουν οἷα πεισόμεθα. Καὶ ἡμεῖς ἐγγελῶμεν ἐξουθενοῦντες τὰς καθ' ὕπνου δηλώσεις καὶ διαστολὴν οὐκ ἐθέλοντες ἐξευρίσκειν ὁράματός τε καὶ τῶν λοιπῶν, ἅπερ ὕπνος φαίνει. Καὶ ἀπειναί τε τὸν Μυροβλύτην τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως καὶ καθ' αὐτὴν τὴν ἄλωσιν εἰσελεύσεσθαι οἱ αὐτοὶ ἐωράκασι. Καὶ ἡμεῖς οὐ πεπιστεύκαμεν. Ὡς γὰρ ὄχλοῦντες οἱ πιστοὶ πρὸς ἐπικουρίαν ἐνέκειντο, ἀνεκάλυψεν αὐτὸς προορατικῶς εἰς μάτην τύραννα δυσωπεῖσθαι· οὐ γὰρ ἄρτι, ἀλλ' ἢ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐλεύσεσθαι. Ἦν δὲ τετάρτη μετὰ τὰς τρεῖς ἢ τῆς πορθήσεως. Καὶ συχνὰ μὲν ἐποτνιώμεθα «ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς, μή ποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, ποῦ ἔστιν ὁ πολιούχος αὐτῶν;», ὁ δ' οὐχ ὑπακούων ἐξετόπιζεν ἡμῶν ἑαυτόν. Ἐδάκρουν ἅγιοι ἐν εἰκονίσμασι καὶ ἔχαιρον οἱ κενέλιδες λέγοντες δυσωπεῖν ἐκείνους ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐλέγομεν ἡμεῖς «ναί, ἀλλ' οὐκ εἰσακούονται, διὸ καὶ ἐπιμένουσι κλαίοντες» καὶ ἠπίστουν ἡμῖν. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἦσαν ἐν ἐλπίσιν, ἡμεῖς δὲ εὖ εἰδότες τὸν ὄλεθρον ἐξ ὧν καὶ ἐωρῶμεν καὶ ἐλλόγως συνήγομεν, οὐκ εἴχομεν ὅ τι καὶ δράσομεν, λέγοντες καὶ αὐτοὶ μή τι πρὸς ἀγαθῶ εἶναί τι τὸ μέλλον εἰδέναι, ἔνθα τῷ φρονοῦντι μηδὲν ἢ γνῶσις λυσιτελεῖ, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἱστορίας Κασάνδραν, ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν τὰ μεῖζω 142 παρεισκυκλήσας καὶ προφητικά, ἀληθιζόμενοι μὲν, ἀφιέμενοι δὲ λαλεῖν εἰς ἀνήκοον. Ἐδειξέ τι τέρας τότε οὐκ αἴσιον καὶ ἡ πάναγνος Θεομήτωρ, ἢ παρ' ἡμῖν τοῦ ὁδηγεῖν ἐπώνυμος, δεικνῦσα ὡς ἀποστέργει τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ οὐκ ἐθέλει μεθ' ἡμῶν εἶναι. Προοδεύουσα γὰρ ποτε τότε καθ' ἡμέραν, ἢ τὸ κῦρος ἔχει τοῦ τοιοῦτου καλοῦ, καὶ περιελθοῦσα ἔνθα τῆς πόλεως ἢ ἀδελφότης ἤθελε καὶ ἀποκαθισταμένη αὔθις εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ ταῖς εἰσόδοις ἐγγίσασα, οὕτως ὥκνει τὴν εἴσοδον, ὡς ἀνὰ πόδα χωρεῖν κραταιῶς βιάζεσθαι τὸν αὐτὴν φέροντα καὶ ἐνιστάμενον βαρύνεσθαι ὅτι μάλα καὶ πρὸς τῷ καταπίπτειν γίνεσθαι, καὶ οὐ μόνον ἐκείνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλους, ὅσοι συνεπιλάβοιντο. Καὶ ἦν μὲν τὴν ἀρχὴν ὁ ἐκείνην ἀνέχων ὑποπτος, ὡς οἴκοθεν τοιαῦτα τεχνῶμενος, ὅποια πολλοὶ τερθρεύονται· ὡς δὲ καὶ ἱεροὶ ἄνδρες, ἀγαθοὶ τὸ ἦθος καὶ οἶοι μὴ παλαμᾶσθαι τὰ μὴ δέοντα, συνήραντο ἐγκρατῶς καὶ πάντες ἐλάττους ἦσαν τῆς τοῦ ἱεροῦ σίγνου ἰσχύος καὶ οὐκ ἐπέιθετο εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἦν, ὡς εἰπεῖν, ἀφόρητον, ὑπέρχεται φόβος ἅπαντας, ὅσον ἐχρῆν παθεῖν, ἐχέφρονας, καὶ ἀναπρήσαντες δάκρυα ὕψωσαν κλαυθμὸν καὶ φωνὰς ἐπῆραν πρὸς τὸν ὑψιστον υἱὸν τῆς πανάγνου μητρὸς καὶ οὐκ ἐνέδωκαν, ἕως τοῦ σημείου ἤδη διαδειχθέντος, εἶτα μόνος ὁ βαστάζων ἀβάρυντος καὶ ἀπαραπόδιτος ἤγαγε τὸ ἅγιον μόρφωμα ἔνθα ἴδρυται. Καὶ ἐδόκει μὲν καὶ τοῦτο τοῖς γενναίοις φρονεῖν ἐλαφρόν, ἡμεῖς δὲ οἱ ἀσθενεῖς ἐβαρυνόμεθα, ὑπονοοῦντες ὅπου νεύει τὰ τοῦ πράγματος. Ἀπεκρίναντο καὶ τὰ ἱερὰ λόγια ἐξ ἐρωτήσεως τὰς ἀποβάσεις τῶν ἐν τῷ μέλλοντι, τὴν ἄλωσιν, τὴν ἡμέραν αὐτῆς, τὸ κατακοπήσεσθαι ἡμᾶς. Ὡς προφητικῆς εὐκρινείας ἐκείνης, ὧ ἀνεπικρύπτου ἀποφάσεως καὶ μὴ ἐπισυρομένης λόξωσιν. Καὶ ἡμεῖς ἐκωφεύομεν. Ἦν τῆνικαῦτα καιρὸς, παρὰ τὰ τελευταῖα τῆς ἀλώσεως, καὶ περικοπὰς εὐαγγελικὰς ἐπ' ἐκκλησίας ἐκφωνεῖσθαι, δι' ὧν τὰ τῆς Σιών στηλογραφοῦνται κακά. Καὶ οἱ ἔσω φρενῶν ἱερολογίαν κατὰ τῆς πόλεως ὑπενόουν αὐτά. Ἐδοξε τῷ ἀρχηγῷ τῆνικαῦτα, οἷα τῶν στρατηγικῶν ἀπεγνωκότι, διατάττεσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ διεγείρειν ὡς οἶον ἀπονυστάζοντας, ἵνα φαίνοιτο τοῖς μὴ συνιεῖσι

διὰ πάντων ἡμῶν καὶ προμηθέστατος. Μηνύεται γοῦν ἡμῖν παννυχίδας ἀγρυπνητὰς ἐπιτάξαι περὶ τοὺς μεγάλους ναοὺς, παίζων ἐκεῖνος κἀνταῦθα. Τί γὰρ καὶ ἔδει προτρέπειν εὐχεσθαι ὅπερ ἐκεῖνος ἀπηύχετο, τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως; Ἦν δέ οἱ ἐπίνοια ὀσιοῦσθαι τὸ εὐσεβεῖν καὶ ἐπικρύπτειν τὴν 144 ὄρεξιν, ἵνα δοκῆ πάνυ περιποιεῖσθαι τὴν πόλιν ἐφ' ἅπασιν, εἴ γε θέλει καὶ εὐχάς, τὰς ὑπὲρ αὐτῆς· οἶμαι δὲ καὶ ἐνδεικνύμενος οὕτω καταστῆσαι τὰ τῆς πόλεως, ὡς εὐχῶν καὶ μόνων αὐτὴν δέεσθαι, ὅμοιον ὡσεὶ καὶ ἰατρὸς κατεργασάμενος ἕκ τινος φαυλότητος ἐπὶ θανάτῳ ἄνθρωπον, εἶτα ἐπιτάσσει προσκαλεῖσθαι ἱερέα, ἐφοδιάσοντα ἤδη θνήσκοντα σωστικῶ ἀγιάσματι. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἐπιπόλαιος, ἀλλὰ καὶ λίαν βαθὺς εὐτραπελεύεσθαι, ὅσα γε πειράσασθαι τοῦ ἀνδρὸς τοὺς δεινοὺς γνωματεύειν ἤθη τῶν οἷς ἂν περιτύχωσι. Διὸ καὶ ταύτην προσεποιεῖτο τὴν θεοκλύτησιν, ὡς οὐκ ἂν τὸ θεῖον θεραπεύοιτο. Ὅπως δ' ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ μὲν εἶπεν, οἱ δ' ἐκκλησιαστικοὶ ἐπήκουον. Καὶ δὴ χρεῶν προλάμπειν τοῦ ψάλλειν τὸν γλυκὺν μελωδὸν Δαυΐδ, ἐπῆλθεν οὐτὶ κατὰ αἴσιον τοῖς δεησομένοις (ἦν δὲ βαθὺς ὄρθρος τότε, οὗ λαμφθέντος ἠλίῳ ἐάλωμεν) ἐπιλέξασθαι ψαλμὸν ἐκεῖνον, οὗ κατάρχει μὲν τὸ «ὁ Θεός, ἦλθσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου», ἐφέπεται δὲ τὸ «ἐμίαναν τὸν ναὸν τὸν ἅγιον σου, ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου», καὶ τὸ ἐξῆς, μονονοῦ χρησιμωδούντος τοῦ προφήτου καὶ θεοπάτορος δι' ὑποφητείας τῶν ἠθροισμένων εἰς δέησιν καὶ λέγοντος «τί ἂν ἔτι δεοίμεθα πρεσβειῶν εἰς Θεόν, ἔνθα ἐκείνῳ τὰ καθ' ἡμῶν ἀποπέφανται;» Εἶχεν οὕτω ταῦτα, πλείοσιν ἑτέροις παρασπιζόμενα συγκροτήμασι τῆς τοῦ κακοῦ δηλώσεως. Καὶ τοίνυν τῷ συχνῶ τούτων ἅπαντες ἀνεφρονοῦμεν, ὄψιμον συνάγοντες νοῦν καὶ τὸ πρῶην θράσος ἀποποιοῦμενοι, οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖνο θάρσος εἶποιμι, ἐλλόγως εἶχομεν καὶ ἐνοοῦμεν οὐκέθ' ἡμῖν εἶναι φυκτά. Οὐκ οὐκ ἔφθησαν καταντῆσαι εἰς πέρας αἱ τῶν ἐκκλησιῶν δεητήριον ἀρμονίαν καὶ ὁ πόλεμος, ἔτι τῶν ψαλμῶν εἰλουμένων ἐν τοῖς τῶν δεομένων στόμασι, θρήνους παρέβυσε καὶ εἰς γόους οἰκτροὺς καὶ ἀλαλαγμοὺς Ἄιδου ἀντιπεριέστησε καὶ εἰς φυγὴν αὐτοῦς ἀθροισθέντας ἔπτυρε καὶ τοιαῦτα διέθετο ὥνπερ οἷω μεμνήσεσθαι τοὺς ζῶντας ἐν περ ὄνειροις, εἶπερ οὐ τὰ ἡδέα μόνον προπίπτουσι τῆς καθ' ὕπνον φαντασίας, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον καὶ τὰ φόβον ἐνδειξάμενα. Καὶ οὕτω ἐξ ἰδίας ἔχθρας, τῆς τε κατὰ τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον καὶ τῆς κατὰ τὸν δοῦκα Δαυΐδ, κοινὸν κακὸν κατέσκηψεν ἀνάπαλιν τῷ γνωματευσαμένῳ πολλὰ τῶν κοινῶν κατὰ τινὰς ἰδίας ἔχθρας λαγχάνειν ἐπανόρθωσιν, καὶ οὐκ εὐφραδῆς ἡμέρα, ἡ τῆς πανωλεθρίας, κατερράγη ἡμῖν. Ἦν ἠθέλον μὲν ἐκ τῶν τοῦ καλοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναπληρωμάτων αὐτίκα ἐκκοπῆναι, ὁποῖόν τι λελυπημένος καὶ ὁ καρτερικὸς Ἰὼβ εὐξάτο, ἀλλ' ὁ ἐπιτάξας τῷ ἠλίῳ ὀρίζει τὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ καθ' εἰρμὸν τὸν ἀπ' αἰώνων ἐξουδενώσει πάντως τὸ τῆς εὐχῆς ταύτης, πεπαιδευκῶς ἄλλως εὐχεσθαι, ἀνθρωπικώτερον. Τὸ γὰρ οὕτω γονυπετεῖν ἐν δεήσεσιν οὐκ ἂν εἴη ψυχῆς μὴ παραφερομένης οἷς παθαί 146 νεται· ὅθεν καὶ συγγνωστά, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. Λίθοι γὰρ ἐνταῦθα οὐκ ἂν παθῆναιτο καὶ ὅσα κατ' αὐτούς. Πῶς γὰρ ἄνθρωπος, ἔνθα καὶ τῶν πολεμίων οἱ φαινόμενοι Θεὸν εἰδέναι καὶ τι ἔχειν οἴκτου καὶ ἀθιρῶτοι ἐδάκρυον καὶ κατεστέναζον, βλέποντες πόλιν τοιαύτην οὕτω κατηκισμένην καὶ ἐξημιωμένην καλοῖς, ἅπερ, εἰ διενεμήθη, πλείστην ἂν τῆς οἰκουμένης εἰς εὐδαιμονισμόν ἐξήρτυσαν; Οὐ γὰρ πόλις ἦν ἡ ἀπλῶς, ἀλλὰ μακάρων γῆ, ὁποῖαν ὁ μαθὼν οὐκ ἂν ἔχοι λαθέσθαι αὐτῆς· ἢ θάλλουσα ἐσαεὶ τοῖς κατὰ κόσμον καλοῖς ἐξήνησε τότε ἀτημελήτοις νεκροῖς, ὧν καὶ εἰσέτι σώματα ἀκηδέα κεῖται ἐν παραβύστοις, ἀνδρῶν, γυναικῶν, νηπίων, ἀκμαίων, μεσαιπολίων, γερόντων, εἶπεῖν τὸ ἀνηλεέστερον, παρεμμένων ἢ καὶ ἄλλο τι σίνος παθόντων ἀποτυχία φύσεως, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ὀπηδήποτε νοσοκομουμένων, οὓς οὐτε τεῖχος εἶδεν οὐθ' ὄπλον ἔτριψε. Τὸν γοῦν ἐκκλησιαστικὸν ξενῶνα εἰσδραμόντες οἱ δεινοὶ καὶ κατὰ σκιῶν ἀνδρίζεσθαι, πρῶτον

εἰς αὐτοὺς ἀπησχόλησαν τὰ ξίφη, μετὰ δὲ κενὸν τὸ πᾶν ἀφήκαν ὧν ἐντὸς ἔστεγε, τῶν τε πρὸς ἰατρειάν καὶ οἷς οἱ τληπαθεῖς ἐσκέποντο. Καὶ νῦν τὸ τοιοῦτον καλὸν οὐκ ἔχει τινὰ ξεναγωγεῖν, ἀλλ' οἱ πρὸς νοσοκομίαν ἀπονεύοντες ἐρχόμενοι καὶ τὸ κένωμα βλέποντες καὶ τὸ πρὸς ὑγίειαν βοήθημα ὡσεὶ καὶ θανάτου καταγώγιον ἀποτροπιαζόμενοι, τύπτοντες τὰς αὐτῶν κεφαλὰς καὶ οἰμώζοντες ὡς ἐπιτελεύτια ἐπαναστρέφουσιν οἴκαδε καὶ κεῖνται θανάτῳ ἐπιτρέψαντες ἑαυτοῦς. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἔστι ρανίδα ἢ ψῆγμά τι νοσήλειον οὐδ' ἄλλοθί που τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρημοπόλεως εὐρέσθαι, πάντων ὑπὸ τῶν καὶ ἀγροίκων καὶ ἀπηνεστάτων ἐξηφανισμένων, οἱ οὐδεμίαν χάριν μὴ ὅτι γε καταπλουτοῦντες, ἀλλ' οὐδὲ οἴμαι εἰδότες, ἄνθρωποι ἀχαρίστεροι πάντων, ὧν ἂν εἴποι τις, καὶ λόγον ἄλλον ἀπειρόκαλοι, καθότι τῷ χυδαίῳ τῆς πολιτεύσεως καλοῦ παντὸς ἦσαν ἀπείρατοι καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων ἀγαθῶν τὴν καθ' ἡμᾶς πόλιν ἀπωρφάνισαν, ὡς μηκέτι θαυμάζεσθαι τί δήποτε αὐτοὶ κατ' ἀνθρώπων θάνατοι αὐτόχρομα ἐξέβησαν, εἰ δίχα τῶν τοιούτων καὶ ἀλόγων ἀφειδεῖς ἦσαν κατὰ μανίαν τὴν καθ' ἡμῶν καὶ ἀγγείοις ἐνύβριζον εἰς κατάκλασμα, μέχρι καὶ αὐτῶν λαγύνων καὶ ληκύθων καὶ εἴ τι φαυλότερον. Οἱ δὲ καὶ ἄλλως εἰς τόσον ἀγροικικῶς εἶχον, ὡς μηδὲ ὀφθαλμοῖς ποτε διαλαβέσθαι δοκεῖν τὰ σπουδαιότερα. Λινέοις γοῦν σπειράμασι καὶ σακκίοις καὶ ράκεσιν ἀγαθὰ καὶ πολλὰ καὶ τίμια ἐγκείμενα πρὸς ἔριν ἀναλεγόμενοι, τὰ μὲν ἔνδον ἐξερρίπτουν ἀνοίγοντες τὰ τῶν ἀγγείων στόματα καὶ συνεπάτουν, τὰ δὲ ἀχρεῖα δοχεῖα εἰς κόλπους παρέβυον, ὀβολιαῖα ὡς τὰ πολλὰ ὄντα. Καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ πλείους τὰ πρῶτα ἐν ἀκμῇ τῆς ἀρπαγῆς ἐπελθόντες δὲ οἱ μετ' αὐτοὺς καὶ οἱ μετ' ἐκείνους ἔτι ἐφορτίζοντο τὰ ἐκκεχυμένα καλὰ καὶ πλοῦτον συνέλεγον. Ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ ἀγενεῖς ἀγροικοὶ καὶ οὐδὲν ἀστεῖον 148 πεπαιδευμένοι. Τοῖς γοῦν κατ' ἐμπορίαν παρατετυχηκόσι καὶ εἴτε ἰσχυρότερον ἢ πρὸς πάχος δυναμένοις κτᾶσθαι τὰ ἐμπολώμενα βραχὺ τι λαμβάνοντες κατήλλαττον τὰ τῷ βίῳ τίμια. Καὶ ἔστι μαθεῖν ὡς διπλοῦς μὲν ὁ χρυσός, ὁ δὲ ἄργυρος καὶ εἰς πολλαπλοῦν πονηροῖς εἰς ἀλλαγὰ χαλκείοις προΐετο. Βίβλοι δέ, ἅς ἀπολωλεκῶς τις δάκνοιτο ἂν τὴν ψυχὴν διὰ βίου, καὶ φάρεα, οἷς πρὸ τῶν ἄλλων φιληδοῦσιν οἱ Σῆρες, καὶ λοιπὰ ἔργα ἰστοῦ, οἷς ἀραχνῶν μίτος ἐρίσειεν ἂν, καὶ ὅσα δὲ ῥίζαν γενέσεως φέρουσι σκώληκα ἐργάτην τρυφεροῦ μηρύματος, οὐδ' αὐτὰ ἐφορκᾶ ἦσαν τοῖς μηδὲν εἰδόσι καλόν, ἀλλὰ παρερριπτοῦντο εἰκαίου τιμήματος. Παρ' οἷς καὶ ὁ τριγέρων οἶνος διὰ τὸ ἀγλευκὲς ἐξουθενεῖτο, οἷα καὶ τι φάρμακον οὐκ ἀγαθόν· οἷου δὲ οἴνου χρεῖα καὶ μάλιστα ἦν τὰ τε ἄλλα καὶ διὰ τοὺς ἐν πληγαῖς. Ἐξεχεῖτο γὰρ τὸ καλὸν ἐκεῖνο ὑγρὸν ὡς εἰς ποταμούς· ὅθεν οὔτε αὐτὸς ἦν οὔτε τι ἀκόλουθον μάλαγμα οὔτε ὁ καθ' εἰρμὸν κατάδεσμος. Διόπερ οὐ μόνον κύκλῳ τοῦ τείχους τῶν νεκρῶν κειμένων καὶ περὶ σύμπαν δὲ τὸ τοῦ τοιούτου κύκλου ἐμβαδὸν οὐκ ἦν ὁ θάπτων, ἀλλὰ καὶ οἱ πεπληγμένοι προσθήκην ἐποιοῦν τῷ Ἄιδῃ καὶ πράγματα προυξένουν τοῖς θάπτουσιν. Ὡ γοῦν ὅσας ἐξεκένωσαν οἰκίας καὶ οἱ τραυματῖα κατὰ πολυμερῆ ποσότητα ἐκλείποντες. Καὶ οὕτω μὲν ὁ γέρων οἶνος ἐκφορὰν ἔπαθε, συντεθνηκῶς οἷον καὶ αὐτὸς τοῖς κινδυνεύουσι κατ' ἐνδειαν αὐτοῦ, ὁ δὲ νεογνὸς ὑπεσκίρτα ζέων καὶ βραττόμενος καὶ τὸ βράσμα ἦν τοῖς προσιεμένοις καθὰ καὶ τι ἐμβόημα καὶ ἀπειλὴ βίου ὑπεξαγωγῆς. Οἱ γὰρ τούτου ὑποπιμπλάμενοι εἶτα τοῦ τῆς λήθης ἔπινον πόματος, ὃ θάνατος οἰνοχόει, οὐ τοῖς ἡμετέροις μόνοις, ἀλλ', ὃ καὶ προφέρων τῷ στόματι χαίρω, καὶ μάλιστα τοῖς Λατίνοις, οἷς μέγα τι καλὸν αὐτὸς ἐκρίνετο, ἅμα ἐκπιέζουσι χερσὶ σταφυλὰς καὶ ῥοφοῦσι χανδὸν τὸ νεόθλιπτον, ἵνα μηδὲ ταῖς λαγύνοισι πρωτείου ὑποδοχῆς ἐκχωρήσωσι. Καὶ ὀφείλομεν ἡμεῖς τῷ τοιούτῳ βρασματῖα οἴνω χάριτας, οἷα προσεταιρισμένῳ κατὰ Λατίνων τὸν θάνατον· ὃν ἐπώτρυνεν αὐτοῖς καὶ τὰ ὑεῖα κρέα, οἷς τὰς γαστέρας πλησμίως ἔσαττον· οὕτω δὲ καὶ τὰ ἐκ βοῶν καὶ τὰ καλὰ σκόροδα, δι' ὧν ὁ καθ' ἡμᾶς κλῆρος ἐσώζετο καταψάλλον καὶ καρπιζόμενος τὰ ἐς ζωὴν καὶ οὕτω τιννύμενος τοὺς φόνους, οἷς

ἐκεῖνοι τοὺς ἡμετέρους ἐνέρριψαν, καὶ μακαρίζοντες οὐκ αὐτοὺς ἀλλὰ τὴν νόσον, ἥδη δὲ που καὶ τὸν θάνατον κατὰ τοὺς ἀπὸ Γαδεΐρων, παρ' οἷς ὁ Ἄιδης ἐκτετίμητο, εἰ καὶ μηδεμίαν χάριν οἶδε θάνατος κατὰ τὸν τραγωδόν. Τὸν δὲ συχνὸν τοῦτον λατινικὸν θάνατον αὐτὸς ὁ Ἄλδουῖνος ἐτράνωσε περίλυπος φάμενος ὑπὲρ χιλιάδας τρεῖς μεγάλων αὐτοῖς ἀνθρώπων ἐκ νόσου πεσεῖν. Σωρὸς οὗτος ἡδὺς ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ ἀντεσῆκου πρὸς τὴν ἐξ ἡμῶν στοι 150 βήν. Συναριθμουμένων δέ γε καὶ τῶν ἐν πολέμῳ πεπτωκότων, εἴχομεν παραμυθίαν πλείονα. Ὁ αὐτὸς γάρ, αἰτιώμενος ἄλογον ἀντιστασίαν ἡμῶν καὶ ζημίαν ἐντεῦθεν τοῦ ῥηγός, ἐξετραγώδησεν ὑπὲρ τρισχιλίου πεσεῖν ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ τείχους ἔξω καταπεμπομένων βελῶν, δίχα γε τῶν ἐν προνομαῖς πιπτόντων ἢ καὶ ἄλλως, ὡς ὁ τοῦ πολέμου κύβος ἔρριπτε καὶ ὁ τῆς δίκης τροχὸς κατεκύλιεν εὐστροφα περιφερόμενος. Πολλοὺς δὲ καὶ λιμὸς ἀπῆγεν· ἐστενοχωρεῖτο γάρ καὶ σφίσι τὰ ἀναγκαῖα. Καὶ οὕτως ἡμῖν ἐπεσταλάττετο νέκταρ παραμυθίας τῇ ὑποκαταβάσει τῆς πολεμίου στρατιᾶς, ἣν οἱ δεξιῶς φιλιωθέντες ἡμῖν Λατῖνοι, πολλοὺς γὰρ ὑπηγόμεθα πραγματευόμενοι τὰ ἐκ Θεοῦ, ἐξεκάλυπτον ὑπὲρ ὀγδοήκοντα χιλιάδας πεζῆ ἐπελθεῖν, ὧν χίλιοι μὲν πεντάκις φερέγγυοι ἐμαρτυροῦντο ἰππῶται εἶναι πεντήκοντα χιλιάσι ῥωμαϊκαῖς ἐναντία κατὰ τὴν ἐκείνων δόξαν ἀντιδραμεῖν, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἰπποτοξόται ἦσαν, οἱ δὲ ψιλῆται καὶ ἄλλως δὲ μεθ' ὄπλων χρήσιμοι. Συνεπλήρουν δὲ τὸν πολὺν ἐν αὐτοῖς ἀριθμὸν καὶ ἄνδρες, φασί, τοῦ ῥιζίκου, μήτε διάρια λαχόντες ἐκεῖνοι ἐκ τοῦ ῥηγός μῆθ' ὑπόσχεσιν, ἐπακολουθήσαντες δὲ τῷ λοιπῷ στρατῷ, εἴ πως τῶν ἔργων συναιρόμενοι τὰ ἐκ τύχης εὖροιεν ἀγαθὰ. Καὶ τοσοῦτοι μὲν τὸ πεζόν, τὸ δὲ ναυτικόν, ἀλλ' αὐτοὶ δῆλοι κατ' ἀριθμὸν τὸν ὑπὲρ διακοσίας νεῶν, σὺν γε τοῖς πειραταῖς, οἱ καὶ αὐτοὶ μὴδὲν ῥηγικὸν ἔχοντες τύχης δώροις ἐπέτρεψαν ἑαυτούς· ὑφ' ὧν, κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν πιεσάντων ἡμᾶς, ἐξεθλίβημεν τῆς ζωῆς καὶ οἱ μὲν θανάτῳ κατεσπάσθημεν, οἱ δὲ, τοῦ Ἄιδου τὸ στόμα συγκλείσαντος οἷς, οἴμαι, κεκόρεστο, ἡμιθνήτες ἐμείναμεν. Ἄλλ' ἐνταῦθα παρεκβεβηκότες καθ' ἱστορίας ἀνάγκην, ἀναδραμούμεθα πρὸς μικρὸν αὐθις ἐκφῆσαι τὸ καὶ πτωχικὸν καὶ ὑπόπαχυν τῶν κατακλυσμοῦ δίκην παρασυράντων τὰ πολιτικά· οἱ τὰ μὲν τίμια εὐήθως καὶ ὡς οἶα βρεφικῶς ἀπεδίδοντο οὗ ἂν τις αὐτοῖς χειρίσειε, τῶν δὲ λοιπῶν οὐδὲν ἢ βραχὺ τι παντελῶς ἀνθίστων τίμημα, καὶ μάλιστα τῶν ὅσα ἐξοπλίζει χειρομάχαν πληθύν. Ἄλλ' εἶχον αὐτὰ εἰς χύμα προκείμενα αἱ λεωφόροι, τὰ ἐλαιώδη εὐώδη, τὰ στακτὰ εὐόδμα, τὰ ξηρά, τὰ κατὰ νόσων, τὰ πρὸς τρυφήν, τὰ πρὸς βαφήν, τὰλλα οἷς διοικονομεῖται βίος καθάριος. Εὐλὸν γοῦν εὐοδμον εὐρεῖν, ἐκπελέκημά τι αὐτοῖς ἦν ἰδεῖν, ἢ εὐγενῆς ἀσταφίς ἀνθρακος ἐσβεσμένου τμήμα ἐφάνταζεν ἐκείνοις, τὸ ῥόδεον στάγμα εἰς ὕδωρ ἀχρεῖον ἐτάσσετο, καὶ τὰ ἄλλα ὧδέ πη παρενοοῦντο, ἵνα μὴ διασκευάζων εἰς πλεόν θηριώδη ἄγροι 152 κίαν δοκοῖην ἀπανθρωπίζεσθαι. Καὶ ἦν θαυμάζειν ὡς κρίκων μὲν σιδηρέων καὶ ἡλαρίων καὶ μαχαιριδίων καὶ πυρείων καὶ βελονίων ἐπιμελῶς εἶχον, ὡσεὶ καὶ μεγάλων τινῶν, τὰ δὲ ἄλλως ἀδρὰ ποσὶν ἐδίδουν πατεῖσθαι. Ἔλυε δὲ τὸ θαῦμα ἢ κατ' αὐτοὺς ἀπειρία καὶ τὸ πρὸς βίον ἡμέρον καὶ πολιτικὸν ἀνέθιστον. Ἐντεῦθεν οὖν κατὰ τὴν κερκυραίαν παροιμίαν ἦν ἐπιλέγειν αἰσχυρῶς καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς πόλει τὸ ἀπευκταῖον ἐλεύθερον, ὡς ἐξὸν ὄν καὶ ἐν ταύτῃ ἀποπατεῖν, ὅποι ἐθέλει, τὸν βουλόμενον. Οὐκ ἂν δὲ τις ἐπ' αὐτῆς ἀφυῶς εἶποι καὶ ἐρημίαν μεγάλην εἶναι τὴν μεγαλόπολιν, καὶ ἐρημίαν οὐ Σκυθῶν, οὐ μὴν οὐδὲ Λατίνων τῶν ἐλόντων, ἀλλ' ἡμῶν αὐτῶν, οἷ, ψυγέντες ἀμαρτιῶν βαρυτάτῳ χειμῶνι, ἔρημον τηλικαύτην πόλιν ἀφέντες ἐθέμεθα καὶ τὴν σικελικὴν Σκύλλαν ἐπηγαγόμεθα. Εἶθε μὲν οὖν Σκύλλαν, ὀλίγαις ἡμᾶς κεφαλαῖς ζημιώσουσαν, ἄρτι δὲ Χάρυβδις ἢ ἐκεῖθεν κατέσπακεν ἡμᾶς, ὀλέθριον ἀναρροιβδήσασα. Καὶ ἦν μὲν ἐνταῦθά μοι τόπος θρήνων κατάρξαι καὶ ἀποιμώξασθαι τὰ ἐφ' ἡμᾶς κακά· οὔτε δὲ γέροντι τὰ τοιαῦτα προσευπορεῖται καὶ οὐδὲ Θεοῦ ἐπίσκοπος τοιούτοις λόγοις

πρέπων ἐστίν, ἀλλ' ἢ μόναίς εὐχαριστίαις καὶ δόξῃ τῇ εἰς τὸν Ὑψιστον, ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ τὰ ἡμέτερα. Τί δὲ δὴ κωλύει ἔν γοῦν τοῦτο μόνον εἰπόντα με πεπαύσεσθαι, ὡς εἴ τις ἐρεῖ μὴ ἂν ιδέσθαι πῶς τὸν ἥλιον ἄλλοθι μεῖζω πάθη, οὐκ ἂν ἕξω λόγου ἀπισχυρίσαιτο. Καὶ εἴπερ εὐρήσω τὸν ἀντιπεσοῦμενον, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκ αἰδέσομαι εἰς λαλιὰν οὔτε τὸ βαθὺ γῆρας οὔτε τὴν ἐπισκοπὴν, ἀλλ' ἐνστήσομαι καὶ ἐπαγωνισάμενος οὐκ ἂν πόρρω σκοποῦ τὸ τῆς ῥητορείας βέλος ῥίψαιμι. Τοιόνδ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα, εἴ τι χρὴ τραγωδικῶς συντελέσαι τὸν λόγον, ἔνθα τὸ πάθος τραγωδίας ἄξιον καὶ οὔτε λόγῳ καθ' ὅλον οἶόν τε παραστῆναι οὔτε κατὰ ἔργον φέρεσθαι. Εἴη δὲ μέχρι τοῦδε λωφῆσαι τὸ πᾶν, μὴ καὶ ἀκούσωμεν καὶ αὐτοὶ ὡς οὐκέτι ὁ τοῦ Θεοῦ καθ' ἡμῶν θυμὸς ἀπεστράφη, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλὴ καὶ οἷα τε κατενεχθεῖσα πατάξαι εἰς θάνατον. Οὐκ ἀκουσόμεθα δὲ μένειν <θυμὸν> Θεοῦ καθ' ἡμῶν, εἴπερ διορθωσόμεθα. Διόρθωσις δὲ ἡμῖν ἔσται, εἰ μεταβαλώμεθα τοῦ περιπονήρου βίου, δι' ὃν ἡμῖν ταῦτα. Μηδένα γὰρ νοῦς πλανάτω φίλαυτος, ὡς οὐκ ἐνδίκως πεποινηλατήμεθα. 154 Πρῶτος οὖν ἐγὼ πρὸ ὀφθαλμῶν ἰσταμένους τοὺς τῶν ἐμῶν κακιῶν ἐλέγχους ἀναθεωρῶ καὶ ποτνιῶμαι θεοκλυτῶν περὶ ἐλέους Θεοῦ καὶ πῶς ἐκ τοῦ δικαίου ἔφεσιν πρὸς τὸ φιλάνθρωπον τίθεμαι, μὴ ἔχων ὑφίστασθαι, εἴπερ ἀνομίας παρατηρεῖ κύριος. Μεταβλητέον οὖν ὅσον τάχος. Οὐκέτι γὰρ οἱ πλείους, ὡς βλέπω, μεταβολὴν τὴν χρηστοτέραν ἠλλάγμεθα. Μενούγγε φιλοτιμούμεθα καὶ αὐτοὶ λέγειν «ἰδοὺ καὶ πάλιν ἡμεῖς· τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν;» ὡς μηδενὸς ἡμῖν φαῦλον ἐπιψηφισαμένου μηδέν. Ὡς τῆς ἐν ἡμῖν δυσαισθησίας, μὴ μοι δὲ γένοιτο καὶ ἀναισθησίας εἰπεῖν, ἐν τῷ μὴ τὰ αἴτια [καὶ] κατασκέψασθαι καὶ ἐκ ποδῶν ποιήσασθαι, ἀφ' ὧν ἡμῖν κατεβρέχθη κεραῦνία κακά, δι' ὧν ἐκτεφρωθέντες πληγὰς ἐνετρίβημεν, ἄσπερ οὐκ ἂν οὐδ' εἰς μακροὺς ἐνιαυτοὺς ἀπαλθισόμεθα. Εἰσὶ δὲ ταῦτα, οὐ γὰρ ὀκνήσω καὶ πάλιν τὸ τοῦ λόγου χειρισάμενος ἄροτρον ἀναπολῆσαι τὴν κατ' ἐμὲ πνευματικὴν ταύτην γῆν καὶ τὸν θεῖον σπόρον, ὡς εἴθισται, καταβαλεῖν, οἱ φθόνοι, τὸ πρεσβύτατον κακόν, τὸ τοῦ καλλίστου ζώου μέγα αἴσχος, τὸ δεινὸν τοῦ καταπεσόντος ἐωσφόρου θείου, ὃ συνεφήψατο τῆς ἐν ἡμῖν κακοποιουῦ κεραυνώσεως· οἱ συγγέροντες τῷ φθόνῳ τῦφοι, εἰς οὓς ὁ, ὡς εἰπεῖν, τυφογέρων δαίμων ἀναβιβάσας ἡμᾶς καὶ προσκυνηθεὶς ὡς ἐπὶ βασιλείαις τισίν, εἶτα κατέρριψε κάτω κάρα βαλὼν τοὺς πολλοὺς [καὶ] εἰς Τάρταρον· αἱ διαβολαί, αἱ τὰς θανασίμους καθ' ἡμῶν ἀπεύθυναν βολάς· τὸ βαθὺ ψεῦδος, οὗ ἕνεκεν ὁ τῆς ἀληθείας θεὸς ἀπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξ ἡμῶν· τὸ φιλοχρήματον, οὗ κατ' αἰτίαν εὖ δεδικαιωμένοι πάντων χρημάτων ἀπεγυμνώθημεν, δίχα γε τῶν καὶ εἰσέτι τῷ φωλεῷ τούτῳ ἐπωαζόντων, κάκειθεν καταθρασσυνομένων τῶν μὴ φωλεοὺς ἐχόντων, ἔνθα κλινοῦσι τὰς κεφαλὰς· οἱ βλεπέτωσαν μήποθεν ὄφεις, ὁποίους χρὴ δεδιέναι, ὑφερπύσας ἀχρειώση αὐτοῖς τὰ τῆς φωλείας ὡς μὴ τελεσφορηθῆναι εἰς νεόττευσιν· αἱ ἐπὶ δίκη συκοφανταί, ἃς ὑπερμισήσας ὁ δίκαιος ἐδικαίωσεν ἡμᾶς, οἷς οὐκ ἂν συκοφαντίαν προηγησαμένην ἐπικαλέσαιμεν· οἱ ἐπὶ δανείσμασι μετρίους ἀσύμμετροι καὶ βαρεῖς τόκοι, οἷς οἱ ἀπάλαμνοι κατεπονοῦντο καὶ ἀπέριττοι καὶ ἀπεριουσίαστοι, οὓς ἐλεήσας ὁ τὰ ἐλαφρὰ φορτίζων Θεὸς καὶ τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους προκαλούμενος εἰς ἀνάπαυσιν μάχαιραν κατηκόνησεν ἕξωθέν τε καὶ ἔσωθεν, ἀτεκνοῦσαν τοὺς τοῦ τοιούτου τόκου πατέρας, οἱ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν σπαρῆναι πρὸς πατέρων ὥφειλον· εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ταμείων φόβος τοὺς τοιούτους ἔσχεν, καὶ οἶδαμεν καὶ οἶδασι. 156 Προσλογιστέον τοῖς φαύλοις ἐν ἡμῖν αἰτίοις καὶ τὸ τῆς φιλίας εὐπεριφρόνητον καὶ οὐ μακρόβιον, ἀλλ' ἐφήμερον· ὅθεν κεκινημένοι τὸ ἄγριον βάρβαρον διέθεντο εἰς ἡμᾶς τὰ διὰ βίου θρηνηθησόμενα. Συντακτέον τούτοις καὶ τὸ ἀχάριστον καὶ ἀπάσης χάριτος εὐεπίληστον καὶ οἷον θνήσκειν ταχύ, ὡς ἅμα ἠλεῆσθαι τινὰ καὶ τεθνάναι τὴν χάριν κατὰ τὴν παροιμίαν. Διὸ ἤρπασεν ὁ Θεὸς ἀφ' ἡμῶν τὰς χάριτας, αἷς ἐκ μακροῦ τὸ καθ' ἡμᾶς λάχος ὠραῖστο. Προσγραπτέον καὶ τὸ

ἀνηλεές ἐπὶ τοὺς βραχὺ τι προσκρούοντας, ἐξ οὗ τὸ καταρρίψαν ἡμᾶς ἄρτι ἀνηλεές, τὸ δικαιοτάτον, εἶπερ οὐ μικρά τινα ἡμεῖς, ἀλλὰ μυρία προσκεκρουκότες, οὐ τοσαῦτα τίνομεν. Προσενθυμητέον οὐχ ἥκιστα καὶ τὴν τῶν θείων περιφρόνησιν, τὸ χειρίστον, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῖς γέλων, ἐξ ὧν περιπεφρονήμεθα οὐ πρὸς κατάγελων, ἀλλὰ πρὸς ὄλεθρον. Ἡ γὰρ οὐκ οἴδαμεν τοὺς ἐν ἡμῖν ὀρογλυφοῦντας τὰ τῶν ἀγίων καὶ ὑποσπωμένους αὐτὰ εἰς κληρονομίαν καὶ καυχωμένους ὡς, ἐφ' οἷς Θεὸς ὑπνοῦν προσποιεῖται, αὐτοὺς νηφαλίους ὄντας καὶ πρακτικούς. Ἀναβάλλομαι περιηγήσασθαι νῦν κατ' ἐξαίρετον καὶ τὰ κατὰ τοῦ πολιούχου ἡμῶν Μυροβλύτου, καὶ τὰς θρασείας ἀναιδεΐας ἐκείνας, καὶ ταῦτα ἐπὶ πράγμασιν, ἃ προυκαλεῖτο καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, ὧν μάρτυρες ἀπαράγραπτοι καὶ πύλαι περίοπτοι, κολαφθεῖσαι ἀξίνας εἰς βαθύ ποτε καὶ προτιτλοῦσαι θράσος ὑψιστον· ἔτι δὲ καὶ τὰς περιέργους συνδρομὰς καὶ καταδρομὰς, ἃς τὸ ἔναγχος οἶδε θέρος, εἰς οὐδὲν δέον. Ἄλλ' ὥστε οὐ τοῦτο δὴ τὸ ἐλαφρὸν δεῖσαι δίκαιον ἄνδρα, οἷα δύσχρηστον τοῖς δυσαρέστοις, ἀλλὰ καὶ κρύψαι εἰς γῆν τὸ βαρύτατον. Προσεπιλεκτέον τοῖς αἰτιατέοις καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλων ψιθυρισμούς, ἐφ' οἷς οὐκ ἐχρῆν, οἱ βοὰς μάχης ἀφύκτου ἡμῖν ἐπέρρηξαν, τὰς ἐπὶ παραθήκαις ἀποστερήσεις, ὧν ἔνεκεν ἀπεπλουτίσθημεν, εἰ καὶ γελῶσι κἀνταῦθα πάντες οἱ ἔτι ἄνδρες τοῦ πλούτου, τὰς τῶν γραμματίων ἀποπροσποιήσεις, ὧν σταυροῦ τιμίου τύπος προλάμπων εἶτα καὶ μνήμην τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ ἐνὸς καὶ μεγάλου Θεοῦ ἐπεισάγει προγεγραμμένην πρὸς ἐκάστου τῶν οὕτω συναλλαττόντων, ὡσεὶ καὶ ὤμνουν· ὅπερ κατ' ἐπιορκίας ἔγκλημα ἐξεπολέμωσεν ἡμῖν φανερώς τὸν Θεόν. Τί μοι ἀναμετρεῖν τὰ πλείω αἴτια, ἔνθα μὴ πάνυ καιρός; Ἀρκέσει μόνον εἰπεῖν ὡς δίκαιος ὁ Θεὸς καὶ δικαιοσύνας ἀγαπᾷ. Διὸ οὔτε μερὶς αὐτῷ πρὸς 158 τοὺς μὴ τοιοῦτους καὶ οὐδ' ἂν ἀνήσει ποτὲ συχναῖς μεθόδοις μετερχόμενος τοὺς ὅσοι τοῖς ἀδικουῖσι συνεξετάζονται. Δοκῶ μοι, ὦ πολῖται καὶ δι' ὄλων συναεθλευταί, καὶ ὑμεῖς δέ, ὦ νεήλυδες, ἠκριβωσάμην διαγράψας τὰ καθ' ἡμᾶς τεχνικῶς καὶ εἰκόνα ταύτην ἐν ἡμῖν ἀνεστήλωσα διδασκαλικὴν ὧν ἐπάθομεν· καὶ ἔστιν ἀπὸ τῆς ἄρτι ὄφελος διαβαίνειν εἰς τὸν τῆ ζωγραφία ταύτη ἐπεντρανίζοντα καὶ μὴν καὶ ἀγαπῶντα. Ὡς ὁ γε τὴν ἀκριβῆ διαζωγράφησιν μεμισηκῶς οὐδὲν ἤττον, φασί, καὶ τὴν ἀλήθειαν συνεμίσησεν. Οἶμαι δὲ καὶ ὡς εὐλαβητέον μὴ τῆ περιφρονήσει τῶν ἐνταυθοῖ διεζωγραφημένων καὶ τῆ ἐντεῦθεν ἀπαλοιφῆ τοῦ τυπώματος ὧν πεπόνθαμεν ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ἑτέρῳ μεταχρονίῳ ἀρχιζωγράφῳ τῶν τοιούτων πινακογράφημα ἕτερον ἐφ' ὁμοίοις παθήμασιν ἐν ὑμῖν στήσασθαι. Εὖ γὰρ ἴστε πάντως ὡς οὐ μίαν πληγὴν Θεὸς ἐντήκειν οἶδε τοῖς ἀνεπιστρόφως κακοτρόποις, οὐδὲ εἰσάπαξ, ἀλλὰ πολλὰ βέλη παρ' αὐτῷ ἢ μυστικὴ φαρέτρα κρύπτει, ἐξ ὧν ἀεὶ κατασκοπεύονται αὐτῷ καὶ βάλλονται, συνεκπολεμούσης αὐτῷ καὶ τῆς ἀρᾶς <τοῦ Μυροβλύτου.> Ἄλλὰ μὴ ἡμῖν, κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν. Ἐξελοῦ θλιβομένους ἡμᾶς, καὶ οὕτω δοξαζόμενος κατὰ τὸ «καὶ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου ἐπικάλεσαί με <καὶ ἐξελοῦμαί σε> καὶ δοξάσεις με», τὸν ὄντως ὑπερδεδοξαμένον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.